

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Veronika Kandusová

Proměny konceptu slad'ování rodinného a pracovního života na úrovni EU

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Veronika Kandusová**

Vedoucí práce: **Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

KANDUSOVÁ, Veronika. *Proměny konceptu sladování rodinného a pracovního života na úrovni EU.* Praha, 2012. 124 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

Abstrakt

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se proměňoval koncept sladování rodinného a pracovního života na úrovni Evropské unie v průběhu let 1995 až 2016, a to na základě toho, v jaké kontextu je zmiňován s ostatními pojmy, a s jakými oblastmi politik je spojován. Závěrem první části analýzy dokumentů je to, že sladování je časově stabilně se vyskytující koncept, nejvíce skloňovaný v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti a dokumentech sociální politiky. Na základě obsahové a kategorické analýzy provedené v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti a ve Zprávách o rovných příležitostech mezi muži a ženami je vyvozen závěr, že ačkoliv je sladování explicitně definováno jako téma rovnosti mezi pohlavími, cíle, které častěji sledují cíle ekonomické a trhu práce tomuto rámování zcela neodpovídají. Jako nejčastější politiky jsou zmiňovány politiky rodičovských dovolených a politiky související se službami o děti a další závislé osoby, které jsou často kontextuelně rámovány trhem práce a cílem většího zapojení žen na trhu práce.

Abstract

The aim of this thesis is to analyse how the concept of work-life balance (and reconciliation policies in general) is constructed and defined at the European Union level. In order to analyse these often implicit definitions, the European Commission's working documents from 1995 to 2016 are gathered and subjected to category and content analysis. Reconciliation policies and work-life balance are stable concepts, occurring in 152 documents over the studied 22 years period. Annual Reports on gender equality and documents connected to the European Employment Strategy are specifically analysed. Even though the "reconciliation policies are part of equality policies" argumentation is often stressed, the expressed goals are usually connected to the goals of employment policies and economic policies, with economic growth being behind this argumentation. The most represented policy areas are leave policies, mainly parental leave, and services for childcare and other dependants, usually connected to the same goal – bringing more women into the labour market.

Klíčová slova

Sladování rodinného a pracovního života; obsahová a kategorická analýza; Evropská unie; Evropská komise; konstrukce konceptů; rovné příležitosti mezi muži a ženami

Keywords

Reconciliation policies; work-life balance; category and content analysis; European Union, European Commission; construction of concepts; equality between men and women

Rozsah práce: 153 762 znaků s mezarami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 5. 2017

Veronika Kandusová

Poděkování

Především bych ráda poděkovala své vedoucí, Mgr. Evě M. Hejzlarové, Ph.D., a to nejenom za ohromné množství času, který mi věnovala, komentáře a cenné připomínky, ale také za podporu po celou dobu tvorby práce. Bez této neuvěřitelné odborné a lidské podpory by tato práce nemohla vzniknout. Dále bych ráda poděkovala rodině a blízkým přátelům za podporu, pomoc a připomínkování práce.

Institut sociologických studií

Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Veronika Kandusová

Název v jazyce práce: Teoretické ukotvení konceptu sladování rodinného a pracovního života

Název v anglickém jazyce: Theoretical anchorage of the concept of work-life balance

Klíčová slova: sladování rodinného a pracovního života; veřejné politiky; Česká republika; Evropská unie; sociální konstruktivismus; design veřejných politik

Klíčová slova anglicky: work-life balance; work-life conflict; public policy; the Czech Republic; European Union; social constructivism; policy design

Akademický rok vypsání: 2014/2015

Jazyk práce: čeština

Typ práce: diplomová práce (mgr.)

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. vymezení výzkumného problému

Sladování rodinného a pracovního života je termín, který v literatuře odkazuje k takovým politikám, které mají za cíl větší vzájemnou provázanost a vyvážení mezi pracovním a soukromým životem (Redmond, Valiulis, Drew 2006: 15). Evropská komise pak definuje politiky sladování rodinného a pracovního života jako takové, které pomáhají udržet rovnováhu mezi pracovním, osobním a rodinným životem a zároveň tedy zlepšovat kvalitu života jedinců, navíc se zvláštní pozorností na ženy (European Commission 2008). Konceptu sladování osobního a rodinného života, v zahraniční literatuře pojmenovanému jako „*work-life balance*“ či naopak při nedostatku takové harmonie jako „*work-life conflict*“, je stále věnováno více a více pozornosti. Konflikt mezi prací a rodinným životem je označován za tzv. nové riziko, jemuž musí čelit obě pohlaví, a který se vyskytl v souvislosti se změnami v dvou oblastech života: na trhu práce a pak také v samotném uspořádání rodin (Lane 2008: 2). Chung (2012) tuto změnu vysvětluje tím, že v minulosti bylo rozdělení rolí jasné a mezi pohlavími striktně rozdělené, kdežto v současnosti musí jednotlivci čelit něčemu, co bývá nazýváno dvojitou zátěží („*dual burden*“) – velkým požadavkům jak v práci, tak i v domácnosti a rodině (2).

Fiksenbaum (2014) podotýká, že většina literatury se shoduje na tom, že riziko konfliktu mezi pracovním a rodinným životem se objevilo i se změnami v demografické kompozici pracovníků a to pak především proto, že ženy začaly masově vstupovat na pracovní trh. To zvýšilo počet rodin, kde oba z manželů/partnerů vykonávají placenou práci (654). Toto je navíc spojeno s intenzifikací a zvyšujícími se požadavky na trhu práce, což právě vyúsťuje v kolizi mezi prací a soukromým či rodinným životem (Chung 2012: 2).

Další linie studií se věnuje negativním důsledkům konfliktu mezi prací a osobním životem (pro přehled této literatury viz Fiksenbaum 2014: 654), jakožto nespokojenost, vysoká hladina stresu a s ním spojené negativní dopady na zdraví jednotlivce, stejně jako narůstající konflikty v rodině, pokud dochází k přehlcení prací (Lane and Bäck-Wiklund 2011: 6). Toto vyvolalo další zájem a prohloubení výzkumu toho, jak vlastně taková nevyváženost mezi prací a osobním životem vypadá a zároveň vyvolalo otázku, jak ji vlastně měřit? Pokusy byly jak o „objektivní“ měření a tedy kvantitativní porovnávání hodin strávených placenou prací a mezi soukromým životem, od čehož je v současné době spíše opuštěno (až na výjimky, např. metodologie OECD) a výzkum je spíše prováděn skrz otázky na subjektivní náhled jednotlivců na to, jestli jejich „pracovní život“ zasahuje do „rodinného/osobního života“, či naopak jestli rodinné povinnosti zamezují jednotlivci splňovat požadavky na něj kladené v jeho placené práci (Fiksenbaum 2014). Tato metodologie je využívána ve velkých mezinárodních výzkumech, například v těch financovaných Evropskou unií – „*Households, Work and Flexibility Study*“ (HWF 2014) či v „*Quality of Life in Changing Europe Study*“, který je financovaný Evropskou komisí (QUALITY 2009).

Vzhledem k tomu, že jsou ve studiích napříč státy potvrzovány i odlišné nároky kladené na ženy a na jejich povinnosti v domácnosti (jako je péče o děti, uklízení, vaření a jiné), další množství studií se zaměřuje na roli partnerů a jejich povinnosti v domácnosti se zaměřením na tzv. second shift - „druhou směnu“ pro ženy, kdy po placené práci je často pouze jejich výhradní odpovědností postarat se o domácnost (Guest 2002: 264).

Sladování rodinného a pracovního života ale získává zvýšené pozornosti nejen v akademických kruzích, ale především je opakovaně označován jako cíl některých veřejných politik. Obecně, v literatuře se objevují dvě oblasti politiky, které jsou označovány za tzv. „*reconciliation policies*“, a které mohou při správném nastavení zmírňovat konflikt mezi prací a rodinným a soukromým životem. Prvním jsou rozličné sociální a rodinné politiky (placená volna, školky a jesle, rodičovské dovolené, nemocenské dovolené a další), druhým pak různé flexibilní formy práce, tedy politiky spojené spíše s pracovním trhem (Plantenga, Remery 2005: 66). Studie se pak snaží o to zjistit, jaký je efekt takových politik na vnímání vyváženosti pracovního života a života soukromého. Výsledky jsou ale značně nejednoznačné, a zatím se výzkumníci neshodují na tom, zdali „*policy matters*“ (Chung 2012: 1). Například Strandh a Nordmark (2006) našli minimální či žádný efekt politik spojenými se sladováním rodinného a pracovního života napříč několika evropskými státy. Když ale kontrolovali vliv pracovních podmínek, vysvětlovalo to některé rozdíly mezi zeměmi a tedy i mezi tím, jaké mají politiky a pracovní podmínky v určitých zemích vliv na (ne)spokojenost se sladováním rodinného a pracovního života (2). Opakovaně se především ukazuje, že komplexita celého konceptu vyžaduje sledování vlivu mnoha ostatních faktorů (např. charakteristiky

pracovní pozice) před tím, než bude možné vytvořit závěry o vlivu politik na harmonii mezi rodinným a pracovním životem (Chung 2012: 3).

Mnohem méně pozornosti je ale věnováno tomu, jestli ty politiky a veřejně-politické dokumenty, u nichž se koncept sladování rodinného a pracovního života zmiňuje, sledují za cíl to, co je pak ve výzkumech měřeno – tedy spojenost s vyvážením práce a soukromého (rodinného) života. Otázkou zůstává, zdali není problém v celém konceptu, který je i přes různorodé definice používán v každém kontextu jiným způsobem. Pokud má na sladění rodinného a pracovního života vliv tolik oblastí a veřejných politik, je nutné zjistit, jak je tento koncept definován a jak je používán ve veřejně-politických dokumentech. O to více, pokud je mu věnováno zvýšeného zájmu jak ve světě (především pak v západní Evropě, USA a Austrálii), tak i v České republice.

Na národní úrovni došlo například v roce 2009 k ustanovení „*Výboru pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života*“, jakožto poradního orgánu Rady vlády České republiky pro rovné příležitosti žen a mužů (Vláda 2009), v aktuální „*Národní koncepci podpory rodin s dětmi*“ najdeme například tuto formulaci: „*Vláda vnímá silící potřebu velké části českých rodin skloubit pracovní a rodinné povinnosti, jejíž naplnění je obtížné jak vzhledem k vysokým nárokům na pracovní výkon a flexibilitu, tak v ČR existujícím často nedostatečným a poměrně rigidním opatřením ke slučitelnosti práce a rodiny.*“ (MPSV 2009: 18). Na nadnárodní úrovni je pak v kontextu Evropské unie zmiňován tento koncept přímo v Listině základních práv, v článku 33 (FRA 2009), dále je mu mnohé věnováno i ve vyjádřeních Evropského parlamentu a Evropské komise, včetně financování výzkumů (EPRS 2014).

Jak je ale toto téma pojímáno a teoreticky ukotveno v těchto veřejně-politických dokumentech na úrovni České republiky a na úrovni nadnárodní, na úrovni Evropské unie, která pravděpodobně bude mít vliv na politiku národní? Výzkumným problémem je tedy to, jak je koncept sladování rodinného a pracovního života komunikován a konstruován ve veřejně-politickém diskurzu – jak je problém definován a jaké cíle jsou sledovány, protože ačkoliv se může zdát tento koncept zdánlivě samozřejmý, možná problémy s jeho používáním a měnícími se definicemi může vysvětlovat část problémů, kterými čelí výzkumníci snažící se zjistit vliv politik na samotné sladění rodinného a pracovního života.

B. Cíle diplomové práce

Cílem práce bude na základě veřejně-politických dokumentů zjistit a analyzovat, jak je definován a konstruován koncept sladování rodinného a pracovního života, tedy v jakém kontextu je tento pojem používán, co je definováno jako cíl takových politik a s jakými politikami je tento koncept spojován.

C. Výzkumné otázky

- V jakých veřejně-politických dokumentech na národní a nadnárodní úrovni se vyskytuje koncept sladování rodinného a pracovního života?
- Jak je tento koncept teoreticky ukotven v těchto dokumentech a jak je definován?

- Jak jsou konstruovány východiska a cíle politik slad'ování pracovního a rodinného života?
- Jak tato konstrukce a definice konceptu slad'ování rodinného a pracovního života může ovlivňovat či jak konkrétně ovlivňuje nastavení těchto politik?

D. Teoretická východiska

Teoretickým východiskem budou především veřejně-politické teorie, které se zabývají sociální konstrukcí v souvislosti s designem veřejných politik (Bobrow; Dryzek; Dahl; Lindblom; Schneider; Sidney) – tedy zaměření na obsah samotných veřejně politických dokumentů a to na způsob, jak konstruují a zacházejí s pojmy, koncepty a dalšími složkami v dokumentech. To, jak jsou definované cíle, či jak je popisován problém, není viděno jako objektivní popis, ale jako součástí náhledu na problém a jeho konstrukce (Schneider, Sidney 2009).

E. Výzkumný plán

Vybrány budou veřejně-politické dokumenty, konkrétně pak dle rozdělení Veselého a Nekoly (2007: 50) legislativní, strategické a výzkumné veřejně politické dokumenty na úrovni národní, v kterých se vyskytuje koncept slad'ování rodinného a pracovního života. V případě výzkumných dokumentů budou brány v potaz ty, jež jsou výstupy veřejných výzkumných institucí v České republice (seznam viz „Rejstřík veřejných výzkumných institucí“ na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy). Na nadnárodní úrovni budou zkoumány dokumenty Evropské unie, jelikož po vstupu do Evropské unie je součástí českého právního řádu také evropská legislativa, nehledě na proces europeizace a nepřímý vliv na národní politiku.

U těch dokumentů, v kterých se vyskytuje koncept slad'ování rodinného a pracovního života, bude sledován způsob, jak je tento teoretický koncept konstruován, a to obsahovou analýzou těchto dokumentů. Způsob analýzy dokumentů bude kvalitativní, interpretativní (Yanow 2007: 411), tento přístup či metoda analýzy dat může být nazvána „*category analysis*“, kdy dochází k dekonstrukci významů tím, že jsou zdánlivě samozřejmé koncepty zkoumány tak, jak jsou skutečně využívány (Yanow 2007: 413).

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

Allen et al. 2014. „The Link between National Paid Leave Policy and Work–Family Conflict among Married Working Parents“. *Applied Psychology: An International Review* 63 (1) 5–28. doi: 10.1111/apps.12004

European Commission. 2008. “Work-life balance package”. Memo 08/603. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-603_en.htm

EPRS. 2014. „Reconciling Work and Private Life“. European Parliament Research Service. Dostupné na: <http://epthinktank.eu/2014/04/09/reconciling-work-and-private-life/>

Fiksenbaum, Lisa Michelle. 2014. „Supportive work–family environments: implications for work–family conflict and well-being“. *The International Journal of Human Resource Management* 25:5. DOI: 10.1080/09585192.2013.796314

FRA. 2009. „Article 33 – Family and Professional Life“. Fundamental Rights Agency. European Union Agency for Fundamental Rights. Dostupné na: http://infoportal.fra.europa.eu/InfoPortal/infobaseShowContent.do?infobaseItemCategoryIdVar=313&idCountryVar=169&clktree=yes&btnLanguage_

Guest, David E. 2002. „Perspectives on the Study of Work-life Balance“. *Social Science Information* 41 (2), pp. 255-279. DOI: 10.1177/0539018402041002005

Hobson, Barbara, Fahlén, Susanne and Judit Takács. 2011. “Agency and Capabilities to Achieve a Work – Life Balance: A comparison of Sweden and Germany.” *Social Politics* 18(2). doi:10.1093/sp/jxr007

HWF. 2014. “Households, Work and Flexibility”. Dostupné na: <http://www.hwf.at/index.html>

Chung, Heejung. 2012. “Explaining work-life conflict of men and women across Europe - disentangling the impact of social policy“. Working paper for the 2012 ESPAnet conference, 6th – 8th September, 2012, Edinburgh, UK.

MPSV. 2009. „Národní koncepce podpory rodin s dětmi“. Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepcie_podpory_rodin_s_detmi.pdf

Plantenga, J., and Remery, C. 2005. “Reconciliation of Work and Private Life: A Comparative Review of Thirty European Countries”. Luxembourg: European Commission. Plantenga, J., and Remery, C. 2009. “Flexible working-time arrangements and gender equality: A Comparative Review of Thirty European Countries”. Luxembourg: European Commission.

QUALITY. 2009. “Final Report: Quality of Life in a Changing Europe”. Available at:

<http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/122489361EN6.pdf>

Lane, Linda. 2008. “Gender and Well-being: Interactions between Work, Family and Public Policies”. Cost Action A 34.

Schneider, Anne and Mara Sidney. 2009. „What is Next for Policy Design and Social Construction Theory?“. *The Policy Studies Journal*, Vol. 37 (1).

Strandh, Mattias and Mickael Nordenmark. 2006. „The interference of paid work with household demands in different social policy contexts: perceived work–household conflict in Sweden, the UK, the Netherlands, Hungary, and the Czech Republic“. *The British Journal of Sociology*. 57 (4).

Van der Lippe, Tanja et al. 2006. “The paid Work-Family Balance of Men and Women in European Countries”. *Acta Sociologica* 49(3). DOI 10.1177/0001699306067711. Dostupné na:

http://ics.uda.ub.rug.nl/FILES/root/Articles/2006/LippeTvd-Combination/60-LippeTvd-WorkFamily-2006.pdf?origin=publication_detail

Veselý, Arnošt a Martin Nekola (eds). 2007. „Analýza a tvorba veřejných politik. Přístup, metody a praxe“ Sociologické nakladatelství, Praha.

Vláda. 2009. „Statut Výboru pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života“. Dostupné na: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/sladeni_pracovniho_a_soukromeho_zivota/Statut_sladeni.pdf

Weeks, Kathi. 2011. „The Problem with Work“. A John Hope Franklin Center Book. Duke University Press, Durham and London.

Yanow, Dvora. 2007. „Qualitative-Intrepretative Methods in Policy Research“. in Fischer, Frank, Miller, Gerald J., Sidney, Mara S. „Handbook of Public Policy Analysis. Theory, Politics and Methods“. Taylor and Francis.

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

Among scholars and policy-makers the concept of work-life balance or work-life conflict is gaining increasing attention. Reconciliation policies are being subjects to debates and their impact is being studied mostly among scholars from the USA, Europe or Australia. This is the case in the Czech Republic as well – different policies which include and mention the reconciliation of work and life as an important goal are being considered or implemented and the concept of work-life balance is extensively used in policy documents. However there might be a gap between how the concept is understood and how is used in these official policy documents.

The aim of this diploma thesis will be to analyse how is the concept of work-life balance used and socially constructed in a policy documents at the national level (the Czech Republic) and at the supranational level (the EU) as well because since the Czech Republic is a member state of the EU, EU legislation applies in the Czech Republic and directly or indirectly (the process of Europeanization) affect Czech policies. With qualitative interpretative methods of analysing the content of policy documents and theoretical background of policy design and social constructivism, this diploma thesis will try to reveal how the concept of work-life conflict is being used in policy documents in the Czech Republic and the European Union and what are the declared aims of reconciliation policies. The importance of understanding how is the concept treated is that it might show us the directions of contemporary or future policies.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	3
2 POJMY VE VEŘEJNÉ POLITICE A PŘÍPAD SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA	4
2.1 OBRAT K POJMŮM VE VEŘEJNÉ POLITICE	4
2.2 SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA JAKO MĚNÍCÍ SE KONCEPT	5
2.3 SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA JAKO TÉMA VÝZKUMU	6
2.4 KONSTRUKCE KONCEPTU SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA V EVROPSKÉ UNII.....	8
3 EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ MODEL JAKO TEORETICKÉ VÝCHODISKO.....	10
3.1 SMĚRY DEFINOVÁNÍ EVROPSKÉHO SOCIÁLNÍHO MODELU	11
3.2 KONCEPTUALIZACE EVROPSKÉHO SOCIÁLNÍHO MODELU PRO ÚČELY TÉTO PRÁCE.....	12
4 EVROPSKÝ KONTEXT Z POHLEDU POLITIK SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA.....	15
4.1 PROCEDURÁLNÍ A INSTITUCIONÁLNÍ KONTEXT EVROPSKÉ UNIE.....	15
4.1.1 <i>Hlavní instituce Evropské unie a jejich kompetence</i>	<i>15</i>
4.1.2 <i>Legislativní kontext Evropské unie z pohledu politik slaďování</i>	<i>16</i>
4.2 KOMPETENCE A NÁSTROJE EVROPSKÉ UNIE V OBLASTI SOCIÁLNÍCH POLITIK A POLITIK SLAĎOVÁNÍ	21
4.2.1 <i>Postavení sociální politiky v Evropské unii.....</i>	<i>21</i>
4.2.2 <i>Nástroje sociální politiky</i>	<i>22</i>
4.2.3 <i>Otevřená metoda koordinace</i>	<i>24</i>
5 METODOLOGIE.....	26
5.1 ZPŮSOB VÝBĚRU ZDROJE DAT.....	26
5.2 VOLBA ČASOVÉHO ROZMEZÍ	28
5.3 SBĚR DAT	29
5.4 VYHLEDÁVANÉ POJMY V DOKUMENTECH.....	31
5.5 PŘÍPRAVA A ČIŠTĚNÍ DAT	33
5.5.1 <i>Čištění dokumentů.....</i>	<i>34</i>
5.6 ANALÝZA DAT.....	35
5.6.1 <i>Obsahová a kategorická analýza</i>	<i>36</i>
5.6.2 <i>Konkrétní aplikace kategorické a obsahové analýzy.....</i>	<i>37</i>
5.7 METODOLOGICKÉ VÝZVY A OMEZENÍ VÝZKUMU.....	39
6 ANALYTICKÁ ČÁST	40
6.1 POVAHA A VÝVOJ NALEZENÝCH DOKUMENTŮ EVROPSKÉ KOMISE	40

6.1.1	<i>Vývoj počtu zařazených dokumentů</i>	40
6.1.2	<i>Tematické oblasti dokumentů</i>	43
6.1.3	<i>Výběr dokumentů na obsahovou a kategorickou analýzu</i>	52
6.2	ANALÝZA ZPRÁV O ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTECH MEZI MUŽI A ŽENAMI	53
6.2.1	<i>Pojmy spojené se sladováním rodinného a pracovního života</i>	53
6.2.2	<i>Politiky spojené se sladováním rodinného a pracovního života</i>	70
6.3	ANALÝZA DOKUMENTŮ EVROPSKÉ STRATEGIE ZAMĚSTNANOSTI	75
6.3.1	<i>Počty a povaha dokumentů</i>	75
6.3.2	<i>Pojmy spojené se sladováním rodinného a pracovního života</i>	77
6.3.3	<i>Politiky spojené se sladováním rodinného a pracovního života</i>	80
	ZÁVĚR: SHRnutí A DISKUZE	83
	SUMMARY	92
	POUŽITÁ LITERATURA	93
	SEZNAM GRAFŮ	103
	SEZNAM TABULEK	104
	SEZNAM PŘÍLOH	105
	PŘÍLOHY	106

Úvod

Evropská unie je považována za významného aktéra na poli rovných příležitostí pro muže a ženy, pyšníci se historicky dlouhým závazkem v této oblasti již od počátků Evropské unie, kdy Římská smlouva z roku 1957 hovoří o stejné odměně za práci mezi pohlavími (Článek 157 Smlouvy o ES (bývalý článek 141 Smlouvy o ES)). Ačkoliv byl tento požadavek spíše spojen se zajištěním spravedlivé soutěže na trhu práce a tedy s požadavky trhu obecně, i tak představuje důležitý závazek na poli rovných příležitostí (Lewis 2006: 420). Často skloňovaným tématem, které je v evropské politice řazeno do oblasti rovných příležitostí, je pak sladování rodinného a pracovního života, které patří k centrálním tématům evropské genderové politiky (Stratigaki 2004: 30).

Sladování rodinného a pracovního života se během 70. a 80. let vyvíjelo společně s tématem rovných příležitostí, nicméně jeho užívání nabralo v 90. letech jako téma evropské politiky na intenzitě. Tento vývoj a zvýšení zájmu o téma sladování bývají spojovány se silnými obavami z demografických společenských změn, nových rodinných uspořádání a silou tématu zaměstnanosti v agendě Evropské unie, kdy lékem na nízkou zaměstnanost měly být právě vhodné politiky umožňující sladění rodinného a pracovního života (Lewis 2006: 421). Někteří dokonce tyto paralelní proudy obav z „demografické tikající bomby“ přímo označují za důvod zúžení zaměření politiky rovných příležitostí především jen na sladování rodinného a pracovního života, rámované jako téma zaměstnanosti a trhu práce (Duncan 2002: 309). Tato práce vychází z předpokladu, že to, jak zvučným tématem se sladování stalo, není pouhým výsledkem těchto celospolečenských změn a vývoje. Téma bylo i značně protežováno a podoba této debaty ovlivňována činností nadnárodních organizací, v evropském prostoru pak především právě Evropskou unií (Mahon 2005).

Koncept sladování se stává jako významné téma evropské politiky předmětem řady studií (např. Broughton 2011; Lewis, Gambles a Rapoport 2007) a Evropská unie je na tomto poli považována za důležitého aktéra (např. Crompton 2005: 2). Mnoho studií se věnuje tomu, jaké politiky byly v této oblasti v průběhu let prosazeny (např. Caracciolo di Torella a Masselot 2010), jaké politiky sladování rodinného a pracovního života jsou v dispozici v jednotlivých členských státech (např. Poelmans 2005; Daly 2005), případně

do jaké míry se jim daří toto sladování umožňovat (např. Broughton 2011; Fiksenbaum 2013).

Méně pozornosti je ale věnováno tomu, jak je koncept sladování rodinného a pracovního života uchopován, v jakých kontextech je na úrovni Evropské unie explicitně zmiňován, a jestli a jak se tento koncept v průběhu let měnil. Právě toto bílé místo si klade za cíl vyplnit tato diplomová práce. Práce zkoumá, jakým způsobem se proměňoval koncept sladování rodinného a pracovního života na úrovni Evropské unie v letech 1995 až 2016. Samotný koncept je explicitně definován jen zřídka, a proto jeho proměny ve smyslu posunů, rozšíření či redukci budou sledovány zejména prostřednictvím toho, v jakých souvislostech je zmiňován, a to se zaměřením na 1) tematické oblasti politik a 2) pojmy, které jsou s konceptem sladování rodinného a pracovního života spojovány. Cílem práce je tedy zjistit, v jakých kontextech je pojem sladování rodinného a pracovního života používán, s jakými oblastmi politik spojován, a tedy jak je tímto kontextem definován v dokumentech Evropské unie.

Práce je unikátní nejenom svým zaměřením na opomíjenou oblast výzkumu, ale i záběrem a množstvím dokumentů, které byly v průběhu výzkumu analyzovány. Induktivní způsob sběru dat vyžadoval procházení obrovského množství materiálu, u něhož nebyla zaručena jeho relevance pro výzkum, a tedy ani nebylo možné odhadnout množství zařazených dat pro samotnou analýzu. Práce je tedy analytického charakteru, k čemuž se váže i nutnost pod tuto část zahrnout nejenom úplné závěry, ale i mezivýstupy, které jsou zde uvedeny pro úplnost, pochopení záběru práce a přiblížení procesu interpretace výstupů.

Nejdříve budou představeny výzkumné cíle a otázky, dále teoretické zázemí práce a kontext nutný pro návrh výzkumného designu, zastoupeny v kapitolách dvě až čtyři. Posléze bude představena metodologie, po níž bude následovat samotná analytická část pod kapitolou číslo 6. Mezivýstupy analytické části budou shrnuty a diskutovány v samotném závěru.

1 Výzkumné cíle a otázky

Výzkumným cílem této práce je zjistit, jak je implicitně definován koncept rodinného a pracovního života v relevantních dokumentech Evropské unie, a jakým způsobem se tato definice proměňovala v průběhu sledovaného období od roku 1995 do roku 2016 včetně. Implicitní definicí je myšleno to, s jakými jinými koncepty je pojem sladování spojován a jakým způsobem, a jaké politické oblasti se se sledovaným pojmem spojují.

Hlavní výzkumné otázky této práce jsou:

1. V jakých typech a oblastech dokumentů Evropské unie se objevuje koncept sladování rodinného a pracovního života v průběhu sledovaných 22 let?
2. S jakými jinými pojmy je koncept sladování rodinného a pracovního života spojován v dokumentech Evropské unie, jak často a v jakém kontextu?
3. S jakými oblastmi politik je koncept sladování rodinného a pracovního života spojován v dokumentech Evropské unie, jak často a v jakém kontextu?
4. Jaké jsou konkrétní změny v chápání konceptu sladování rodinného a pracovního života v průběhu sledovaných 22 let na úrovni Evropské unie?

2 Pojmy ve veřejné politice a případ sladování rodinného a pracovního života

V této části bude nejdříve stručně popsán zájem o pojmy a jejich analýzu ve veřejné politice, jež tvoří jeden z teoretických základů této práce. Dále bude představen samotný zkoumaný pojem sladování rodinného a pracovního života z hlediska současného poznání a především teoretických poznání toho, jak je a byl v průběhu času konstruován. Bude ukázáno, že jde o značně neukotvený pojem, který se v průběhu času mění a s nimi i souvislosti s různými oblastmi politik, ve kterých se pojem nachází.

2.1 Obrat k pojmům ve veřejné politice

Jak hlásá tzv. argumentativní obrat ve veřejné politice, jazyk není jen nezávislým vyjádřením názoru, ale může sloužit i jako nástroj k ovlivnění společného chápání problému a konstruovat to, jak se o problémech mluví a jak jsou chápány. Jak jsou koncepty popsány a podávány, ovlivňuje nejen jejich definici, ale například i jejich úspěšnost ve veřejném prostoru. Rámování pojmů ve veřejné politice, proměny jazyka a kontextu jsou proto důležitou součástí veřejněpolitického výzkumu (Rochefort a Donnelly 2012: 190).

Z tohoto poznání vychází i interpretativní přístup ve veřejné politice, který je založen na myšlence, že jako jeden z rozdílů lidského světa vůči světu přírody je právě vytváření významů a chápání toho, co se v tomto lidském světě odehrává. Toto vytváření významů je ale viděno jako značně živý proces plný interpretací závislých na specifických kontextech (Yanow 2007: 405-407). Z toho důvodu je žádoucí a nutné sledovat měnící se kontexty a definice pojmů ve veřejné politice, jelikož není možné předpokládat, že kontext zůstává neměnný. Interpretativní přístup tedy zdůrazňuje roli slov (ať již mluvených či psaných), pojmů, významů, jež nesou, a kontextuálních vztahů mezi nimi.

Z tohoto pohledu je tedy i důležité se ptát, v jakých kontextech se vyskytují jednotlivé pojmy, případně celé oblasti politik, a jaké významy tím získávají a nesou. Tato práce si toto klade za cíl právě se zaměřením na koncept sladování rodinného a

pracovního života. Jak bude ukázáno dále, je více než nepravděpodobné, že kontext a používání tohoto konceptu zůstal v průběhu času neměnný, a byla by chyba spokojit se tak s definicemi pokládány za samozřejmé.

V práci bude používán výraz „pojmem“ a „koncept“, kdy pod konceptem je myšlen pojem či sada pojmů, které už jsou standardně používány v nějaké oblasti či nějakým aktérem, a jehož definice v této oblasti už je více ideově zabarvená a pokládána za ustálenou. Evropská unie tak například používá několik pojmů, kterými ale označuje koncept sladování rodinného a pracovního života, tedy tvoří jakýsi zdánlivě ustálený systém pojmů s tímto konceptem spojený. Více pojmů tedy může označovat jeden koncept – jak bude diskutováno v následující části.

2.2 Sladování rodinného a pracovního života jako měnící se koncept

Od kdy přesně můžeme datovat počátek diskuze o sladování a zařazení tohoto konceptu do oblasti veřejné politiky, není zcela jasné. Dle některých můžeme politiky a zájem o tuto oblast datovat až do 30. let 20. století, kdy se debaty točily především kolem tématu zkracování pracovní doby (Naithani 2010: 149). V nejobecnější rovině je sladování rodinného a pracovního života termín, jenž ve veřejněpolitické literatuře odkazuje k takovým politikám, které mají za cíl větší vzájemnou provázanost a vyvážení pracovního a soukromého života (Redmond, Valiulis a Drew 2006: 15). Představená definice sladování rodinného a pracovního života, která zní jako definice kruhem, (*„politiky sladování rodinného a pracovního života mají za cíl větší provázení a sladění rodinného a pracovního života“*) nám ale názorně ukazuje, že obecně je tento koncept velmi vágní a různí aktéři a výzkumníci ho používají jiným způsobem.

Ustálená definice termínu chybí, stejně tak konsensus toho, co vše v sobě koncept zahrnuje. Část literatury tento nedostatek definice nereflektuje, a často je tento termín používán jako něco samozřejmého a daného (např. Broughton 2011; Morgan 2009). Další část si tohoto nedostatku všimá a problematizuje užívání různých pojmů, které jsou v anglickém jazyce s touto oblastí spojovány. Někteří autoři pak rozlišují mezi „work life balance“, „work family balance“, „reconciliation policies“, „family friendly policies“ a dalšími termíny (Caracciolo di Torella a Masselot 2010: 4; Lewis, Gambles, Rapoport 2007: 360).

Například v 90. letech přišel dle některých autorů jak lingvistický, tak i významový posun, když se místo „work-family policy“ začalo mluvit o „work-life balance“, čímž se význam rozšířil z „rodinného života“ na celkově „soukromý život“ (Lewis, Gambles a Rapoport 2007: 360). Rozdíly v chápání této oblasti a používané terminologie se liší i geograficky – dle Suzan Lewis se tento koncept používá v Evropě odlišně, než jak je používán v USA (Lewis a Pitt-Catsouphes 1997: 14). Nyní dokonce někteří autoři začínají operovat s ještě širším pojmem udržitelná práce („sustainable work“), kde je sladování zahrnuto, ale v širším kontextu, včetně udržitelnosti pracovních podmínek a umožnění jednotlivci pracovat do vyššího věku, a to z toho důvodu, že dle těchto autorů v současnosti nejužívanější pojem „work life balance“ zdánlivou a předpokládanou genderovou neutralitou vedl k politikám, které neřeší problém komplexně. Tyto politiky podle nich nezohledňují genderovou segregaci na trhu práce (Lewis, Gambles a Rapoport 2007: 369).

Koncept sladování rodinného a pracovního života tedy rozhodně není statický a i v průběhu času se mění to, jak je chápán, stejně jako směr výzkumu a konkrétní cílové politiky. Tomu, jak tyto posuny ve významu a obsahu konceptu konkrétně vypadají, je ale obecně věnováno méně pozornosti a nemnoho prací je zaměřeno na to, jak je používán konkrétními politickými aktéry, jako je například Evropská unie. Teoretické poznatky v této oblasti budou představeny po krátkém zhodnocení současného výzkumu politik sladování.

2.3 Sladování rodinného a pracovního života jako téma výzkumu

Sladování rodinného a pracovního života se tedy nejen těší pozornosti akademických kruhů a výzkumu, ale je i označován jako cíl některých veřejných politik. Velké množství literatury se věnuje tomu, kdy a kde se potřeba sladování rodinného a pracovního života vůbec objevila, proč je důležité zaměřit snahy na harmonizaci soukromého života s tím pracovním, negativním důsledkům konfliktu mezi těmito sférami a jak je měřit, případně konkrétním politickým opatřením (pro přehled literatury např. viz Fiksenbaum 2013).

Ve výzkumech a pracích je obecně konflikt mezi prací a rodinným životem označován za ten hlavní problém a důvod k různorodým politikám sladování. Tento konflikt je označován za takzvané nové riziko, jemuž musí čelit obě pohlaví, a který se

vyskytl v souvislosti se změnami ve dvou oblastech života: na trhu práce a pak také v samotném uspořádání rodin (Lane 2008: 2). Chung tuto změnu vysvětluje tím, že v minulosti bylo rozdělení rolí jasné a mezi pohlavími striktně rozdělené, kdežto v současnosti musí jednotlivci čelit něčemu, co bývá nazýváno dvojitou zátěží („dual burden“) – velkým požadavkům jak v práci, tak i v domácnosti a rodině (2002: 2). Fiksenbaum podotýká, že většina literatury se shoduje na tom, že riziko konfliktu mezi pracovním a rodinným životem se objevilo i se změnami v demografickém složení pracovníků, a to pak především proto, že ženy začaly masově vstupovat na pracovní trh. To zvýšilo počet rodin, kde oba z manželů či partnerů vykonávají placenou práci (2014: 654). Toto je navíc spojeno s intenzifikací a zvyšujícími se požadavky na trhu práce, což právě ústí v kolizi mezi prací a soukromým či rodinným životem (Chung 2012: 2).

Často zmiňované jsou odlišné nároky kladené na ženy a na jejich povinnosti v domácnosti, další množství studií se zaměřuje na roli partnerů a jejich povinnosti v domácnosti se zaměřením na tzv. second shift - „druhou směnu“ pro ženy, kdy po placené práci je často pouze jejich výhradní odpovědností postarat se o domácnost (Guest 2002: 264). Jako negativní důsledky konfliktu mezi rodinným a pracovním životem je pak označována nespokojenost obecně, vysoká hladina stresu a s ní spojené negativní dopady na zdraví jednotlivce, stejně jako narůstající konflikty v rodině, pokud dochází k přehlcení prací (Lane and Bäck-Wiklund 2011: 229).

Nicméně rozsah zájmu o problém sladování rodinného a pracovního života nemůžeme vysvětlit pouze strukturálními změnami ve společnosti, jako jsou zmíněné demografické změny či nárůst počtu žen na trhu práce. Toto téma bylo také výrazně artikulováno nadnárodními organizacemi – jak Evropskou unií, tak i například Organizací pro hospodářskou spolupráci a vývoj (Mahon 2005: 1; Littig 2008: 4). A tyto vlivné organizace mají následně vliv na to, jak je s touto problematikou zacházeno, včetně definice sladování jako problému a následných řešení.

V literatuře se objevují dvě oblasti politiky, které jsou obecně spojovány s tímto konceptem a které mohou při správném nastavení zmírňovat konflikt mezi prací a rodinným a soukromým životem. První jsou rozličné sociální a rodinné politiky (placená volna, školky a jesle, rodičovské dovolené, nemocenské dovolené a další), druhou pak

různé flexibilní formy práce, tedy politiky spojené spíše s pracovním trhem (Plantenga a Remery 2005: 66). Veřejněpolitické studie se také zaměřují na to, jaký je efekt takových politik na vyváženost pracovního života a života soukromého. Výsledky jsou ale poměrně nejednoznačné a výzkumníci se zatím zcela neshodují na tom, zdali „policy matters“, případně u jakých politických opatření (Chung 2012: 1).

Sladování je tedy v literatuře spojováno s poměrně velkou řadou politik a oblastí, zároveň výzkumníci uvádějí několik důvodů, kterými vysvětlují potřebu takových politik. Jaká konkrétní argumentace je ale podpořena a zdůrazňována aktéry jako je Evropská unie, společně s dominujícími politikami vážícími se na oblast sladování rodinného a pracovního života, je ale zjišťováno v menší míře a s konceptem se až na výjimky zachází značně objektivisticky. Tedy argumentace ohledně kontextu je v menší míře podrobena analýze. S pojmem se vzácněji zachází jako s něčím, jehož kontext a definice je spolutvořen těmito aktéry. Další kapitola představuje teoretické poznatky v tomto značně upozaděném směru výzkumu.

2.4 Konstrukce konceptu sladování rodinného a pracovního života v Evropské unii

Tomu, jak je koncept sladování rodinného a pracovního života konstruován v Evropské unii, se věnovala Stratigaki, na jejíž zjištění částečně reaguje a navazuje tato práce. Tato autorka názorně ukazuje, jakým způsobem se koncept vyvíjel od roku 1974 do roku 2002 na základě obsahové analýzy provedené u klíčových dokumentů. Dle Stratigaki bylo sladování nejdříve součástí tématu rovnosti mezi pohlavími, kdy bylo používáno jako cíl genderové politiky a vyrovnání nerovného postavení žen souvisejícího s nepřiměřeně velkým zatížením rodinnými povinnostmi. Autorka ale sleduje vývoj k cíli čistě tržnímu či ekonomickému, vážící se na cíl vyšší zaměstnanosti žen (Stratigaki 2004).

Tuto změnu sleduje a vysvětluje tím, že koncept sladování rodinného a pracovního života se v průběhu 90. let stal postupně součástí Evropské strategie zaměstnanosti a vzdálil se od svého ukotvení v politice rovných příležitostí. Autorka tuto změnu vidí i v rovině nově používaných termínů, kdy se z cíle a pojmu „sdílení“ („sharing“) rodinných a pracovních povinností mezi pohlavími, ukotveného v oblasti

rovných příležitostí, stalo „sladřování“ („reconciliation“), pojmově ukotveném v politikách trhu práce a spojeném s ekonomickými cíli (Stratigaki 2004: 31-40).

Postupné změny a zúžení tohoto tématu na prioritní sledování ekonomických cílů si Stratigaki všímá i u samotných politik. Ze sledování širší kvality života a sledování pozice žen na rozhodování se stalo téměř výlučně zaměřené na politiky péče o děti, politiky „dovolených“, jako je rodičovská či mateřská, či dalšími opatřeními zaměřujícími se na specifické skupiny žen, která obecně tematiku rovnosti mezi pohlavím obecně nesledují. Stratigaki konstatuje, že politika rovnosti mezi pohlavím tak byla v zásadě omezena a cílena na sledování možností péče o děti a rodičovských dovolených pod záštitou politik sladřování rodinného a pracovního života (2004: 41-43). Kooptace politik sladřování v politikách zaměstnanosti pak způsobila jednoduché zacílení na integrování žen na trh práce, a to formou flexibilních pracovních podmínek, ignorující existujícími nerovné pozice žen v rodinách a jejich neúměrně větší povinnosti v domácnosti a v rámci rodiny (Stratigaki 2004: 51).

Toto potvrzuje i Lewis, která se také věnovala vývoji tohoto konceptu a mluví o tendenci prioritizování flexibility v tématu sladřování rodinného a pracovního života s cílem zvýšit míru zaměstnanosti žen, která sílila ke konci 90. let s Evropskou strategií zaměstnanosti. Stejně jako Stratigaki vyjadřuje obavy nad dominancí tématu zaměstnanosti, které ohrožuje konstrukci témat rovnosti mezi pohlavími, včetně tématu sladřování (Lewis 2006: 420-437).

Změny ve směřování politik a měnící se koncepty zkoumala i Emanuela Lombardo a Petra Meier. Ačkoliv přiznávají vliv tématu zaměstnanosti na koncept sladřování a rodinných politik obecně, téma více pokládají za ovlivněné obavami z demografických změn, které upozadily otázky týkající se rovnosti mezi pohlavím. Obavy ze stárnutí populace, snižování porodnosti a další přehlušily zájem o rovné příležitosti a téma sladřování rodinného a pracovního života začalo být v průběhu 90. let skloňováno v souvislosti s tématy demografické krize (2007: 57-58). Vliv obav z demografických změn na téma sladřování reflektuje i Lewis (2006: 426) či Duncan (2002).

3 Evropský sociální model jako teoretické východisko

Jak je tedy vidět, téma sladění rodinného a pracovního života není rozhodně statické a v průběhu času se mění oblasti a významy toho, jak je používáno, společně s politickými oblastmi, které jsou prioritizovány. Tento koncept se vynořuje na úrovni Evropské unie, nabírá jiné významy a je rámován odlišnými politickými oblastmi a prioritami, jak argumentují uvedení výzkumníci.

Abychom ale mohli pochopit jeho proměny, je nutné znát kontext, v němž tato změna probíhá. Za prostor a nástroj, ve kterém se tento koncept společně s dalšími konstruuje a definuje na úrovni Evropské unie, je v této práci pokládán takzvaný Evropský sociální model (dále jen „ESM“). Zde dochází k formulaci společných definic, pojmů, přístupů k řešení rozličných veřejněpolitických problémů. Evropský sociální model je v této práci chápán jako politický projekt, jímž se buduje legitimita a institucionalizuje činnost Evropské unie na poli sociálních politik. Je to zároveň i nástroj této konstrukce - zde se vynořují a konstruují společné problémy v rámci Evropské unie, na které se hledají jednotná řešení z důvodu nutnosti jednotnosti výkladů a prohloubení pocitu sounáležitosti mezi členskými státy.

Teoretickým východiskem práce je pak to, že tímto procesem definování a konstrukce prochází v prostoru Evropského sociálního modelu i zkoumaný koncept sladění rodinného a pracovního života, měnící své ukotvení i dle potřeb směřování ostatních politik Evropské unie. Jak zdůrazňuje Stratigaki, na jejíž analýzu tato práce reaguje, veřejněpolitické dokumenty Evropské unie jsou jedním z výsledků tvorby politik a slova a pojmy v nich ovlivňují alokaci lidských a finančních zdrojů (Stratigaki 2004: 38-39). Je proto nutné sledovat, v jakém kontextu se koncepty vyskytují a s jakými dalšími pojmy jsou spojovány.

Nejdříve budou představeny různé směry definování Evropského sociálního modelu a diskutována jeho neukotvenost. V druhé části pak bude představeno to, jak je ESM jako teoretické východisko chápáno v této práci.

3.1 Směry definování Evropského sociálního modelu

Na nejobecnější rovině se jako ESM označuje sociální dimenze evropské politiky a sada principů, na kterých by taková dimenze měla fungovat (Euractiv 2005). Ačkoliv je to koncept často používaný Evropskou komisí, oficiální definice neexistuje a linie argumentace jde spíše po otázce, jaká témata by měl uchopovat (Vaughan-Whitehead 2015: 10-12). Proto je ESM termínem paradoxním v tom smyslu, že je považován za samozřejmou a nezpochybnitelnou realitu, ale na druhé straně se jedná o mnohoznačný a špatně uchopitelný koncept (Jepsen a Serrano Pascual 2005: 232).

Zprofanování tohoto termínu můžeme datovat až k 80. letem, kdy někdejší prezident Evropské komise, Jacques Delors, tento termín začal používat jako protiklad a vymezení se k americké čisté formě kapitalismu, jako vyjádření evropské sociální dimenze (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 25). I proto patří k častým kritikám tohoto konceptu to, že je značně normativní ve smyslu nadřazeného vymezování se vůči americkému systému. Další častou námitku vůči tomuto konceptu pak můžeme vidět i v samotném zpochybňování celého tohoto „Evropského sociálního modelu“ na základě asymetrie mezi ekonomickou a sociální dimenzí v politikách Evropské unie a značně rozličnými podobami sociálních států v Evropě (např. Wickham 2002).

Jepsen a Serrano Pascual vymezují tři skupiny toho, jak k definici ESM přistupují autoři pracující s tímto ambivalentním konceptem, ačkoliv se některé mohou prolínat. Prvním je definování ESM na základě sdílených vlastností členských států, jako jsou instituce či hodnoty. Může se jednat například o hodnoty, jako je plná zaměstnanost, adekvátní sociální ochrana či rovnoprávnost. Takto by ESM byl jakýmsi výsledkem politiky a hodnotových směrů Evropské unie (Jepsen and Serrano Pascual 2006: 27). Takto s konceptem zachází např. Scharpf (2002).

Druhá skupina definic pak naopak více pracuje s rozdílnými vlastnostmi mezi různými národními modely sociální politiky. Některé národní modely jsou zde považovány za progresivnější a brány jako příklady toho, jakým směrem by se Evropa měla vydávat. Typickým příkladem takového přístupu může být známý Esping-Andersen (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 28).

Jako třetí skupinu popisují autory, kteří vidí ESM jako evropský projekt a evropský nástroj modernizace. V jejich pojetí je ESM dynamický model, nadnárodní fenomén, který kontinuálně reaguje na globalizaci, ekonomické a celospolečenské změny. Evropskou odpovědí na tyto okolnosti je pak právě to, co nazývají evropský sociální model, jelikož sociální politiky národních států jsou většinou viděny jako nedostačující reakce na tyto široké makrosociální změny (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 29-30).

V praxi se pochopitelně tyto přístupy k definici prolínají, například v publikaci „*Diversity and commonality in European social policies*“ najdeme definici ESM složenou jak ze společných vlastností národních welfare států v Evropě, ze sociální politiky Evropské unie a její internalizaci v členských státech, ale i ze společných reakcí na sdílené problémy budoucnosti (Golinowska, Hengstenberg a Żukowski 2009), jako jsou např. demografické změny.

3.2 Konceptualizace Evropského sociálního modelu pro účely této práce

Teoretickým východiskem této práce bude ale odlišná konceptualizace ESM, a to ta, kterou nabízejí Jepsen a Serrano Pascual (2006: 5). Ty ESM definují jako koncept a rámec pro politiky, který má za účel budování legitimacy a institucionalizaci činnosti Evropské unie na poli sociální politiky (Jepsen 2006: 3). Toto je nutné z čistě pragmatického důvodu. Sociální politika národních států se formovala po dlouhou dobu, měla čas integrovat se jako součást státní politiky a byla vytvořena na základě sdílených tradic a společenských institucí daného státu. To je značně rozdílné postavení oproti evropské sociální politice, kdy je pocit sounáležitosti a společné identity velmi nízký, vytvářena je v zásadě v kulturním vakuu, a nefunguje zde solidarita do takové míry, jako v národních státech (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 6-7).

Jepsen a Serrano Pascual tedy ESM nazývají politickým projektem, kterým se buduje legitimita a institucionalizuje činnost EU, autoři tedy poukazují na sociální a politický konstrukt v pozadí ESM. Je instrumentem, který má vytvářet pocit sdílené identity a pocit sounáležitosti mezi státy. K tomu patří i vytváření společných hodnot, potažmo vytyčení společných problémů a jejich řešení. V srdci tohoto politického projektu se pracuje s přístupem založeným na benchmarkingu a výměně dobré praxe, jež

je součástí tzv. otevřené metody koordinace (viz kapitola 4.2.3). Tento systém je spojen s jednotným politickým jazykem, žargonem evropských institucí, který v tomto procesu hraje důležitou roli – a to právě v ideologickém formování a konstrukci sdílených problémů. Jedná se v zásadě o vágní koncepty (např. „nezaměstnanost“), ale to, jak se s těmito koncepty zachází, formuje debatu o těchto problémech a jejich řešeních. Interpretační rámec těchto problémů tak, jak je vytvářen v tomto procesu, je poté přebírán národními státy. Jako příklad uvádějí autoři pojmy, které byly převzaty, občas přejmenovány a označeny jako evropské, např. „knowledge-based society“ či „corporate social responsibility“ (Jepsen and Serano Pascual 2006: 33-45).

ESM není jen analytickým nástrojem, ale je i mobilizačním prostředkem pro tvůrce politik v případně nutnosti zásahů v sociální politice. Když je jasně a jednotně definovaný problém a jeho řešení, má větší šanci se prosadit mezi ostatními problémy (Goetschy 2006: 47). Jak vypadá definice problému a hledání společného řešení k mobilizaci akce, ukazuje například Mósésdóttir na příkladu politiky rovnosti žen a mužů, kdy jako problém bylo označeno nedostatečné povědomí o nerovnostech mezi muži a ženami a jako společné řešení pak tzv. gender mainstreaming. Tato společná konceptualizace problému a řešení sice byla nastolena úspěšně, kdy důležitou roli hrála i dříve zmíněná Evropská strategie zaměstnanosti, nicméně implementace na úrovni národních států se z různých důvodů nedařila. Jako problematická zde byla označena volba indikátorů, na které se tato strategie zaměřovala, stejně jako institucionální diverzita mezi státy (Mósésdóttir 2006: 145-166).

ESM je tedy chápán jako jakýsi konstrukt a nástroj, jehož prostřednictvím se mimo jiné buduje sdílená identita v rámci Evropské unie. Součástí tohoto je i konstruování určitých paradigmat, společných pojmů, cílů a řešení společně pojmenovaných problémů. Společný žargon a užívané pojmy, konstruované v tomto prostoru, pak přebírají národní státy (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 6-7). Toto se týká jak již uvedených příkladů, tak i konceptu sladění rodinného a pracovního života, který je jeden z vynořujících se konceptů v rámci ESM. To, jak je tento koncept definován a jak je s ním zacházeno, má pak pochopitelně ideologický dopad na konstrukci celého problému. Jak argumentuje Stratigaki, koncepty spojené s rovností mezi pohlavím, tedy i politiky sladění, jsou v tomto prostoru velmi křehkými. Vágnost a multidimenziálnost

pojmu, společně s používáním měkkých metod politik v této oblasti, vytvářejí velký prostor pro konstrukci a změnu v konstruování těchto pojmů, a přispívají tak k důležitosti definic, konstrukcí cílů a společného pochopení problémů (Stratigaki 2004: 36). Je tedy o to více nutné věnovat pozornost tomu, jak se tyto koncepty používají a sledovat jejich vývoj na úrovni Evropské unie, o což se snaží tato práce.

4 Evropský kontext z pohledu politik sladování rodinného a pracovního života

Jak už bylo naznačeno výše, Evropská unie je důležitým aktérem v politikách sladování rodinného a pracovního života, a zároveň se toto téma dostává do popředí agendy Evropské unie.

Abychom mohli zkoumat tento termín a jeho používání právě v kontextu EU, je nutné si představit širší kontext toho, kde je vytvářen a jak v detailech vypadá praktické fungování ESM. Bez příslušného kontextu by bylo jen stěží možné vybrat relevantní dokumenty k analýze. Nejdříve je proto představeno institucionální fungování Evropské unie, dále pak nástroje v evropské sociální politice a odlišnosti v porovnání s jinými oblastmi politik.

4.1 Procedurální a institucionální kontext Evropské unie

Nejdříve budou ve zkratce představeny instituce Evropské unie, a to nejen z důvodu pochopení kontextu, ale i jako základ pro návrh postupu výzkumu a toho, na jakou instituci by se tato práce měla zaměřit. Ze stejného důvodu bude nutné představit rozdíl mezi primárním a sekundárním právem a dualitu mezi tzv. měkkým a tvrdým právem, která je důležitá v pochopení činnosti Evropské unie na poli sociálních politik.

4.1.1 Hlavní instituce Evropské unie a jejich kompetence

Ačkoliv jádro institucionálního rámce dle článku 13 Smlouvy o Evropské unii tvoří sedm orgánů Evropské unie (Článek 13 Smlouvy o EU), nejdůležitější institucionální struktura se dá popsat tzv. institucionálním čtyřúhelníkem. Ten je založen na triádě Evropské komise, Rady Evropské unie a Evropského parlamentu, doplněn o čtvrtou a neméně důležitou instituci – Evropský soudní dvůr. Komise má reprezentovat zájmy Evropské unie jako celku, jsou do ní navrhováni komisaři (za každou z členských zemí jeden), Evropský parlament je pak složen z volených zástupců členských států (tzv. europoslanců) a Rada EU má pak za úkol zastupovat členské státy a zájmy stát a je reprezentována ministry vlád členských zemí (Evropská unie 2012: 7).

Komise jako obdoba národních výkonných mocí má téměř výsadní právo navrhnout zákony, dále pak zajišťuje uplatňování přijatých opatření, na čemž spolupracuje se samotnými členskými státy. Evropský parlament pak spolurozhoduje, doporučuje a funguje jako kontrolní orgán. Rada EU má rozhodovací právo a nakonec Evropský soudní dvůr dbá na jednotný výklad evropského práva, slouží tedy jako arbitř při spornosti výkladu práva (Blahušiak 2017).

Ve své čisté podobě je to Komise, která navrhuje zákony, Evropský parlament a Rada EU tyto zákony připomínají a přijímají. Implementace je pak na samotných členských státech a Komise funguje jako kontrola jejich správné implementace. Reálně není proces takto přímočarý a do konzultací a debat pochopitelně vstupují další důležité aktéři – poradní orgány, výbory a další. Nicméně většina legislativního procesu sleduje standardní vývoj, kdy je Komise navrhovatelem legislativy, která posléze putuje dále (Evropská unie 2012: 7).

Role Evropské komise v určování konkrétního směřování politik je velmi silná, proto byla Komise vybrána jako ta instituce Evropské unie, na kterou se tato práce zaměří. Výjimečná výkonná i iniciační role Evropské komise v určování konkrétního směřování politik a podávání podnětů na legislativu je nezpochybnitelná, proto byl tento výzkum zaměřen na dokumenty Komise. Ne náhodou směřuje častá kritika Evropské unie na tzv. demokratický deficit, zosobněný právě nadstandardně výjimečnou pozicí Komise (Hermann a Mahnkopf 2010: 16), což může prohlubovat euroskepticismus a podlamovat důvěru v instituce Evropské unie (Habermas 2000: 4-14). Dále bude blíže představen kontext legislativy EU.

4.1.2 Legislativní kontext Evropské unie z pohledu politik slad'ování

Souhrnně je celý systém evropského práva nazýván tzv. „*acquis communautaire*“, běžně překládán do češtiny jako komunitární právo. Jedná se jak o primární a sekundární legislativu, tak i například o rozhodnutí Evropského soudního dvora. Členskými státy je tento soubor práv považován za mezinárodní právo, které je v určitých oblastech nadřazené jejich suverénním státním právům (Overy 2008: 12). Toto právo si můžeme rozdělit na tzv. primární a sekundární legislativu, jak bude představeno dále, společně s diskuzí jejich relevance pro tento výzkum. Posléze se tato část bude věnovat odlišným

nástrojům používaných v oblasti legislativy, opět s přihlédnutím k potřebám tohoto výzkumu.

4.1.2.1 Primární legislativa

Primární právo či primární legislativa jsou zakládací smlouvy Evropských společenství a smlouvy Evropské unie. Jsou označovány za ústavu Evropské unie. Právě z důvodu neexistence jednoho základního dokumentu, který by mohl být ústavní smlouvou, byl v roce 2004 představen návrh „Smlouvy o Ústavě pro Evropu“, který ale nebyl nikdy přijat a jen některé její části až posléze vtěleny do Lisabonské smlouvy (Overy 2008: 13). V každém případě jeden základní dokument jakožto Ústava Evropské unie dodnes neexistuje a primární právo je tedy složeno ze zakládacích smluv a dodatečných smluv, v současnosti nejaktuálnější je tedy Lisabonská smlouva z roku 2007.

Legislativa a dokumenty patřící do primárního práva nebudou předmětem výzkumu už jen z toho důvodu, že primární právo se ke konkrétním veřejným politikám vyjadřuje jen výjimečně, proto z pohledu vývoje konceptu sladování je jejich zařazení spíše irelevantní. Pokud se vyjadřuje, je to většinou k obecnějším konceptům, a tím vytyčuje hranice společné politiky a základního institucionálního uspořádání, ostatně jednoduchá definice ústavního práva z Encyklopedie Britannica je to, že jde o „*soubor doktrín a praktik, které utvářejí základní organizační princip státu jako politické jednotky*“ (Spira 2017).

Pokud bychom i přesto chtěli mapovat změny v pojmání konceptu sladování právě na základě primární legislativy Evropské unie, velmi těžko by nám tyto dokumenty sloužily jako silná opora výzkumu, jelikož pouze jednou můžeme explicitně nalézt sladování jako koncept v pramenu evropského primárního práva. Konkrétně je to pak v článku 33 Listiny základních práv EU, která se stala primárním právem až po připojení této dříve nezávazné deklarace k Lisabonské smlouvě (Euroskop 2017). Zde se mluví o právu na ochranu proti propuštění ze zaměstnání z důvodu mateřství či rodičovství, společně s právem na placenou mateřskou a rodičovskou dovolenou, a toto právo je nazýváno právě jako právo na sladění rodinného a pracovního života (Článek 33 Listiny základních práv EU). Tento fakt můžeme použít jako důkaz zakotvení tohoto konceptu a

politik slad'ování rodinného a pracovního života v agendě Evropské unie, ale k většímu pochopení změn v pojmání tohoto konceptu nás již neposune.

4.1.2.2 Sekundární legislativa

Je nutné poznamenat, že sekundární legislativa se od účinnosti Lisabonské smlouvy nazývá jako tzv. právní akty Evropské unie. Zároveň byly v zájmu zjednodušení systému Lisabonskou smlouvou konsolidovány a sníženy počty právních aktů, které mají orgány EU k dispozici (Evropská unie 2015). Může se jednat o Nařízení ¹, Směrnici ², Rozhodnutí ³, Doporučení ⁴ či Stanovisko ⁵. Tyto akty mají rozličné právní důsledky, kdy poslední dva zmíněné patří mezi nezávazné právní akty, tedy bez právních důsledků (Evropská komise 2017).

Do sekundární legislativy ale patří i řada dalších aktů, které se začaly více využívat právě při výše zmíněném zjednodušení systému. Rozšířené, ale značně právně omezené a přísně vymezené, jsou především tzv. akty v přenesené pravomoci, kdy zpravidla Evropský parlament či Rada mohou přenést na Komisi pravomoc přijímat nelegislativní akty. Mělo by se jednat o dokumenty s obecnou působností, kterými se jen doplňují legislativní akty, a pokud se některé prvky mění, tak jen ty, které nejsou podstatné (Evropská unie 2015). Jedná se například o vnitřní institucionální nařízení, například akční programy či zelené a bílé knihy (Úřad vlády České republiky 2017).

Některá ze zde zkoumaných dokumentů do této kategorie patří, zpravidla pak jde o bílé a zelené knihy či rozhodnutí. Jak si vysvětlíme níže, častěji jde ale o návrhy rozhodnutí, či zprávy a strategie nižší kategorie, než jsou akční plány (tj. bílé a zelené knihy).

¹ „Regulations“

² „Directives“

³ „Decisions“

⁴ „Recommendations“

⁵ „Opinions“

4.1.2.3 Dichotomie měkkého a tvrdého práva

Evropská unie jako nadnárodní organizace má k dispozici soubor instrumentů, pomocí nichž může prosazovat zájmy navenek a vně EU. Specificky právně definované akty na úrovni legislativy byly vyjmenovány výše, nicméně ne všechny politické instrumenty jsou nutně ty, které mají jasnou právní závaznost a vymahatelnost. Proto se především v mezinárodním právu využívá dichotomie „tvrdého“ a „měkkého“ práva⁶, aby bylo možné oddělit ty instrumenty, které jsou jednoznačně závazné a vymahatelné a ty, u nichž jsou tyto dvě dimenze méně jasně vymezené. Ačkoliv je tato dichotomie značně kontroverzní a politologové se neshodují na jasné definici a pozitivističtí právní vědci ani existenci „měkkého práva“ neuznávají (Terpan 2014: 5), pro účely pochopení odlišnosti různých instrumentů a různých druhů dokumentů nám toto vymezení poslouží.

„Tvrdé právo“ jsou tradičně právní normy, které jsou závazné. V případě Evropské unie by to byla v první řadě zmíněná primární legislativa, dále pak značná část sekundární legislativy a rozhodnutí Evropského soudního dvora. V centru tohoto tvrdého práva na úrovni EU by pak v současnosti byla tzv. komunitární metoda (Evropská unie 2017), kterou se označuje rozhodovací proces v EU tak, jak byl ve své čisté podobě popsán výše – Komise navrhuje, Parlament schvaluje a v případě nesrovnalostí Evropský soudní dvůr rozhoduje a zpřesňuje. V centru rozhodování zde stojí především Komise (De Baere 2009: 1).

V průběhu let se však v některých oblastech politiky vyvinuly odlišné procesy, které soudní kontrolu Evropským soudním dvorem nezahrnovaly. Například zahraniční a bezpečnostní politika byla v mezivládní gesci (a ne komunitární) již od 70. let, kdy právo navrhovat legislativu měly společně s Komisí i samotné národní státy (Terpan 2014: 3). Další nové formy koordinace také přinesla Maastrichtská smlouva. Ty jsou zejména důležité právě pro oblast sociální a hospodářské politiky, zaměstnání a dalších. Dosavadní největší posun ale přináší takzvaná otevřená metoda koordinace (OMC), formalizovaná

⁶ častěji nepřekládané a používaný anglický ekvivalent „hard and soft law“

Lisabonskou smlouvou, která patří mezi měkké formy vládnutí a přináší s sebou instrumenty měkkého práva (Trubek a Trubek 2005: 345). Vzhledem k její důležitosti a spojení se sociální politikou se jí budeme věnovat v samostatné kapitole 4.2.3.

V návaznosti na typologii Terpana se tvrdé právo vyznačuje tím, že je zde silná závaznost ⁷ a silná vynutitelnost ⁸, kdežto u měkkého práva je vždy některá z těchto dimenzí slabší či neexistující (2014: 14). Do kategorie slabého či neexistujícího závazku a slabé vynutitelnosti řadí zmíněnou OMC, kam patří různé strategie zaměstnanosti, obecné pokyny v různých oblastech politik, především pak zaměstnanosti, sociální ochrany a dalších (Evropská unie 2017b). Ačkoliv jsou zde určeny konkrétní cíle, doporučení pro členské státy a pokyny v různých oblastech, vynutitelnost v zásadě neexistuje. Tyto měkké formy politik a práva se vyskytují v oblastech, kde neexistuje či je těžko uchopitelný konsensus (Barani 2006: 5). V určitých tématech sociální politiky se pak používání tohoto měkkého práva a forem tvorby politik vysvětluje tím, jak odlišné podoby sociálních států panují napříč členskými zeměmi, kde by konsensu na jasném postupu a „tvrdé politice“ nebylo možné dosáhnout. Tedy společně s tím, že v této oblasti má navíc Evropská unie omezený mandát (Terpan 2014: 4).

Mnoho ze zkoumaných dokumentů v této práci se řadí právě do této kategorie, kdy je nelze dle evropských definic zařadit do standardní sekundární legislativy, protože se jedná o veřejněpolitické dokumenty proklamativní, doporučující a nezavazující. Toto se pochopitelně pojí s tím, jakou pozici má sociální politika a téma rovných příležitostí, kam se obecně sladování řadí, v politice Evropské unie, viz následující kapitola 4.2. Z tohoto důvodu bylo nutné najít takový pramen dokumentů, který by byl relevantní ve zkoumané oblasti a obsahoval co nejvíce typů dokumentů, kde se téma sladování bude objevovat, o čemž bude více pojednáno v metodologické části.

Evropská komise se tedy účastní takových procesů a produkuje i takové dokumenty, které se nedají do primární a sekundární legislativy zahrnout, jelikož

⁷ „hard obligation“

⁸ „hard enforcement“

postrádají určitý právní dopad. Cíl těchto dokumentů je koordinovat určité politiky, určovat směr a vydávat doporučení členským státům skrze takzvanou Otevřenou metodu koordinace, což je metoda často zařazovaná mezi tzv. měkké formy tvorby politiky. Způsob, jakým je toto konkrétně aplikováno v případě evropské sociální politiky, bude představeno v další kapitole.

4.2 Kompetence a nástroje Evropské unie v oblasti sociálních politik a politik sladování

Jak už bylo naznačeno výše, přístup a kompetence Evropské unie se liší v různých oblastech politik. Zde bude představeno, jaký mandát a nástroje má Evropská unie obecně na poli sociálních politik, abychom pochopili, kde probíhá tvorba politiky spojená se sladováním rodinného a pracovního života. Část pozornosti bude věnovaná i tzv. otevřené metodě komunikace, která je sice kontroverzním, ale důležitým nástrojem kooperace v této oblasti.

4.2.1 Postavení sociální politiky v Evropské unii

Značná asymetrie politiky Evropské unie mezi oblastí sociální politiky a hospodářské politiky se objevuje již na počátcích evropské integrace. V době zakládání Evropského hospodářského společenství, přímého předchůdce Evropské unie, bylo rozhodnuto v opozici k francouzskému návrhu, že vzhledem k rozdílným situacím a názorům na sociální politiku v zakládajících státech, budou kompetence na poli sociálních politik ponechány primárně v rukou členských států. K tomuto literaturu často odkazuje jako k ústavní asymetrii mezi hospodářskými politikami a sociálními politikami Evropské unie (Golinowska a Żukowski 2009: 296), čímž se popisuje právě rozdíl v kompetencích mezi těmito dvěma oblastmi. Slavně toto nazývá Scharpf, který toto období shrnuje jako „*sociální Evropa: cesta, kterou jsme se nevydali*“⁹ (2002: 645) a připomíná, že právě v počátcích integrace bylo více pravděpodobné a zcela jistě lépe proveditelné to, aby i tato

⁹ Volný překlad autorky. V originále „Social Europe: The Road not taken“.

oblast byla v kompetenci této nadnárodní entity. V té době se jednalo pouze o šest členských států, ale během 90. let, kdy tato debata o prohloubení sociální integrace hlasitě propukla znovu, již šlo o 15 států s ještě rozdílnějšími pohledy na sociální politiku a tradicemi v této oblasti (Scharpf 2002: 645-650; Golinowska, Hengstenberg, a Żukowski 2009). Jádrem kompetencí Evropské unie na poli politik je ale stále více založeno na politikách hospodářských a trhu práce, než například na rodinné politice (Lombardo and Meier 2007: 5).

Pokud vývoj sociální politiky v EU velmi zjednodušíme, můžeme říci, že od 80. let lze pozorovat postupné zvyšování kompetencí a důrazu Evropské unie na poli sociálních politik, prozatím nejvíce prohloubené Lisabonskou smlouvou. Ta formalizovala tzv. otevřenou metodu koordinace, které se budeme důkladněji věnovat dále. Stále ale zůstává faktem, že velká část kompetencí zůstává národním státům, především pak v oblasti sociální ochrany a redistribuce. Evropská unie již ale výrazně zasahuje do oblasti trhu práce, zdraví a ochrany a právě do oblasti rovnosti mezi pohlavími, kam je sladování řazeno (Golinowska, Żukowski 2009: 298).

Sladování rodinného a pracovního života je jedna ze současných devíti priorit sociální politiky (myšleno po Lisabonské smlouvě), kterých se dotýká Listina základních práv EU (Evropská unie 2010). Stejně jako u drtivé většiny politických oblastí v Evropské unii platí, že největší roli v rozhodování, provádění a posouvání evropské sociální politiky má Evropská komise, konkrétně pak komisař odpovídající za oblast zaměstnanosti, sociálních věcí, dovedností a pracovní mobility (Goetschy 2006: 57).

4.2.2 Nástroje sociální politiky

Tyto odlišné kompetence se pojí i s odlišnými možnostmi politických nástrojů, které Evropská unie na tomto poli má. Tyto nástroje je nutné si představit, aby bylo jasné, jaké z nich konkrétně budou předmětem výzkumu a jaké postavení v systému sociální politiky zaujmají.

Nástroje sociální politiky Evropské unie můžeme rozdělit do tří kategorií. Prvním by tak byly nástroje regulační, tedy především legislativa, kterou bychom mohli zařadit do dříve definované kategorie „tvrdého práva“. Evropská unie, jak jsme si představili,

v této oblasti oplývá stále nízkými kompetencemi oproti členským státům, nicméně regulační nástroje dosud patří mezi velmi využívané.

Druhý nástroj se pak dá zařadit do kategorie finančních či materiálních nástrojů politiky, a je jím konkrétně v této oblasti možnost využití Evropského sociálního fondu. Tato možnost se nejvíce využívá v oblasti zaměstnanosti, silně vázané na takzvanou Evropskou strategii zaměstnanosti (Golinowska a Żukowski 2009: 300-303). Dle Gerdy Falkner je oproti obecnému názoru rozsah redistribuce prostředků na evropskou sociální politiku značný (2006: 96), avšak je nutno mít na paměti, že se nejedná o redistribuci podobnou té, jakou provádějí národní státy. Stále jde o redistribuci prostředků za účelem ekonomického růstu, ne k zajištění sociální spravedlnosti.

Třetím a zdaleka nejpoužívanějším nástrojem je typ označovaný za informační a přesvědčovací. Jedná se o různé politické aktivity a kampaně – rozličné programy, akční plány a politické priority (Golinowska a Żukowski 2009: 300-303). Tyto nástroje bychom mohli zařadit mezi „měkké právo“ tak, jak bylo výše definováno. Právě tento typ nástroje je tím, u něhož se využívá takzvaná otevřená metoda koordinace. Rozšíření používání měkkého práva na poli sociální politiky oproti tomu tradičnímu, tvrdému, je často interpretováno jako jakási „daň“ za rozšiřování sociální agendy a těchto témat v Evropské unii (Goetchy 2006: 64)

Co je dále nutné si uvědomit ve světle představených informací o sociální politice Evropské unie, je to, že pokud chceme pochopit změny v pojmání konceptu zařazeném v oblasti sociální politiky, určitě by nám neměl tento typ nástroje vypadnout z analýzy. Nepostačilo by analyzovat regulační typ nástrojů, jelikož velká část politické činnosti a podněcování sociálně politických témat probíhá právě v této sféře, vzhledem k pozici sociální politiky na evropské úrovni. Proto součástí výzkumu budou jak regulační nástroje, tak i tyto právně nezávazné dokumenty spadající do tzv. měkkého práva. Jak konkrétně jsou tyto informační a přesvědčovací nástroje tvořeny, je představeno v další části.

4.2.3 Otevřená metoda koordinace

Nyní je důležité představit tzv. otevřenou metodu koordinace (dále jen „OMC“), která byla již několikrát zmíněna. Evropská unie popisuje tuto metodu jako mezivládní tvorbu politiky, která neústí ve vytváření závazných legislativních norem, na jejím základě tedy nemusí členské státy měnit legislativu. Je principiálně založena na třech pilířích: 1) identifikování a definování cílů, 2) navrhování a využívání měřitelných indikátorů, 3) benchmarkingu. Benchmarking je měření a porovnání toho, jak členské státy tyto indikátory naplňují, společně s výměnou dobré praxe mezi nimi (Evropská unie 2017b).

OMC byla sice využívána v oblasti politiky zaměstnanosti již od 90. let, nicméně formalizována a rozšířena byla až s Lisabonskou smlouvou po roce 2000 a (Trubek a Trubek 2005: 345). Hlavním aktérem je zde Výbor pro sociální ochranu¹⁰, který má za úkol umožňovat spolupráci mezi Evropskou komisí a členskými státy. Hlavními oblastmi spolupráce je tu pak politika zaměstnanosti, sociální inkluze, vzdělávání, zdravotní politika a další (Golinowska a Żukowski 2009: 308-311).

Myšlenka v pozadí OMC je taková, že v těchto oblastech, kde nemusí mít Evropská unie legislativní mandát, je nejdůležitější popsat a najít společné směřování a cíle. Indikátory a porovnávání mezi státy (benchmarking) pak má sloužit jako mírná forma skupinového tlaku, či, jak je také nazýván, tzv. „*naming and shaming*“ přístupu. Konkrétně například v případě Evropské strategie zaměstnanosti, která patří mezi nejdůležitější výstupy pod OMC, si členské státy vypracovávají vlastní národní akční strategie zaměstnanosti, které by měly navazovat na domluvené směry sociální politiky. Tyto dokumenty by se měly pravidelně evaluovat a státy by si měly vyměňovat dobrou praxi (Wickham 2002: 10). Evropská strategie zaměstnanosti pro nás také bude důležitým zdrojem dat, jelikož téma sladování rodinného a pracovního života je s touto oblastí velmi spojována (Golinowska a Żukowski 2009: 305).

¹⁰ V angličtině tzv. „Social Protection Committee“.

Výzkumníci se stále nedokáží shodnout, do jaké míry je OMC možnost, s jejíž pomocí dát do popředí témata sociální politiky a hledat společná řešení, a do jaké míry jde o neúčinný nástroj tvorby politiky. Dle některých jde o velmi slabý nástroj, jelikož myšlenka skupinového tlaku nefunguje kvůli vágním definicím, např. toho, co je dobrá praxe (Lewis 2006: 13), dle jiných její omezení souvisí se samotným faktem, že implementace je až volně ponechána členským státům, které například nemusí mít vybudované potřebné strategické kapacity (Potůček 2009: 59), a zcela samozřejmě někteří poukazují na očividnou slabinu efektivity OMC – její právní nezávaznost a reálná absence sankcí (Walby 2004: 7). I samotný přístup, kdy by všechny státy měly sledovat jednu linku řešení problémů nehledě na typ welfare state a odlišných tradic, je dalším terčem kritiky (Hacker 2013: 98). Jiní si naopak všimají pozitivních změn, kdy OMC zlepšila koordinaci v cílových politických oblastech na úrovni členského státu (Aidukaite 2009: 132), a ačkoliv je někdy vývoj viděn jako pomalý, může zlepšovat dialog mezi státy a umožňovat postupné přibližování se společným cílům, stejně tak dává možnost členským státům se postupně připravovat na strukturální změny (Starzec 2009: 181).

Ačkoliv se tedy názory na efektivnost otevřené metody koordinace značně rozcházejí, tato metoda spolupráce přinesla kromě mnoha otázek také nové možnosti tvorby sociální politiky na úrovni Evropské unie, které jsou nyní reálně používány. Sladování rodinného a pracovního života se často promítá do politiky zaměstnanosti, jež je vtělena do pravděpodobně nejdůležitějšího výstupu OMC – Evropské strategie zaměstnanosti, proto by nám rozhodně ve výzkumu neměly chybět související dokumenty. OMC je tedy jedním z významných nástrojů Evropského sociálního modelu, kde se vytvářejí vzájemná porozumění pojmům a samotná směřování politik v této oblasti.

5 Metodologie

V následujících podkapitolách budou představeny hlavní metodologické výzvy, které bylo nutno řešit a způsob, jakým byla vyřešeny: výběr dokumentů, v nichž byly proměny významu konceptu sladění rodinného a pracovního života sledovány (podkapitola 5.1), volba časového rozmezí (podkapitola 5.2), samotný sběr dat (podkapitola 5.3) a výraz pro vyhledávání konceptu sladění rodinného a pracovního života (podkapitola 5.4). Dále bude popsána příprava dat (podkapitola 5.5), způsob analýzy dat (podkapitola 5.6), a metodologické výzvy související s určitými fázemi výzkumu (podkapitola 5.7).

5.1 Způsob výběru zdroje dat

Evropská komise je autorem či spoluautorem nesčetného množství druhů dokumentů, a proto bylo nutné výzkum metodologicky jasně vymezit, aby součástí byly co nejvíce relevantní dokumenty. Jak bylo diskutováno v části zabývající se kontextem evropské sociální politiky, kromě tradiční primární a sekundární legislativy jsou v tomto kontextu důležité různorodé dokumenty spadající do kategorie měkkého práva, tedy různé akční plány, politické priority a další dokumenty, jež jsou výstupem otevřené metody koordinace.

Takovou podmínku splňovaly tzv. pracovní dokumenty Komise. V těchto přípravných dokumentech Komise jsou uveřejňovány návrhy politik, případně pozměněné návrhy, strategické dokumenty, reporty, programy schůzí a další dokumenty interní potřeby (EUR-Lex 2017). Tyto dokumenty jsou pravidelně aktualizovány v databázi EUR-Lex a postupně se zde od spuštění této databáze nahrávaly dokumenty staršího data, ke zkompletování této databáze. Důležitým požadavkem tedy byla i veřejná dostupnost a pravidelná aktualizace dokumentů.

Pracovní dokumenty Komise jsou rozděleny do několika kategorií, z nichž ne všechny předmětu výzkumu vyhovovaly. Jednalo se o kategorie C, COM, SWD, JOIN, OJ, PV a ETU. Poslední tři zmíněné jsou velmi specifické, jedná se o zápisy a programy schůzí a odkazy na specifické studie. JOIN dokumenty („Joint Communications“) jsou vcelku novým typem dokumentů, které jsou vydávány Komisí a Vysokou představitelkou pro zahraniční politiku (či Vysokým představitelem). Dokumenty typu „C“ jsou pak často

první drafty dokumentů, po úpravě řádně vedené v zařazení „COM“ dokumentů (Overy 2016). Pro tento výzkum nebyly tyto dokumenty zcela vhodné, jelikož se jednalo buď o nesouvisející oblast (zahraniční a bezpečnostní politika), či o dokumenty organizačního a formálního charakteru (programy schůzí), či neúplné drafty, které se dále objeví ve své finální podobě pod zařazením „COM“. Komise dříve vydávala i tzv. SEC dokumenty, které byly v roce 2012 přejmenované na SWD, „Staff Working Documents“. Jsou to dokumenty pro interní potřebu, některé z nich ale často nejsou v databázi dohledatelné (Overy 2016).

Nejširší skupinou jsou pak tzv. COM dokumenty, které zahrnují jak návrhy legislativy a první drafty legislativy, strategické politické dokumenty (bílé a zelené knihy), ale i tzv. sdělení 11, dokumenty bez právního dopadu, které informují a koordinují postupy týkající se nových programů, postupů a dalších aktivit Komise (Overy 2016). Najdeme zde i zprávy o implementaci různých politik, což je oblast, kterou má také Komise na starosti společně se samotnými členskými státy. Obsahují tedy téměř všechny návrhy legislativy a jejich případných změn, ale i různorodé reporty a mapování implementace politik, dokumenty s ustanovováním různých politických priorit na následující období Komise a další. Součástí obsahu jsou tak i dokumenty procházející otevřenou metodou koordinace. Obvykle se objevují v databázi EUR-Lex již dva až tři dny po svém schválení Evropskou komisí, a představují tak vynikající zdroj, co se týče úplnosti a aktuálnosti.

Typ dokumentů „COM“ spadající pod pracovní dokumenty Komise byl tedy vybrán jako primární zdroj dat. Toto z důvodu, že dokumenty jsou:

- veřejně přístupné
- každodenně aktualizované,
- úplnou databází i pro historicky starší dokumenty ¹²,
- zpravidla nahrávány v anglickém jazyce,

¹¹ V angličtině tzv. „Communications“

¹² První nahraný dokument pochází z roku 1957.

- širokým zdrojem dat,
- vhodné i pro oblast sociální politiky, tj. obsahují legislativní dokumenty i dokumenty měkkého charakteru.

5.2 *Volba časového rozmezí*

Výzkum se snažil postihnout delší časový úsek, v němž by bylo možné hledat proměny konceptu v průběhu času. Nejdůležitější otázkou bylo, jaký rok by měl být počátkem analýzy tak, aby dovoľoval hlubší analýzu a nešlo například o čtyřicetileté období, které by bylo nad možností diplomové práce, ale zároveň by se dalo předpokládat, že výběr bude respektovat a reagovat na širší souvislosti s pojmem sladování rodinného a pracovního života.

Není možné nalézt přesně jeden milník, od kdy se dá mluvit o prvním použití některého z pojmů odkazujícího ke sladování rodinného a pracovního života v kontextu Evropské unie. Jak už bylo řečeno, téma se pomalu objevuje v průběhu 70. let vedle tématu rovných příležitostí (Lewis 2006: 421). Tuto dlouhou tradici dokazuje např. dokument z pera Evropské komise z roku 1975 mluvící o rovném zacházení mezi muži a ženami, výňatek z tohoto sdělení viz obrázek 1.

Obrázek 1 Výňatek z dokumentu o rovném zacházení z roku 1975

INTRODUCTION

In its Resolution of 21 January 1974 (1) the Council of the European Communities decided :

(a) to take action to ensure equality between men and women regarding access to employment, to vocational guidance and training and in respect of work conditions and pay ;

(b) to strive to reconcile family responsibilities with the professional aspirations of the people concerned.

Zdroj COM(75) 36 final

Práce zároveň částečně navazuje na zjištění Stratigaki (2004), která se vývojem zabývala od roku 1974 do roku 2002, nacházející ideovou změnu na konci 90. let tak, jak bylo popsáno výše. Byla proto snaha najít takový milník pro počátek analýzy, který by navazoval na práci Stratigaki, ale zároveň reflektoval i širší souvislosti v agendě sladování.

Takovým rokem se pak jeví být rok 1995. Duncan hovoří o roce 1995 jako o roce, kdy se sladování rodinného a pracovního života stává hlavním tématem evropské politiky rovných příležitostí, zosobněném v akčním plánu na roky 1995 až 1997 a novou pracovní skupinou v Evropské komisi, více tlačící na téma rovných příležitostí (2002: 311). Toto bylo dle Duncana ovlivněno vstupem Švédska a Finska do Evropské unie, kdy tyto země, a konkrétně pak noví komisaři z těchto zemí, fungující právě od roku 1995, prohlubovali a protěžovali nejen oblast rovných příležitostí, ale i oblast sladování rodinného a pracovního života, společně tedy i s konceptem gender mainstreaming (Duncan 2002: 312).

Dalším důvodem k začátku analýzy od roku 1995 je i začátek mandátu nové Komise, s komisaři z nových členských zemí EU. Pokud by například směřování tématu sladování bylo silně ovlivněno činností samotné Komise, je dobré mít dokumenty již od počátku jejich mandátu.

O proměně oblasti rovných příležitostí na úrovni EU v roce 1995 mluví i Lombardo a Meier, které si všímají rozšíření tématu rovných příležitostí, což vidí jako následek nového konceptu gender mainstreaming. Nemluví ale konkrétně o oblasti sladování (Lombardo a Meier 2008: 7). Vybrané 22-leté období je také dostatečně dlouhé, aby nám dovolilo sledovat koncept a jeho změny v čase. Tyto důvody vedly k rozhodnutí začít analýzu od roku 1995. Nicméně, jak již bylo řečeno, jednoznačné milníky oblasti a konceptu sladování, na kterých by byla akademická shoda, neexistují.

5.3 Sběr dat

Každý rok se počet vydávaných COM dokumentů pohybuje průměrně kolem 800. Jedná se o dokumenty velmi různého rozsahu (od 3 do přibližně 150 stran), a v některých případech i s několika přílohami. Pokud nebudeme počítat přílohy, šlo v těchto

Aby se co nejvíce omezila možnost, že kvůli pocitu předporozumění tématu budou selektivně procházeny jen některé tematické dokumenty a chybou vyřazeny jiné, postupovalo se při vyřazování velmi opatrně. Nestahovány (a tedy neprocházeny konkrétní texty) byly jen ty dokumenty, které zcela jistě tematicky neodpovídaly. Například ve velké míře se jednalo o směrnice týkající se vývozu a importu některých surovin, či dohody s třetími státy o vízové povinnosti. Z příkladu na obrázku by to byl například druhý dokument o dohodě se Středoafričskou republikou o specifických obchodních záležitostech. Procházeny byly tedy i všechny jen vzdáleně relevantní dokumenty, a to z toho důvodu, aby se co nejvíce minimalizovala možnost, že výzkum bude vychýlen o to, že u některých dokumentů se nepředpokládala spojitost s pojmem, ačkoliv zde mohla být. Stejný byl postup u dokumentů, u kterých nebylo zcela evidentní, jakého tématu se týkají.

Procházeny byly automaticky všechny dokumenty, které měly jako adresáta či spoluautora Evropský hospodářský a sociální výbor, jelikož zde byla vysoká pravděpodobnost, že se v nich objeví studovaný koncept. Dále byly zkoumány všechny dokumenty, které měly (jakoukoliv) spojitost se sociální oblastí či nějakou konkrétní skupinou osob (rodiny, mladiství, podnikatelé...), jelikož i zde byl potenciál výskytu tématu sladování stanoven jako vysoký. Všechny dokumenty, které se týkaly zaměstnanosti a reportů související s politikami trhu práce byly pochopitelně zahrnovány také, jelikož téma sladování je s těmito oblastmi spojováno velmi často. Další takovou oblastí, kde byl výskyt tématu téměř jistý, pak byly jakékoliv reporty či strategie týkající se rovných příležitostí a tématu genderu. Většina finančních zpráv, hodnocení a vyjádření Komise, a další podobné dokumenty byly také stahovány. Celkem bylo kontrolováno na 18 644 dokumentů, z nichž bylo přibližně staženo 1500 dokumentů. Na konci výzkumu pak méně než 1 % z kontrolovaných dokumentů obsahovalo zkoumaný koncept a bylo zařazeno do výzkumu, konkrétně 142 dokumentů.

5.4 Vyhledávané pojmy v dokumentech

Dále bylo nutné rozhodnout, jaké pojmy budou konkrétně v dokumentech vyhledávány, tedy co bude rozhodovat o zařazení dokumentu do sady analyzovaných dat. Jak již bylo naznačeno v části 2.2, neexistuje pouze jeden pojem, který by označoval koncept

slad'ování rodinného a pracovního života. Těchto termínů je hned několik, různě se měnících v průběhu dlouhé historie politik a konceptu slad'ování.

Na základě prostudované literatury byly vytvořeny dva druhy vyhledávacích výrazů v anglickém jazyce. Prvním byly primární výrazy a jednalo se o přímé ekvivalenty označující koncept slad'ování rodinného a pracovního života. Všechny dokumenty, které obsahovaly tyto výrazy, byly automaticky zahrnuty do výzkumu. Byl tedy vytvořen taxativní výčet vyhledávaných primárních výrazů v anglickém jazyce. Jednalo se o:

- work life balance (nebo „conflict“),
- work family balance (nebo „conflict“),
- reconciliation between private and public sphere (či „family“),
- reconciliation policies,
- work leisure balance,
- private and economic sphere balance,
- harmonisation of work and family (nebo „life“),

a jejich různé kombinace.

Dále byl vytvořen seznam sekundárních pojmů, aby se zvýšila citlivost vyhledávání v případě, že byl nějaký z primárních výrazů opomenut. Když se objevil sekundární pojem, kontext textu byl pečlivě zkoumán, zdali neobsahuje nějaký jiný, třeba dosud neznámý, ekvivalent konceptu slad'ování rodinného a pracovního života. Pokud se tak stalo, byl do výzkumu zařazen. Jednalo se o:

- family friendly policies,
- family policies,
- employee friendly policies,

a jejich kombinace.

Jak už bylo řečeno, sekundární výrazy sloužily především jako kontrola úplnosti výčtu primárních pojmů. Pokud se v průběhu výzkumu objevil nějaký nezahrnutý pojem, který se obsahově shodoval s významem slad'ování rodinného a pracovního života, byl do tohoto seznamu přidán. Toto nastalo v jednom případě, a to u výrazu „harmonisation“,

který se objevil ve Zprávě o rovných příležitostech žen a mužů z roku 2008 (Dokument č. 33).

5.5 Příprava a čištění dat

COM dokumenty se vyhledávaly rok po roce dle roku vydání, a pokud se v nich objevil primární sledovaný pojem, byl stahován do složek dle roku. Pokud se objevil sekundární pojem, nejdřív bylo na základě kontextu rozhodováno, zdali je explicitně odkazováno ke sladování rodinného a pracovního života a pokud ano, byl dokument také zařazen. Zároveň byl dokument popsán pořadovým číslem, počínaje jedničkou, viz Příloha č. 2. Z pořadových čísel je možné poznat, že rok 2016 byl přidán až dodatečně.

Všechny detailní informace o dokumentech byly evidovány ve zvláštním excelovém souboru. Ke každému z dokumentů se vyplňovaly tyto evidenční údaje:

- interní pořadové číslo
- externí pořadové číslo (např. „COM/2015/0690 final“),
- úplný název dokumentu,
- typ dokumentu (strategie/směrnice/sdělení...),
- přesné datum vydání a
- vyhledaný primární pojem.

Kromě čistě evidenčních a informačních údajů se zde ukládaly i samotné části textu, které byly analyzovány.

Ve chvíli, kdy byl nalezen primární či sekundární pojem, byla tato část podrobena detailnímu čtení. V uloženém dokumentu byla vyznačena ta část textu, která byla kontextuálně spojena s primárním (či sekundárním) hledaným výrazem. Vyznačen a zaznamenán byl i širší kontext, pokud se zde vyskytoval ve vztahu k primárnímu pojmu, aby nám tento kontext neunikl při analýze, která byla citlivá na kontext. Takto byly v dokumentech vyznačeny všechny části, které explicitně obsahovaly hledaný pojem a části textu, které byly s pojmem spojeny kontextem. Zaznamenávaly se většinou celé odstavce textu, zároveň i například názvy kapitol, aby mohl být postižen kontext. Tyto části byly označeny jako „citace“ a přiřazeny v excelovém souboru k

jednotlivým dokumentům. Většina zahrnutých dokumentů obsahovala více než jeden výskyt primárního pojmu, průměrně jeden dokument obsahoval dvě citace, viz níže tabulka 1. Tedy, citace, části s označeným primárním (či sekundárním) pojmem a jejich širším kontextem byly označeny jak v samotném dokumentu, aby se dalo k citaci vrátit, tak i překopírovány do excelového souboru. Excelový soubor sloužil jak pro účely evidence, tak i posléze pro účely samotné analýzy, jelikož citace pak byly analyzované z tohoto souboru.

Tabulka 1 Části přípravy dat na analýzu s konkrétními počty

Část přípravy	Konkrétní činnost	Počet
Hledání dokumentů	Vyhledávání v EUR-lex a procházení dokumentů	18 644 COM dokumentů
Zařazení dokumentů	(Vy)hledání primárního či sekundárního výrazu	152 dokumentů evidováno
Čištění dokumentů	Odstranění duplicitních dokumentů	142 dokumentů zařazeno do analýzy
Zařazení citací pro analýzu	Evidence a vyznačování částí textů na analýzu	přibližně 300 citací zaznamenáno celkem

Zdroj: Autorka

5.5.1 Čištění dokumentů

Kromě evidenčních údajů a samotných citací se v Excel souboru zaznamenávala i informace o vyloučení dokumentu z analýzy, pokud tak bylo rozhodnuto při čištění dokumentů. Vyřazeny byly především duplicitní dokumenty. Zpravidla se jednalo o situaci, kdy došlo k pozměnění návrhu, a tedy došlo předložení obdobného dokumentu, jen s vyznačenými částmi, které se upravovaly. Pokud se tyto změny netýkaly přímo používaných citací či částí, v kterých se citace vyskytovala, a tak neměnily podstatu a kontext, byly tyto dokumenty se změnami vyřazeny.

Ve dvou případech byly dokumenty vyřazeny, jelikož se v nich nevyskytoval sledovaný koncept v našem sledovaném kontextu, ačkoliv v prvním vyhledávání byly dokumenty – chybně - staženy. Konkrétně šlo o zmatení pojmu „reconciliation“, který se vyskytoval v kontextu kompatibility ostatních politik, nešlo tedy o politiky sladování rodinného a pracovního života. Nicméně pokud se v dokumentech objevily pouze

duplicitní části textu, tedy citace (např. se stejný odstavec objevil ve dvou různých dokumentech), ale šlo o odlišný dokument, tyto citace byly ponechány a sledovány. Toto byl občas případ krátkých citací objevujících se v pravidelně vydávaných dokumentech, například ročních zhodnocení růstu.

Konkrétně byly vyřazeny dokumenty s pořadovým číslem 106, 121, 151, 87, 77, 65, 8 a 1 (Příloha č. 2). Po tomto čištění dokumentů zbylo ve finální analýze 142 dokumentů, některé s přílohami.

5.6 Analýza dat

Po provedení popsaných kroků přípravy dat byly v zásadě k dispozici dva typy dat. Prvním byly samotné dokumenty, které byly nalezeny, společně s detailními informacemi o těchto dokumentech. Jak bylo popsáno výše, po čištění dat zbylo 142 dokumentů zařazených do analýzy. Tabulka všech nalezených dokumentů viz příloha č. 2. Dokumenty byly samotnými nositeli informace toho, v jakých typech a oblastech dokumentů se koncept sladování rodinného a pracovního života vyskytoval, jak často a jak byly rozloženy v čase. V první fázi analýzy tak byly dokumenty roztrženy do tematických kategorií, popsány jednotlivé oblasti dokumentů a sledována jejich četnost. Výsledky tohoto jak praktického, tak analytického členění dokumentů je představeno v kapitole 6.1.

Druhým zdrojem dat pak byly samotné citace, tedy části textů z dokumentů, kde se explicitně vyskytoval sledovaný koncept. Jak bylo zaznamenáno v tabulce 1, jednalo se o přibližně 300 citací různé délky. Některé citace, především pak ze Zpráv o rovných příležitostech, měly i několik stran, jelikož se jednalo o celé kapitoly týkající se sledovaného pojmu. Vzhledem k velmi rozdílným povahám dokumentů a velkému počtu a rozsahu citací byly vybrány dva tematické okruhy dokumentů, u nichž byla provedena důkladná obsahová a kategorická analýza zařazených citací. Důvody k výběru těchto typů dokumentů jsou uvedeny v kapitole 6.1.3, následující po popisu nalezených druhů dokumentů. V následující podkapitole bude popsáno, jak konkrétně tato kategorická a obsahová analýza byla prováděna.

5.6.1 Obsahová a kategorická analýza

Zajímalo nás, s jakými dalšími pojmy a politikami se koncept slad'ování pojí, v jakém kontextu a v jaké míře. Zajímal nás tak jak samotný výskyt ostatních konceptů, tak i podrobný vztah, v jakém je uváděn ke konceptu slad'ování rodinného a pracovního života. Jak už bylo řečeno v teoretické části, tato práce se inspiruje tzv. interpretativním přístupem ve veřejné politice, který obrací pozornost k pojmům a jazyku a více si všímá kontextů. Jazyk a artefakty jazyka jsou zde brány jako důležitý zdroj analýzy a důležitými pro pochopení významů, které jsou vytvářeny (Schneider a Sidney 2009: 115). Za tyto artefakty jsou zde považovány samotné dokumenty, které jsou v našem případě brány již jako samotné výsledky politické činnosti, kde se protíná výsledek chápání a definování různých konceptů. Podobně k analýze přistupovala i Stratigaki, na kterou je navazováno. Dokumenty EU jsou výsledkem určité konvergence a vyjádřením toho, jaký politický rámec byl úspěšným a zvítězil nad ostatními. Kromě jiného jsou tyto texty i praktickými vyjádřeními cílů politik, na nichž jsou stavěna vyjednávání nad dalšími tématy (Stratigaki 2004: 38-39).

Existuje mnoho metod analýz dat, které mohou být považované za interpretativní, vždy záleží na jejich konkrétním provedení. Yanow uvádí, mimo jiné, kategorickou analýzu a obsahovou analýzu, která ale není založena jen na míře výskytu slov, ale zaměřuje se i na kontext (2007: 411).

V centru analýzy dat této práce stojí kategorická analýza kombinovaná s obsahovou analýzou tak, jak ji v rámci interpretativního přístupu popisuje Dvora Yanow. Kategorická analýza se hodí pro analýzu takových konceptů, u nichž nás zajímá kontext jejich používání různými aktéry. Obecná snaha je o roztrídění těchto významů do kategorií, které reflektují rozdílné přístupy ke zkoumanému konceptu (Yanow 2000: 42-50). V tomto případě byla kategorická analýza provedena nadvakrát. Jednou v případě konceptů spojovaných se slad'ováním rodinného a pracovního života, jednou v případě blízkých oblastí politik, tedy specifický set kategorií byl navržen dvakrát. Kategorická analýza pomáhá odpovídat na otázky, jaké jsou kategorie používané s politickým konceptem, co mají pojmy v kategoriích společné či zda některé z pojmů v kategoriích nespádají do více kategorií (Yanow 2000: 43-52). Kategorie by z hlediska tohoto přístupu měly vyjadřovat rozdíly v přístupech, chápání či argumentaci, tedy kontext je v centru

analýzy. Z tohoto důvodu byla zvolena za vhodnou metodu analýzy, která byla použita v této práci.

Kategorická analýza dat sloužila v kombinaci s obsahovou analýzou, která se více soustředí na existence a frekvence výskytu určitých pojmů. Dříve byla výlučně považována za kvantitativní techniku analýzy dat, ale její používání se postupně rozšířilo. Kombinace sledování četností se sledováním významu dává možnost příhodně zkombinovat kvantitativní a kvalitativní přístup (Wang a Gao 2016: 2). Obsahová analýza a sledování četností bylo použito, protože nás zajímal jak kontext, tak i možné změny ve výskytu konceptů v čase, které jsme chtěli mít podepřené i výskytem pojmů. Proto se zaznamenával jak samotný pojem, ale sledovaly se i další četnosti spojené i s konceptem sladování a zaznamenaných pojmů v podkategoriích a kategoriích. Kategorie byly tedy ustavovány takovým způsobem, aby byly vnitřně homogenní a obsahovaly společné kontexty a významy, a vnějškově heterogenní, tedy aby mezi nimi byly významné a významové rozdíly. Jak konkrétně byla aplikovaná kategorická analýza s kombinací s obsahovou analýzou, bude představeno v následující podkapitole.

5.6.2 Konkrétní aplikace kategorické a obsahové analýzy

U každé z citací byly hledány koncepty, které byly přímo spojeny s konceptem sladování. Jak už bylo několikrát uvedeno, toto bylo provedeno odlišně pro oblasti politik (např. politiky a služby péče o děti) a pro ostatní koncepty (např. rovnost pohlaví; moderní organizace práce). Za koncepty byly považovány všechny výrazy, které jsou nositeli významu, tedy ne například spojovací výrazy. Tyto výrazy byly ve zvláštním excelovém souboru rozepsány tak, aby bylo přesně jasné k jaké citaci, a k jakému dokumentu se vztahují, to samé i s blízkými oblastmi politik.

Pod přímým spojením s konceptem sladování se myslí spojení odvislé od kontextu. Výraz se nemusel vyskytovat v těsné „fyzické“ vzdálenosti k pojmu, ale muselo být z kontextu zjevné, a explicitně napsané, že mezi nimi je kontextuální vztah. Naopak pokud byl koncept sladování jen uveden v nějakém výčtu shlukující například všechny politiky, na které se zaměřila Komise obecně, nebyly tyto výrazy pokládány za kontextuálně propojené. Často se také objevovala situace, kdy byl součástí dokumentu výrok „Komise se zaměří na sladování rodinného a pracovního života“, jakožto deklarace

zájmu, nicméně s dalšími koncepty a politikami již tento výraz spojován nebyl. V takovém případě se tedy zaznamenalo to, že se koncept sladování objevil, ale spojené koncepty se nevyskytly.

Kategorie a podkategorie byly tvořeny induktivně - když byla vypsána byla celá sada nalezených pojmů a oblastí politiky, až poté byly shlukovány do kategorií a podkategorií. Cílem vždy bylo co nejvíce omezit počet hlavních kategorií, nicméně zachovat co nejvíce možných významových rozdílů mezi pojmy. Hledaly se společné významy a tematické oblasti, které spojují tyto pojmy. Snadnější bylo vytváření podkategorií, u nichž pak občas vyvstala otázka, do jaké kategorie by měly spíše spadat. Všechna tato rozhodnutí jsou komentována a diskutována v analytické části a zohledněna při interpretaci výsledků.

Byl sledován výskyt podkategorií a kategorií v čase, rozdělené podle roku vydání dokumentů. Vše se pochopitelně zaznamenávalo tak, aby bylo jasné, ke kterému dokumentu dané blízké koncepty a politiky patří, aby byla zpětně vyhledatelná původní citace z důvodu kontroly. V průběhu analýzy byly často zpětně kontrolovány i původně uložené dokumenty s vyznačenými částmi, pokud se citace či nalezené pojmy a politiky spojené se sladováním nějak vymykaly.

Nejdříve byly rozřazeny výroky do podkategorií, kdy v této fázi se opět kontrolovaly a především analyzovaly konkrétně zařazené pojmy v citacích na samotný kontext, v kterém se vyskytují. Zde se hledaly pravidelnosti a odlišnosti v tom, jak jsou dané koncepty (či politiky) navázané na koncept sladování rodinného a pracovního života. Pokud byla potřeba, podkategorie se měnily, či jednotlivé pojmy byly dle kontextu zařazeny jinam. Když takto byly kompletně ustanoveny podkategorie, až posléze se tvořily větší celky kategorií.

V obou analyzovaných skupinách dokumentů (viz Výběr dokumentů dále) mohly být pojmy a oblasti politik rozřazeny do stejného setu kategorií a podkategorií. Na konci analýzy tedy byly dva odlišné sety kategorií – jeden pro oblast politik a jeden pro pojmy spojené se sladováním, s drobnými odlišnostmi mezi zkoumanými dvěma druhy dokumentů.

5.7 Metodologické výzvy a omezení výzkumu

Na závěr metodologické části je nutno diskutovat možná omezení a výzvy tohoto výzkumu. Jeden se váže ke zdroji dat, a druhý ke způsobu analýzy dat.

Evropská unie v průběhu zkoumaných 22 let měnila jak způsoby ukládání dokumentů, jako je například přecházení na elektronickou databázi EUR-Lex, která nám výrazně zjednodušovala hledání dokumentů, ale i měnila způsoby klasifikace dokumentů. Z kategorie SEC se staly „Staff Working Documents“ (SWD), kam se postupně ukládá větší množství dokumentů (Overy 2016), například i od roku 2010 Zprávy o rovných příležitostech. Žádná přehledová studie, která by shrnovala všechny tyto změny, důvody ke změnám či vliv Komise na tyto klasifikace, nebyla nalezena. I po opakovaných dotazech na oficiální zastoupení Evropské komise i přímo v databázi EUR-Lex nebyla dána odpověď v takovém rozsahu, který by mohl být pokládán za zcela vyčerpávající. Některé změny v klasifikacích tak nejsou zcela objasněné.

Druhou metodologickou poznámkou by pak bylo zdůraznění faktu, že jak kategorická, tak i obsahová analýza v podobě, v jaké byly použity v této práci, kladou velké nároky na samotného výzkumníka. Analytik nemůže zcela vystoupit ze svého pochopení významů, a kategorie vytváří na základě svého porozumění a chápání významů a kontextu. Jedná se o interpretativní techniky analýzy dat, proto je tedy nutné zdůraznit roli samotného výzkumníka a jeho vliv na chápání kontextu a vytváření významů, v praktické rovně tedy na určování samotných kategorií a podkategorií.

6 Analytická část

Analytická část je rozdělena na tři hlavní části. V první části jsou kategorizovány a časově řazeny dokumenty zařazené do analýzy, společně s konkrétním popisem typu dokumentů, kde byl koncept sladování rodinného a pracovního života nalezen. Jak již bylo řečeno, byly vybrány dva typy dokumentů, kde byla provedena kategorická a obsahová analýza. Prvním typem byly Zprávy o rovných příležitostech, jejichž analýza je představena v druhé části. Třetí část je věnována analýze druhého typu vybraných dokumentů, a to dokumentům spojených s Evropskou strategií zaměstnanosti.

Jelikož pro tyto dva typy dokumentů mohly být vytvořeny dva totožné sety kategorií a podkategorií - jeden pro oblasti politik a jeden pro oblast pojmů, bude jejich podrobnější popis a vysvětlení nalezeného kontextu představen pouze ve druhé části u Zpráv o rovných příležitostech. Zato u třetí části, u dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti, budou už jen více zdůrazňovány podobnosti a odlišnosti vůči zastoupení kategorií a podkategorií.

6.1 *Povaha a vývoj nalezených dokumentů Evropské komise*

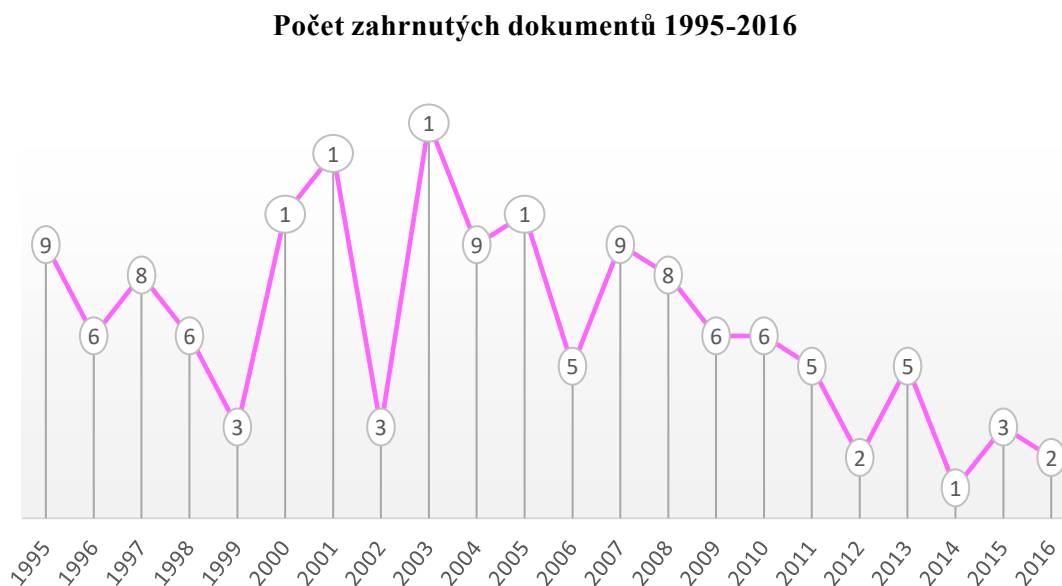
V této části budou představeny údaje k počtům a charakteru nalezených dokumentů. Nejdříve budou představeny jejich četnosti a rozložení v čase, dále pak budou rozřazeny dle témat.

6.1.1 Vývoj počtu zařazených dokumentů

Pokud bychom se nejdříve podívali na to, v jaké intenzitě se dokumenty v jednotlivé roky vyskytovaly, mezi roky 2000 až 2005 vidíme znatelně více dokumentů (celkem 57), výjimkou z tohoto jevu je přitom nižší počet dokumentů v roce 2002. Menší počet v roce 2002 lze vysvětlit jednak tím, že se dokumenty „nestihly“ vydat v tomto roce a byly publikovány v roce následujícím. Dále se toto vyšší číslo dá vysvětlit množstvím vydaných dokumentů související s Evropskou strategií zaměstnanosti (celkem 20 z těchto 57 v toto období), jelikož ještě nebyla snaha sdružovat roční zprávy a doporučení EES

do jednoho dokumentu, jak to lze pozorovat přibližně od roku 2010, a často šlo o tři a více dokumentů.

Graf 1 Počet zahrnutých dokumentů mezi roky 1995 až 2016

Zdroj: Autorka

Dalším trendem viditelným na grafu je to, že přibližně od roku 2008 vidíme postupné snižování počtu dokumentů, což může být dáno obecnými změnami v klasifikaci dokumentů a snahou snížit jejich počty – tj. co nejvíce informací integrovat do méně dokumentů. Jak je vidět v tabulce v Příloze č. 2, zahrnuté dokumenty tvoří jen malou část z celkového počtu COM dokumentů, které jsou daný rok vydávány, zpravidla se koncept sladování rodinného a pracovního života objevuje v méně než v 1 % z nich.

Pokud bychom si rozdělili dokumenty podle časového období toho, kdy byly aktivní různé Komise (tj. po pětiletých obdobích s výjimkou tzv. Santerovy komise, která skončila předčasně), uvidíme, že v letech 2000-2004 skutečně došlo k výkyvu, po němž následuje velmi strmé snižování počtu dokumentů (viz Graf 1).

U tabulky s počty dokumentů je ale nutné upozornit na to, že v posledním sledovaném období (2015-2016) jde jen o dva roky fungování Komise oproti ostatním 5-letým obdobím. V prvním období byla aktivní tzv. Santerova komise, v druhém a částečně i v roce 1999 pak Prodiho komise. Od konce roku 2004 až do 2014 byl předsedou Evropské komise Barroso, a šlo tedy o dvě celá období (jednotliví komisaři se nicméně

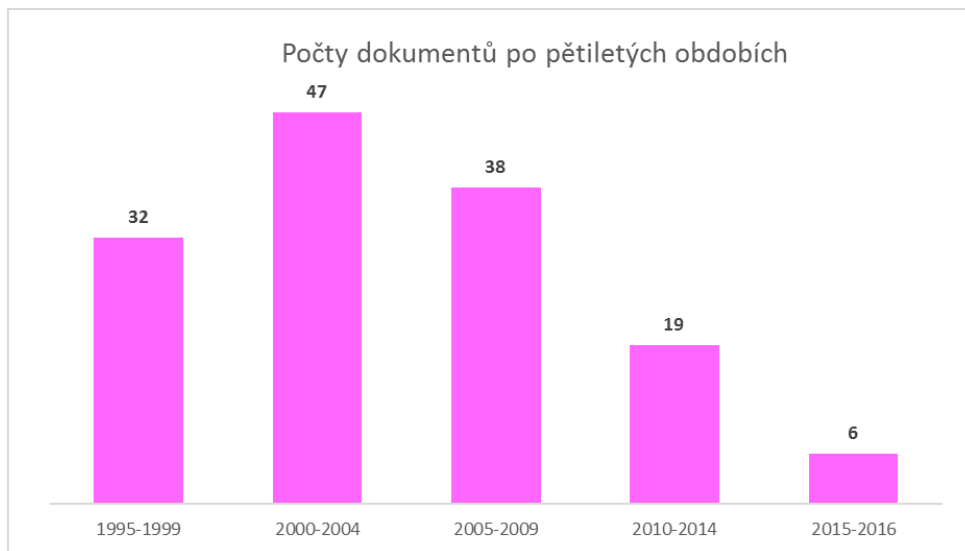
Tabulka 2 Období Komisí a jejich předsedů

Období	Předseda
1/1995 – 3/1999	Jacques SANTER
9/1999 – 11/2004	Romano PRODI
11/2004 – 10/2014	José Manuel BARROSO
11/2014 – současnost	Jean-Claude JUNCKER

Zdroj: Wikipedia 2017

měnili). Od roku 2014 je prezidentem Juncker. Komise má pochopitelně určitý vliv na to, jak se dokumenty klasifikují a jaký zvolí styl v jejich ukládání, nicméně těžko říci, do jaké míry jde o obecný trend snižování počtu, a do jaké míry jde o vliv konkrétní Komise.

Graf 2 Počty zařazených dokumentů po pětiletých obdobích (s výjimkou posledního období)

Zdroj: Autorka

6.1.2 Tematické oblasti dokumentů

Dokumenty byly rozděleny podle tematických oblastí, kterými se zabývaly. To nejen z důvodu přehledu o dokumentech, ale i ke zjištění, v jaké tematické oblasti dokumentů se koncept sladování nejčastěji vyskytuje. Dokumenty byly rozděleny dle tematických oblastí na:

1. dokumenty spojené s Evropskou strategií zaměstnanosti,
2. pracovní plány Komise,
3. organizace práce,
4. demografie,
5. Strategie Evropa 2020,
6. sociální politika a
7. rovné příležitosti mezi muži a ženami.

Dále byly dokumenty v těchto tematických oblastech rozděleny dle konkrétnějšího typu dokumentu (např. pravidelné roční zprávy, návrhy směrnic...), jež je podrobněji popsáno

Tabulka 3 Tematické oblasti zařazených dokumentů a konkrétní typy dokumentů s jejich počty v závorce

TÉMATICKÁ OBLAST A POČTY DOKUMENTŮ							
	Evropská strategie zaměstnanosti (51)	Pracovní plány Komise (13)	Organizace práce (6)	Demografie (3)	Strategie Evropa 2020 (1)	Sociální politika (32)	Rovné příležitosti mezi muži a ženami (36)
TYPY DOKUMENTŮ a počty	Roční analýzy růstu (3)	Roční plány Komise (7)	Návrhy (změn) Směrnic (4)	Zprávy (3)		Inkluze a sociální ochrana (9)	Roční Zprávy o rovnosti (14)
	Hlavní směry politik zaměstnanosti (14)	Ostatní strategické dokumenty (6)	Strategie (2)			Sociální fond (3)	Víceleté strategie rovnosti (7)
	Zprávy o zaměstnanosti (společné a roční) (13)					Sociální politika obecně (20)	Ostatní strategické dokumenty (15)
	Hlavní směry hospodářských politik (4)						
	Ostatní (18)						

Zdroj: Autorka

níže. Počty dokumentů, jejich zařazení do tematické oblasti a podrobnější typologie je vidět v tabulce 3.

Jak je vidět v tabulce, největší skupinu, a to přes třetinu dokumentů, tvořily dokumenty spojené s oblastí zaměstnanosti, konkrétně tedy s koordinací v rámci tzv. Evropské strategie zaměstnanosti, jež byla popisována v teoretické části. Nicméně pokud budeme považovat oblast rovných příležitosti za součást kategorie sociální politiky, s 68 dokumenty by pak byla tato kategorie nejvíce zastoupená a tvořila by téměř polovinu ze všech zkoumaných dokumentů. Menší část pak tvoří další skupiny – pracovní plány Komise, dokumenty související s organizací práce, demografické reporty a Strategie Evropa 2020.

Nicméně, co je zřejmé po seskupení dokumentů dle tematických oblastí, je to, že oblast sladování je sice nejčastěji zmiňovaná v dokumentech s tematikou sociální politiky, jak bychom očekávali, ale stejně tak se toto téma pravidelně objevuje ve spojitosti s Evropskou strategií zaměstnanosti. Potvrzuje se nám tedy to, o čem se bylo pojednáváno v teoretické části – politiky sladování jsou často rámovány jako politiky zaměstnanosti.

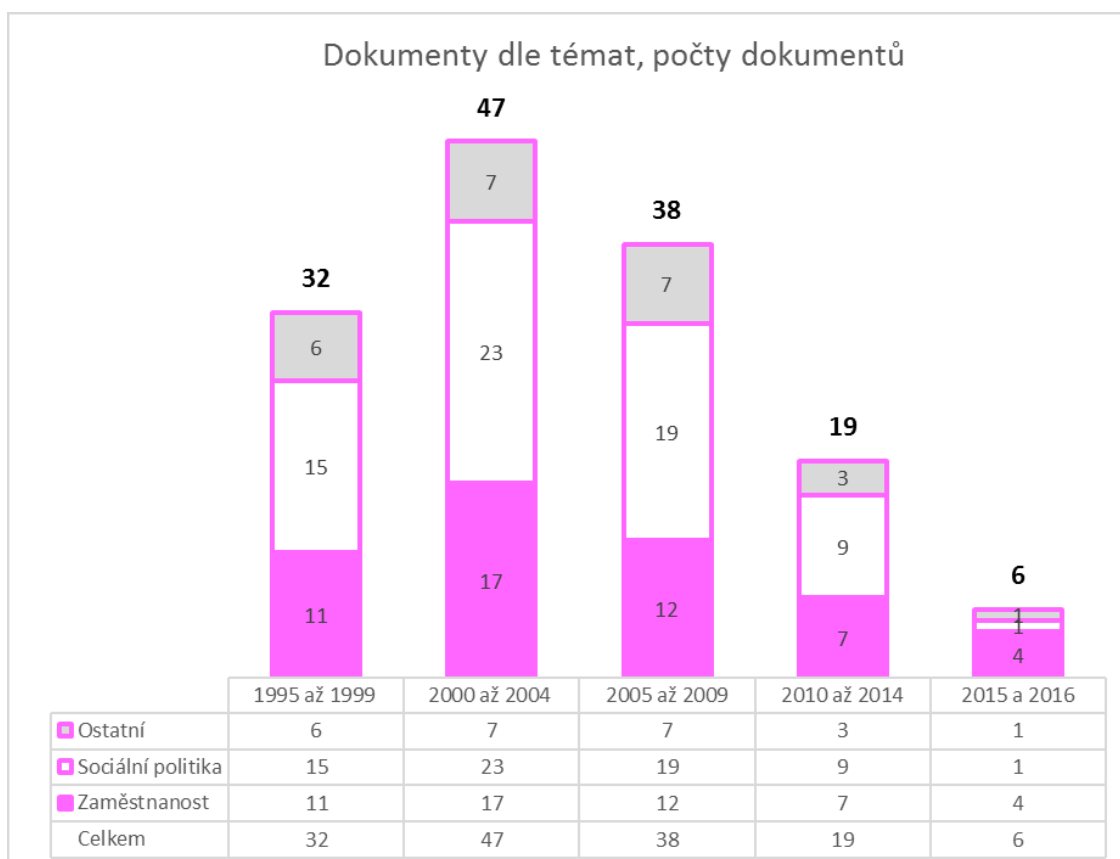
Pokud si výše představené rozdělení ještě zjednodušíme na pouhé tři kategorie a to na Zaměstnanost, Sociální politiku (i s tematikou rovnosti pohlaví) a Ostatní (tj. demografie, pracovní plány Komise, organizace práce a strategie Evropa 2020), je v tabulce 4 a grafu 3 níže vidět, že v průběhu pětiletých období je zastoupení těchto tematických kategorií stabilní. Polovinu dokumentů, kde se objevuje koncept sladování, tvoří dokumenty spojené se sociální politikou. Ze třetiny je to pak v dokumentech spojených se zaměstnaností, a zbytek tvoří ostatní dokumenty. Poslední období, které tvoří pouhé dva roky a v němž se jedná o šest dokumentů, je zde pouze pro úplnost – pochopitelně při takovém počtu dokumentů není možné vyvozovat žádné závěry založené na procentuálním zastoupení. Koncept sladování rodinného a pracovního života se tedy ve sledovaném období 22 let stabilně objevuje v dokumentech spojených jak se sociální politikou, tak zaměstnaností – vychýlení v určitých obdobích nebylo zaznamenáno. Tuto stabilitu dokládá i pravidelný výskyt tohoto konceptu v periodicky vydávaných dokumentech.

Tabulka 4 Procentuální zastoupení tematických skupin dokumentů k celkovému počtu zařazených dokumentů ve sledovaných 5-letých obdobích

Tematická skupina dokumentů	Období				
	1995 až 1999	2000 až 2004	2005 až 2009	2010 až 2014	2015 a 2016
Ostatní	19 %	15 %	18 %	16 %	17 %
Sociální politika	47 %	49 %	50 %	47 %	17 %
Zaměstnanost	34 %	36 %	32 %	37 %	67 %

Zdroj: Autorka

Graf 3 Dokumenty dle tematických oblastí v pětiletých obdobích (s výjimkou posledního období 2 let)

Zdroj: Autorka

Níže budou představeny samotné tematické kategorie a konkrétní typy dokumentů, které se vyskytovaly v jednotlivých tematických kategoriích tak, jak bylo uvedeno výše. Diskuzi bude také podroben jejich výskyt v průběhu času.

6.1.2.1 Evropská strategie zaměstnanosti

Pod touto tematickou oblastí se sdružují dokumenty, které jsou spojené s procesem stanovování společných cílů politiky zaměstnanosti. EES se datuje až do roku 1997, kdy se formalizovala koordinace mezi členskými státy. Nyní je součástí tzv. evropského semestru, což je roční cyklus užší koordinace politik, probíhající v rámci strategie Evropa 2020 (Evropská komise 2017c).

Tabulka 5 Počty a typy dokumentů souvisejících s Evropskou strategií zaměstnanosti

Typ dokumentu	Počet dokumentů	Vysvětlení	Jméno dokumentu v angličtině
Hlavní směry politik zaměstnanosti	14	Nezávazná doporučení pro státy v rámci EES	Employment Guidelines
Hlavní směry hospodářských politik	4 (3)	Nezávazná doporučení pro státy v rámci EES	Broad Economic Policy Guidelines
Společná zpráva o zaměstnanosti	13	Hodnocení zaměstnanosti napříč státy	Joint Employment report /Employment in Europe
Roční analýzy růstu	3	Analýza hospodářských výsledků a stanovení priorit	Annual Growth Survey
Ostatní	18	Výhledové strategie, specifické oblasti zaměstnanosti, prohlášení	

Zdroj: Autorka

Dokumenty v této kategorii sestávají především z dokumentů představujících společné priority a cíle, které navrhuje právě Komise, schvalují členské státy a přijímá Rada EU. Tento typ dokumentu se nazývá Hlavní směry politik zaměstnanosti¹³,

¹³ V angličtině tzv. Employment Guidelines.

a v konečném součtu jich bylo analyzováno celkem 14. K podobnému dokumentu patří i tzv. Hlavní směry hospodářských politik¹⁴, kde se také stanovují priority, nicméně stejně jako v předchozím případě se jedná o nezávazná doporučení pro členské státy. Tyto dva dokumenty byly revidovány a od července 2010 spojeny pod jeden dokument (Evropská unie 2017c). Čtyři tyto dokumenty byly součástí analýzy.

Dále se jedná o reporty politiky zaměstnanosti, tzv. Společná zpráva o zaměstnanosti¹⁵, kde se hodnotí stav zaměstnanosti v Evropě a komentuje provádění politik zaměstnanosti napříč státy. Zveřejňována je opět Komisí a přijímá ji Rada EU. Do analýzy bylo zařazeno 13 dokumentů tohoto typu, jelikož se vyjadřovaly ke sladování rodinného a pracovního života. Menší část zaujímal Roční analýzy růstu¹⁶, což jsou dokumenty, kde se Komise vyjadřuje jak obecně k hospodářským politikám, tak i k zaměstnanosti a stanoví priority EU na další rok (Evropská komise 2017b). Celkem 3 takové dokumenty se vyskytují v analyzovaném souboru.

Dalších 18 dokumentů bylo rovněž zařazeno do této kategorie. Jednalo se nejvíce o různé méně formalizované a výhledové strategie zaměstnanosti, strategie vyjadřující se k celému procesu koordinace zaměstnanosti v EU, dokumenty zaměřující se na nějakou speciální oblast zaměstnanosti, či analýzy pracovních sil v Evropě. V konečném součtu čítá kategorie Evropská strategie zaměstnanosti 51 dokumentů, což činí více než třetinu ze všech studovaných dokumentů.

Pokud bychom se dívali na zastoupení v průběhu let, tyto dokumenty se průběžně objevovaly v celém období sledovaných 22 let, některé roky jsou zprávy rozděleny do více dokumentů (např. v roce 2000 či 2001), nicméně v současnosti lze vidět tendenci ke slučování různých typů dokumentů EES do jednoho. Sladování rodinného a pracovního života tedy bylo v celém sledovaném období explicitně zmiňováno v dokumentech

¹⁴ V angličtině tzv. Broad Economic Policy Guidelines.

¹⁵ V angličtině tzv. Joint Employment Report či Employment in Europe

¹⁶ V angličtině tzv. Annual Growth Survey.

související s Evropskou strategií zaměstnanosti, jedná se tedy o stabilní téma ve sledovaném období.

6.1.2.2 Pracovní plány Komise

Další skupinou byly dokumenty, kde si Komise stanovuje své roční výhledové plány na základě priorit navržených prezidentem Komise (Evropská komise 2016), případně reportuje o svých (ne)úspěších. Dále sem byly zařazeny strategické dokumenty o práci Komise. Celkem šlo o 13 dokumentů.

Tyto dokumenty se v průběhu let objevují ad hoc, což může záležet na tom, jestli bylo sladování považováno za prioritu Komise ten určitý rok či období. Explicitně zmiňované sladování jako prioritu vidíme u návrhu na rok 2016 (Dokument č. 2), iniciativ na rok 2013 (Dokument č. 19), 2011 (Dokument č. 24), 2009 (Dokument č. 38), 2008 (Dokument č. 46), 1996 (Dokument č. 150) a 1995 (Dokument č. 142). Mezi roky 1997 a 2007 tedy není sladování zmiňováno v nalezených prioritách Komise zařazených v COM dokumentech, konkrétně tzv. Prodiho Komise (mezi roky 1999-2004) sladování explicitně nezmiňuje ani jednou.

6.1.2.3 Strategie Evropa 2020

Jedná se o průřezový dokument, desetiletou strategii Evropské unie, který se zaměřuje na hospodářský a udržitelný růst (Evropská komise 2016b). Vzhledem ke své specifičnosti, průřezovosti a důležitosti nebylo možné zařadit do jiné kategorie.

Tato strategie se objevuje v roce 2010, kdy byla zahájena, má 34 stran a sladování rodinného a pracovního života je zmiňována při představování iniciativy nazvané „An Agenda for new skills and jobs“. Členské státy jsou zde vyzývány k *„implementaci nástrojů flexicurity, kterými by se snižovala segregace na trhu práce, zlepšovala pracovní mobilita a usnadňovalo sladování rodinného a pracovního života“*¹⁷ (Dokument č.).

¹⁷ Volný překlad autorky.

Sladování je pak dále spojováno s aktivními politikami stárnutí a zvyšování genderové rovnosti. Celá zmíněná iniciativa „An Agenda for new skills and jobs“ je dále představována ve zvláštním dokumentu, který je zařazen pod dokumenty Evropské strategie zaměstnanost.

6.1.2.4 Demografie

Tři dokumenty se konkrétně zabývaly demografickým výhledem. Nebylo možné je zařadit do žádné z jiných kategorií, jelikož spojovaly stránku jak sociální, tak i téma zaměstnanosti. Dokumenty jsou z roku 1996, 1997 a 2005, přičemž poslední z nich je strategie – zelená kniha zaměřující se na „*novou solidaritu mezi generacemi*“. Ve spolupráci s Eurostatem by měla Evropská komise každý druhý rok vydávat demografický report, nicméně nebývá řazen mezi COM dokumenty a není formalizováno, kde a kým je přesně publikován (Evropská komise 2011). Poslední vydaný je z roku 2015, ale nejde o COM dokument (European Large Families Confederation 2015), a proto není zařazen v analýze.

6.1.2.5 Organizace práce

Další z oblastí, která se vyskytla v šesti dokumentech, je kategorie nazvaná „Organizace práce“. Tematicky šlo o dokumenty vyjadřující se specificky k pracovní době, práci na částečný úvazek, či k jiné oblasti organizace práce, ale nepatřící pod dokumenty Evropské strategie zaměstnanosti. Tyto dokumenty byly specifické i svým právním přesahem, jelikož se ve valné většině jednalo o závazné normy a směrnice, kdežto u ostatních oblastí šlo zpravidla o právně nezávazné dokumenty. Čtyři dokumenty odkazovaly k některé ze směrnic, konkrétně k směrnici 93/104/EC, která se týká organizaci pracovní doby a ke směrnici 92/85 /EEC, která se týká pracovníků, kteří jsou krátce po porodu a pracovně-právní ochraně zdraví.

6.1.2.6 Sociální politika

Nejširší skupinou pak byla kategorie nazvaná „Sociální politika“, z níž ale byla vydělena kategorie Rovných příležitostí, které je věnována speciální pozornost níže. V rámci sociálních politik bylo možné najít oblast, ve které se častěji objevovalo téma sladování,

a tou byla oblast o inkluzi a sociální ochraně. Těchto dokumentů bylo přesně devět. Ty byly vydávány ročně do roku 2010 jako Společné zprávy o sociální ochraně a inkluzi, nyní jsou spíše součástí širších strategických dokumentů o sociálních záležitostech.

Tři dokumenty se týkaly Evropského sociálního fondu, z toho dva byly regulativní dokumenty propojující cíle EES a fondu, jeden pak strategie ESF mezi roky 2014 a 2020. 20 dalších dokumentů bylo tematicky různorodých – jednalo se například o dokumenty mluvící specificky o službách péče o děti, Evropskému pilíři sociálních práv, či často se objevovaly strategické dokumenty věnující se tzv. sociální agendě a dokumenty mapující trendy v sociální oblasti obecně.

Jde o časově různě vydávané dokumenty, kdy mezi roky 2000-2004 bylo vydáno znatelně nejvíce dokumentů – 12. Šlo především o strategické dokumenty o sociální agendě EU, nicméně obecně v tomto období bylo nalezeno více dokumentů a počty v této oblasti jen sledují obecný trend v počtech dokumentů, kterým se zabýváme výše.

Tabulka 6 Počty dokumentů kategorie Sociální politika ve sledovaných obdobích

Období	Počet dokumentů
1995-1999	5
2000-2004	12
2005-2009	7
2010-2014	6
2015-2016	1

Zdroj: Autorka

6.1.2.7 Rovné příležitosti mezi muži a ženami

Druhou nejrobustnější skupinou dokumentů, po dokumentech věnující se EES, pak tvořily dokumenty věnující se rovným příležitostem mezi muži a ženami. Celkem se jednalo o 36 dokumentů, které je možné rozdělit do 3 skupin. Nejvýraznější skupinou jsou Roční zprávy o rovných příležitostech, kterých bylo celkem 14. Další skupinou byly

víceleté strategie, kterých bylo sedm. Ostatních ad hoc strategických dokumentů s genderovou tematikou pak bylo 15.

Co se týká počtu dokumentů, mezi lety 1995 až 2009 byl počet vydávaných dokumentů stabilní, nicméně po roce 2009 již byly vydány jen tři dokumenty. To souvisí s faktem, že roční zprávy o rovných příležitostech se již nevydávají pod COM klasifikací, ale pod SEC/SWM klasifikací, stejně jako víceleté strategie.

Tabulka 7 Počty dokumentů kategorie Rovných příležitostí ve sledovaných obdobích

Období	Počet dokumentů
1995-1999	10
2000-2004	11
2005-2009	12
2010-2014	3
2015-2016	0

Zdroj: Autorka

Jak již bylo řečeno, pravidelně vydávaným dokumentem jsou roční Zprávy o rovných příležitostech (dále jen „Zprávy“), které zároveň obsahují nejrobustnější množství nalezených citací, co se týká počtu a rozsahu. Jedná se o pravidelně vydávaný dokument, těšící se důležitosti a velké tradici na poli rovných příležitostí.

Avšak vzhledem ke změně řazení těchto dokumentů přibližně po roce 2010 do kategorie interních dokumentů, tzv. SWD (dříve pojmenované jako SEC), nám chybí dokumenty po roce 2011, Tato změna také souvisí se snahou omezit počty povinně překládaných dokumentů (Overy 2016). Jelikož tyto dokumenty byly vybranou skupinou pro obsahovou a kategorickou analýzu (viz další podkapitola), byly pro úplnost zbývající Zprávy dostahovány z kategorie SWD (dříve pojmenované jako SEC). Jedná se o dokumenty mezi roky 2011 a 2015 včetně, rok 2016 zatím nebyl vydán. Přehled těchto dokumentů je vidět na následující tabulce. Uvedený rok je ten, ke kterému roku Zpráva referuje (ne rok, kdy byla Zpráva vydána). V analýze budou citace těchto dostahovaných SWD dokumentů uváděny pod jejich SWD číslem, naproti ostatním interně klasifikovaným a citovaným dokumentům.

Tabulka 8 Roční Zprávy o rovných příležitostech – přehled nalezených a dostahovaných na analýzu

Rok	Název v angličtině	Rok	Název v angličtině	Rok	Název v angličtině
1996	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2003	CHYBÍ	2010	Report on equality between women and men
1997	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2004	Report on equality between women and men	2011	Report on Progress on equality between women and men (SEC)
1998	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2005	Report on equality between women and men	2012	Report on Progress on equality between women and men (SWD)
1999	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2006	Report on equality between women and men	2013	Report on Progress on equality between women and men (SWD)
2000	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2007	Report on equality between women and men	2014	Report on equality between women and men (bez označení)
2001	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2008	Report on equality between women and men	2015	Report on equality between women and men (SWD)
2002	Equal Opportunities for Women and Men in the EU	2009	Report on equality between women and men	2016	JESTĚ NEVYDÁNO

Zdroj: Autorka

Jak je vidět v tabulce 8, ze sledovaného období chybí rok 1995, 2003 a 2016. V roce 1995 nebyla tato Zpráva vydána, což pravděpodobně souvisí s tím, že byla ten rok vydána tříletá strategie rovných příležitostí. Zpráva na rok 2016 prozatím nebyla vydána. Z jakého důvodu nebyla Zpráva vydána v roce 2003, není zcela jasné.

6.1.3 Výběr dokumentů na obsahovou a kategorickou analýzu

Jak je vidět napříč kategoriemi dokumentů, jedná se o velmi pestré směs dokumentů, jak již co do závaznosti dokumentů (směrnice versus sdělení), tak i do jejich frekvence vydávání (roční zprávy versus ad hoc dokumenty) a typu (strategické dokumenty versus přehledové). Společně s velkým počtem citací, které byly shromážděny, bylo toto důvodem k rozhodnutí, že kategorická a obsahová analýza bude provedena jen u vybraných skupin dokumentů.

Jako tyto kategorie byly vybrány dokumenty spojené s Evropskou strategií zaměstnanosti a Zprávy o rovných příležitostech žen a mužů, spadající do kategorie Rovných příležitostí. Obě tyto vybrané sady dokumentů patří k pravidelně a ročně vydávaným dokumentům, umožňují tedy zachytit kontinuitu či proměny konceptu sladování rodinného a pracovního života. Dalším důvodem pak tedy bylo jejich jasné zařazení v systému dokumentů Evropské komise, což u některých jiných kategorií či typů nebylo zcela jasné (například ad hoc vydávané dokumenty z kategorie Sociální politiky).

Zároveň reprezentují dvě nejvýraznější a nejtradičnější oblasti, v kterých je sladování rodinného a pracovního života používáno: oblast zaměstnanosti a oblast rovných příležitostí. Bude proto zajímavé sledovat proměny uvnitř těchto oblastí, ale i mezi nimi. Dalším důvodem je jejich význam. Dokumenty spojené s Evropskou strategií zaměstnanosti jsou, jak bylo několikrát zmíněno, jeden z nejdůležitějších výstupů OMC a těší se velkému významu, ačkoliv nejsou právně vymahatelné. Roční Zprávy o rovných příležitostech jsou pak jedním z nejdůležitějších pravidelně vydávaných strategických dokumentů v této oblasti, zároveň nalezené citace představovaly nejširší zdroj pro analýzu. Korpus analyzovaných dokumentů pak tedy tvoří 51 dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti a 19 Zpráv o rovných příležitostech tak, jak byly výše představeny.

6.2 Analýza Zpráv o rovných příležitostech mezi muži a ženami

Nejdříve bude představena analýza pojmů spojených se sladováním, po nichž bude následovat analýza oblastí politik. U každé z těchto analýz budou představeny kategorie a podkategorie, do kterých byly pojmy rozřazeny s detailním popisem těchto shluků.

6.2.1 Pojmy spojené se sladováním rodinného a pracovního života

Nejdříve vysvětlíme, jak bylo rozhodnuto o vytvoření šesti kategorií. Posléze bude každá kategorie popsána, stejně jako vysvětleny podkategorie, a posléze podrobeny analýze toho, jak se tyto kategorie a podkategorie objevují v průběhu času.

6.2.1.1 Představení hlavních kategorií

Průměrně se v jednom dokumentu objevovalo sedm pojmů, rozpětí je ale mezi 1 pojmem (SWD(2014) 141 final) až 15 pojmy (Dokument č. 58). Tato hraniční čísla však byla výjimkami, a nejčastěji se v dokumentech vyskytovalo mezi 6 a 9 pojmy. Celkem v těchto 19 Zprávách o rovných příležitostech bylo nalezeno a roztríděno 133 pojmů.

Vytvořeno bylo šest hlavních kategorií – Trh práce, Zájem dítěte, Demografické a společenské změny, Sociální ochrana, Rovné příležitosti a Práce v domácnosti a péče v rodině, viz tabulka 9 níže.

Dvě kategorie – zájem dítěte a sociální ochrana, byly mnohem užší než zbývající čtyři kategorie, a neměly žádné podkategorie. Zároveň i četnostně byly spíše okrajové, kdy se dohromady pojmy v těchto kategoriích vyskytly napříč dokumenty pouze čtyřikrát. Nicméně vzhledem k tomu, že se významově lišily od zbývajících kategorií, byly ponechány jako zvláštní kategorie.

Nejširšími kategoriemi, a to jak obsahově tak i četnostně, pak byl Trh práce, Rovné příležitosti a Práce v domácnosti a péče v rodině. Trh práce jako kategorie čítala 29 pojmů, Rovné příležitosti 51 pojmů a Práce v domácnosti a péče v rodině pak 30 pojmů. Poslední zmíněná kategorie se logicky dotýká problematiky rovných příležitostí, jelikož souvisí s rozdělením těchto činností mezi pohlavími, nicméně vzhledem ke své četnosti a úzké souvislosti s problematikou sladování rodinného a pracovního života byla ponechána jako samostatná kategorie. Nicméně kontextuálně se často tyto dvě kategorie prolínaly a vyskytovaly společně. Také pokud se podíváme na celkový počet zařazených pojmů, společně tvoří většinu, 60 % ze všech nalezených pojmů.

Stejně tak se často prolínají pojmy související s kategorií Trh práce a Rovné příležitosti, jelikož rovné příležitosti se pochopitelně řeší i v kontextu trhu práce. V pozadí rozhodování stála myšlenka, že pokud pojem související s trhem práce bude odkazovat pouze na trh práce a nebude explicitně zmiňovat rovné příležitosti a pozici žen z perspektivy rovných příležitostí, bude zařazen do kategorie Trh práce. Pokud naopak navázán na rovné příležitosti bude, bude zařazen do kategorie Rovných příležitostí.

Nejlépe je toto možné ukázat na podkategoriích Produktivní potenciál žen, spadající pod Trh práce, a podkategorii Pozice žen na trhu práce, spadající pod Rovné příležitosti. První zmíněná podkategorie Ekonomický potenciál žen sdružuje takové pojmy, které v kontextu poukazovaly na ekonomickou stránku zapojení žen na trh práce a mluvily o participaci žen ve smyslu jakéhosi možného zdroje ekonomického růstu a potenciálu pro zaměstnanost. Na druhé straně podkategorie Pozice žen na trhu práce sdružuje takové pojmy, které se zabývaly stránkou rozdílů mezi pohlavími jakožto ukázání strukturálních rozdílů a znevýhodnění žen na trhu práce, například v případě kariérního růstu, rozdílů platů či segregace dle pohlaví v určitých oborech a oblastech zaměstnání.

Kategorie Demografické a společenské změny pak byla často kontextuálně vázána právě na pojmy z kategorie Trh práce, kdy se například demografickými změnami, jako je snižování populace v produktivním věku, argumentovalo nutností většího zapojení žen na trh práce. Nicméně vzhledem k významovému rozdílu oproti jiným kategoriím a specifičnosti těchto pojmů byly sdruženy do této samostatné kategorie. Celkem 18 pojmů bylo nalezeno a klasifikováno pod tuto kategorii, vyskytující se časově velmi nestabilně v průběhu let.

Tabulka 9 Hlavní kategorie a podkategorie pojmů spojovaných se sladováním rodinného a pracovního života ve Zprávách o rovných příležitostech s počty zařazených pojmů

Hlavní kategorie						
	TRH PRÁCE (29 pojmů)	ZÁJEM DÍTĚTE (2 pojmy)	DEMOGRAFICKÉ A SPOLEČENSKÉ ZMĚNY (18 pojmů)	SOCIÁLNÍ OCHRANA (2 pojmy)	ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI (51 pojmů)	PRÁCE V DOMÁCNOSTI A PÉČE V RODINĚ (30 pojmů)
Podkategorie a počty pojmů	Míra zaměstnanosti (7 pojmů)		Demografické změny (13 pojmů)		Pozice žen ve společnosti (8 pojmů)	Obecně rodinné povinnosti (29 pojmů)
	Ekonomický potenciál žen (13 pojmů)		Změny v rodinách (5 pojmů)		Stereotypy, Diskriminace (7 pojmů)	Dvojitá zátěž a tzv. dvojitá směna (1 pojem)
	Pracovní podmínky (1 pojem)				Gender mainstreaming (2 pojmy)	
	Nové formy zaměstnávání a organizace práce (6 pojmů)				Pozice žen na trhu práce (17 pojmů)	
	Ekonomický růst (2 pojmy)				Rovnost obecně (17 pojmů)	

Zdroj: Autorka

6.2.1.2 Kategorie Zájem dítěte a Sociální ochrana

Jak už bylo řečeno, jednalo se o dvě nejužší kategorie, nicméně pojmy nebylo možné zařadit do jiné z kategorií. Pojem sociální ochrana se vyskytl ve dvou dokumentech z kraje sledovaného období a to ve Zprávách z let 1996 a 1997 (Dokument č. 128; Dokument č. 125), v kontextu nutnosti reformy sociální ochrany vzhledem ke změnám, které probíhají ve společnosti, a které jsou důvodem nutnosti sladování rodinného a pracovního života (Dokument č. 125), jednou specifikované přímo s ohledem na změnu daňového systému a systému důchodových penzí tak, aby neznevýhodňoval ženy (Dokument č. 127), navázáno i na pojem individualizace práv, jenž byl zařazen do podkategorie Pozice žen ve společnosti.

Zájem dítěte se pak diskutoval v dokumentech z roku 1999 (Dokument č. 10) a 2007 (Dokument č. 41), kdy byl pojem zájem dítěte a pojem kvalita života dětí nazýván jako jeden z cílů sladování rodinného a pracovního života a lepšího rozdělení povinností rodičů v rodině. Nicméně na základě výskytu se jedná spíše o okrajové oblasti, s kterými je koncept sladování ve Zprávách o rovnosti žen a mužů spojován. Pojmy spojené s kategorií Zájem dítěte se vyskytovaly náhodně a nebylo možné najít nějaký opakující se vzorec ve výskytu, i vzhledem k četnosti. Pojmy z kategorie Sociální ochrana se také objevily pouze dvakrát a hned v historicky nejstarších zkoumaných dokumentech. Od roku 1997 se již pojmy neobjevovaly, je tedy možné, že jde o souvislost či kontext, který byl s oblastí sladování dříve spojován.

6.2.1.3 Kategorie Trh práce

Obecně se pojmy zařazené do této kategorie objevují napříč sledovanými roky, kromě let 2000 a 2001 (kde byly celkem nalezeny pouze 2 pojmy) (Dokumenty č. 99 a č. 92) a roku 2013 (SWD(2014) 141 final), kde byl celkem nalezen pouze jeden pojem, a Zpráva z roku 2014. Jedná se tedy o kategorii, která se v průběhu sledovaného období vyskytuje a v konečném součtu obsahuje 29 pojmů z celkových 134. Tato skutečnost opět ukazuje sílu spojení konceptu sladování rodinného a pracovního života s trhem práce a zaměstnaností obecně, a nejenom se situací žen na trhu práce.

Zvolené podkategorie byly nazvány Míra zaměstnanosti, Produktivní potenciál žen, Pracovní podmínky, Nové formy zaměstnávání a organizace práce a Ekonomický růst.

Podkategorie Míra zaměstnanosti

Míra zaměstnanosti se objevovala v souvislosti se sladčováním rodinného a pracovního života, když se porovnávaly různé skupiny a jejich zaměstnanost. Statistiky byly většinou vázané na rodinný stav a počet dětí, které tyto skupiny mají. Většinou bylo poukazováno na fakt, že ženy s dětmi mají nejnižší míru zaměstnanosti (např. Dokument č. 51) a představují tak potencionálně velkou skupinu zaměstnavatelných osob. Jak už bylo vysvětleno výše, pokud kontextuálně byla použita míra zaměstnanosti k tomu, aby se poukázalo na strukturální znevýhodnění žen na trhu práce, byl pojem zařazen do kategorie Rovných příležitostí. Míra zaměstnanosti zařazená v této kategorii ale směřovala argumentačně na poukázání ekonomického potenciálu žen, je tedy i úzce spojena s takto nazvanou podkategorií, které se budeme věnovat níže. Jako samostatná podkategorie byla ale Míra zaměstnanosti zvolena proto, že ne vždy byla spojena jen s mírou zaměstnaností žen, ale i mužů či obou pohlaví dohromady, jakožto důvod nutnosti změn na poli sladčování rodinného a pracovního života.

Příkladem z této podkategorie může být Zpráva z roku 2004, kde se píše: „Úspěšnost politik, které sledují za cíl zvyšování míry zaměstnanosti, bude záležet na možnostech, které budou nabídnuty mužům a ženám při sladování jejich rodinného a pracovního života.“¹⁸ (Dokument č. 72). Zde je sladování zmiňováno jako prostředek naplňování míry zaměstnanosti, primární oblastí zájmu je zde tedy trh práce. Co se týká časového období výskytu této podkategorie, poprvé je zaznamenán právě v citovaném dokumentu z roku 2004, dále se objevující vcelku pravidelně, až do roku 2012.

¹⁸ Volný překlad autorky z originálu: „The success of policies to raise employment rates will depend on the possibility for both women and men to achieve a balance between their professional career and family life“.

Podkategorie Ekonomický potenciál žen

Jak již bylo zmíněno, argumentačně je Míra zaměstnanosti spojená s podkategorií Ekonomický potenciál žen, který se také nejčastěji objevuje v podobném období, a to mezi roky 2002-2011. Nicméně pojmy spojené s touto podkategorií se objevují i dříve, ve Zprávách z roku 1996 a 1998. Jejich rozložení v čase, společně s následující podkategorií, je možno vidět v grafu 4 níže.

Nejčastěji se v této podkategorii vyskytují pojmy, jako jsou participace žen na trhu práce, či ženy jako nutný budoucí zdroj pracovní síly, opět významově poukazující na to, že je zde velký ekonomický potenciál toho, aby ženy byly více integrované na trhu práce. Ve Zprávě z roku 2006 se například dočteme: „...Přetrvávající rozdíly v zaměstnanosti mezi pohlavími poukazují na nevyužitý ekonomický potenciál žen. Konkrétně nedostačující možnosti sladování rodinného a pracovního života pak vedou pracovníky jak k opouštění trhu práce, tak i přispívají k nižší míře plodnosti...“¹⁹ (Dokument č. 51). Ekonomický potenciál žen je zde spojen jak se zaměstnaností, tak i s nízkou mírou plodnosti (pojem spadající pod kategorii Demografické a společenské změny). Citace názorně ukazuje, že potenciál žen je zde primárně spojen s ekonomickými cíli, což je případ i dalších pojmů zařazených v této kategorii.

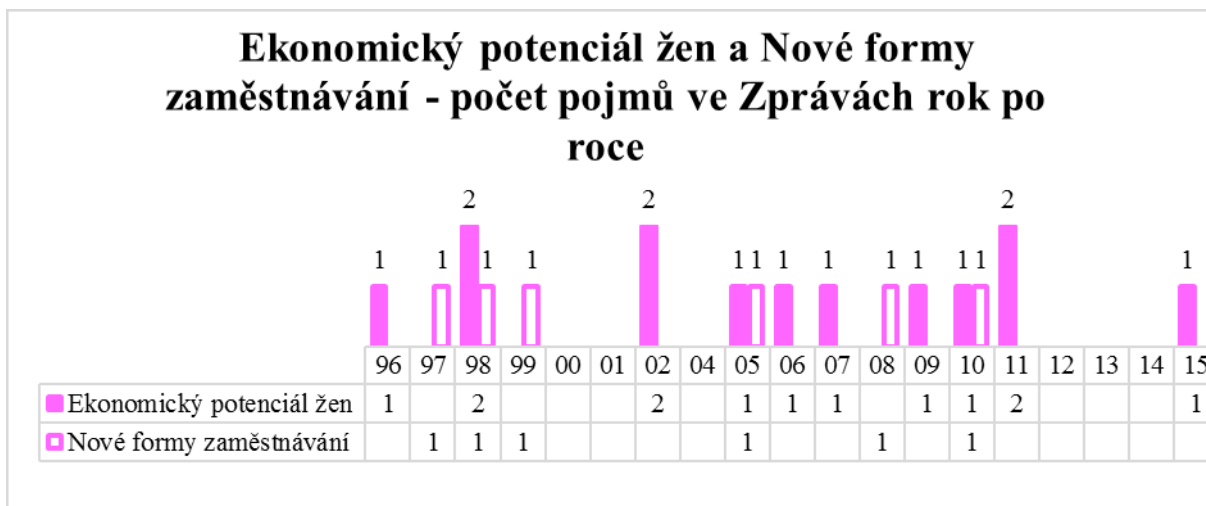
Podkategorie Nové formy zaměstnávání a organizace práce

Celkem šest pojmů v průběhu sledovaných let spojovalo sladování rodinného a pracovního života s novými podmínkami na trhu práce, novými formami zaměstnávání či obecně organizace práce. Většinou bylo poukazováno na nutnost modernizace organizace práce, která by umožňovala lepší sladování rodinného a pracovního života (např. Dokument č. 33)

¹⁹ Volný překlad autorky z originálu: „Yet the persistence of gender gaps underlines that more can be done to tap into the productive potential of women. Poor work-life balance in particular, still drives workers out of the labour market and contributes to lower fertility rates“.

Toto téma se objevilo v průběhu let v šesti Zprávách, bez zjevné pravidelnosti, jak je možno vidět v grafu 4.

Graf 4 Kategorie Ekonomický potenciál a žen a Nové formy zaměstnávání ve Zprávách o rovných příležitostech

Zdroj: Autorka

Podkategorie Pracovní podmínky a Ekonomický růst

Tyto dvě podkategorie byly okrajovými, s celkem třemi záznamy. Kvalita práce nebo pracovní podmínky ve spojení se sladováním rodinného a pracovního života se objevily ve Zprávách pouze jednou, a to ve Zprávě z roku 2008: „...Sladování rodinného a pracovního života je klíčovým pro oblast rovných příležitostí... (...) Zároveň jde o nezbytný faktor kvality práce.“²⁰ (Dokument č. 33). Je ale nutné poznamenat, že se kvalita práce se v textech objevila vícekrát, ale v návaznosti na kvalitu pracovních podmínek ve službách péče o děti (SWD(2013) 171 final) či v názvu Evropského výzkumu pracovních podmínek (SWD(2016) 54 final). Nicméně tyto pojmy nebyly kromě již výše zmíněného kontextuálně přímo spojeny se sladováním rodinného a pracovního života.

²⁰ Volný překlad autorky z originálu: „The reconciliation of professional, private and family life is a key aspect of equality between women and men and one of the Roadmap’s priority action areas. It is also an essential factor in work quality.“

Ekonomický růst se přímo ve spojení se sladováním (a ne například s genderovými politikami obecně) objevil dvakrát, a to v roce 2009 a 2010 (Dokument č. 29 a 32). Vzhledem k tomu, že jde o roky následující po vypuknutí ekonomické recese, můžeme spekulovat, zdali zde není patrná souvislost a zda tyto reference nejsou výsledkem tlaku na sledování a vyzdvihování ekonomického růstu. Potvrzení této spekulace je ale již za možnostmi této práce. V kontextu sladování se ekonomický růst objevil společně s tématem demografické krize: „*Politiky sladování jsou důležitými odpověďmi na dlouhodobé ekonomické a demografické společenské výzvy, a měly by být podporovány jako nástroj ekonomického růstu*“.²¹ (Dokument č. 29).

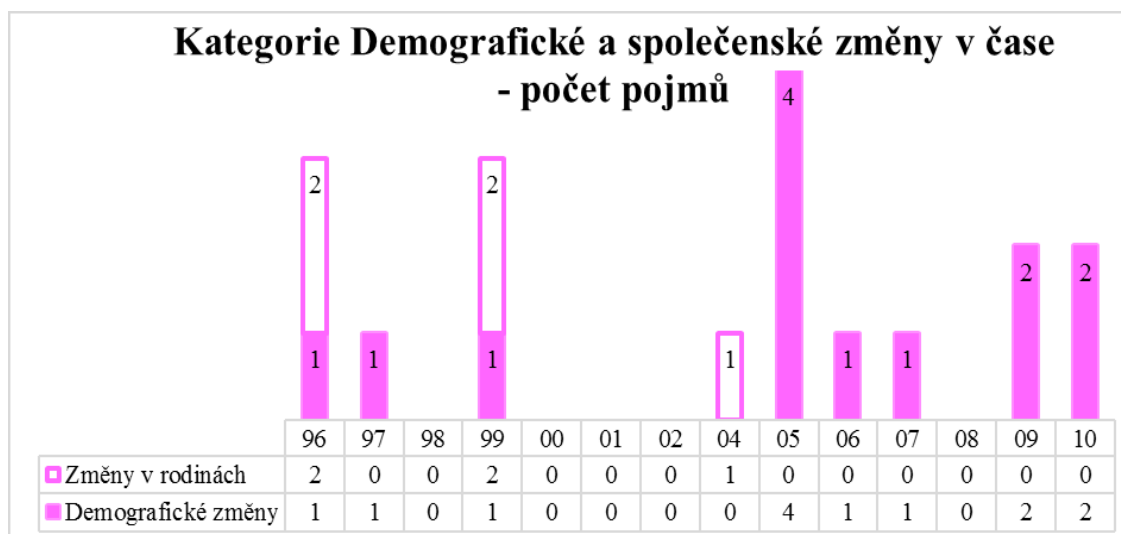
6.2.1.4 Kategorie Demografické a společenské změny

Tato kategorie se v průběhu let vyskytuje velmi různě, objevujíc se v téměř polovině z dokumentů. Jak již bylo zmíněno výše, občas ve spojení s ekonomickým růstem, ale nejčastěji pak jako argumentace pro větší zapojení žen na trh práce.

Tato kategorie čítá dvě podkategorie, jednou z nich jsou Demografické změny, druhou pak Změny v rodinách. Podkategorie Změny v rodinách se objevuje ve třech dokumentech, celkově s pěti zařazenými pojmy, poslední nalezený pojem byl nalezen v roce 2004. Zbývajících 13 záznamů spadá do podkategorie Demografických změn, vyskytující se náhodně v průběhu let, ale nenalezené po roce 2010, viz graf 5 níže.

21 Volný překlad autorky z originálu: „Reconciliation policies are key responses to long-term economic and demographic challenges, and should therefore be reinforced to stimulate growth.“

Graf 5 Kategorie Demografické a společenské změny ve Zprávách o rovných příležitostech

Zdroj: Autorka

Podkategorie Demografické změny

Téměř polovina ze zařazených pojmů v této kategorii, šest, se objevuje ve Zprávách mezi roky 2005 až 2007. Jinak jde o kategorii náhodně se objevující v průběhu let, bez zřejmější pravidelnosti.

Patří sem pojmy související a poukazující na demografickou krizi – ať už jde o stárnutí populace, poukazování na porodnost a plodnost, případně argumentace o změnách populace v produktivním věku. Nejplodnějším dokumentem obsahující rovnou čtyři pojmy z této kategorie je pak Zpráva z roku 2005, která v zásadě celou argumentaci ohledně sladování rodinného a pracovního života podpírá demografickými změnami: *„Demografické změny, jako je stárnutí populace a snižování počtu populace v produktivním věku jsou stále obrovskou výzvou pro EU i po jejím rozšíření. Nedostatečné možnosti ve sladování rodinného a pracovního života, částečně plynoucí z nedostatku služeb péče o děti a nedostatečně flexibilních pracovních podmínek, přispívá*

*k odkládání mateřství a k nízké míře plodnosti ve většině členských států.*²² (Dokument č. 58). Sladování rodinného a pracovního života je zde rámováno jako odpověď na problémy nízké plodnosti, jež souvisí s problémy demografickými – stárnutí populace a snižování počtu populace v produktivním věku.

Podobně rámuje sladování i další z nalezených pojmů v této kategorii, poslední zařazené pojmy, stárnutí populace a zdroj pracovní síly, ze Zprávy roku 2010 spojují nedostatečné možnosti ve sladování s vlivem na „...*rozhodnutí párů nemít děti či mít jich méně, což je problematické z hlediska stárnutí populace a budoucího zdroje pracovní síly, jakožto předpokladů pro ekonomický růst.*”²³ (Dokument č. 32).

Tato podkategorie vyskytující se v osmi Zprávách o rovných příležitostech je, jak je vidět na ukázkách citací, argumentačně velmi odlišná od tématu rovných příležitostí, proto bylo velmi zajímavé, že se objevovala v takové četnosti a rozsahu.

Podkategorie Změny v rodinách

Tato podkategorie obsahovala pojmy, jako je snaha o udržitelnost rodinných uspořádání, či změny v uspořádání rodin – z jednopříjmových na dvoupříjmové rodiny, případně reflektovaly nárůst rodin, které jsou tvořeny pouze jedním rodičem. Toto se objevilo ve třech Zprávách, a to z roku 1996, 1999 a 2004, proto nelze vyvozovat žádný závěr ohledně změn v čase – pojmů bylo také pouze pět.

Poslední ze Zpráv, kde se tato podkategorie objevila, je z roku 2004, kde se mluví o změnách a přechodu mezi modelem rodiny, kde je otec jediným živitelem, k dvoupříjmovým rodinám, nicméně ženy stále mají velké problémy sladit rodinný života

²² Volný překlad autorky z originálu: „The demographic changes with an ageing population and a shrinking working population continue to be a major challenge in the EU after enlargement. The tension between combining family and professional life, partly due to lack of child care and insufficiently flexible working conditions, appears to be contributing to the postponement of having the first child and to low fertility rates in most Member States.“

²³ Volný překlad autorky z originálu: „The lack of adequate worklife balance measures may also influence women’s and men’s decision not to have children or to have fewer children, which is problematic as regards the ageing of the population and the future labour market supply, and consequently economic growth.“

s prací na plný úvazek (Dokument č. 72). Na tomto příkladu je vidět fakt, že argumentace v této podkategorii poukazovala na situaci, kdy změny v rodinných uspořádáních nejsou reflektovány v dalších oblastech – například v plném zapojení žen na trhu práce.

6.2.1.5 Kategorie Rovné příležitosti

Není překvapivým závěrem, že pojmy související s rovnými příležitostmi byly nejpočetnější skupinou, vzhledem k tomu, že se jednalo o Zprávy o rovných příležitostech. S 51 zaznamenanými pojmy tedy tvoří nejrozsáhlejší kategorii, a pokud bychom přidali i kategorii Práce v domácnosti a péče v rodině, jednalo by se společně o více jak 60 % ze všech zaznamenaných pojmů.

Tato kategorie se objevovala v každém z dokumentů, což také není překvapivé. Zajímavější ale ovšem je, jaké konkrétní pojmy byly nalezeny, jak se mezi sebou lišily a do jakých podkategorií mohly být kategorizovány. Tato kategorie byla rozdělena na pět podkategorií – Pozice žen ve společnosti, Pozice žen na trhu práce, Stereotypy a diskriminace, Gender mainstreaming a Rovnost obecně.

Dvě podkategorie byly výrazně početnější a měly každá po 17 pojmech. První z nich je podkategorie nazvaná Rovnost obecně, druhá pak Pozice žen na trhu práce. Naopak nejméně početnou je podkategorie Gender mainstreaming, která se objevila pouze dvakrát – a to v roce 1998 a 2000. I z důvodu nízké četnosti není nutné věnovat této podkategorii speciální kapitolu. Gender mainstreaming se objevoval v souvislosti ospravedlňováním tohoto přístupu právě na základě problémů, které ženy pocítují při snaze o sladování rodinného a pracovního života.

Podkategorie Rovnost obecně

Tato podkategorie sdružuje takové odkazy k rovnosti mezi muži a ženami a genderové problematice, které řadily sladování rodinného a pracovního života do kontextu politiky rovnosti. Jinými slovy, jednalo se o citace, které mluvily o politice sladování jako nástroji vedoucím k rovnosti mezi pohlavími (např. SWD(2016) 54 final; Dokument č. 29), či jen řadily politiky sladování pod oblast rovných příležitostí (např. SWD/2014/0142 final).

Takováto obecnější prohlášení se vyskytují v téměř každé Zprávě ve sledovaném období, což není zcela překvapivé vzhledem k tomu, že zcela pochopitelně vysvětlují spojitost mezi sladováním rodinného a pracovního života aa tématem dokumentu, tedy rovnými příležitostmi mezi muži a ženami. Nicméně i tato řekněme triviální spojení bylo nutné pro úplnost kategorií a spojovaných pojmů zaznamenat.

Podkategorie Pozice žen na trhu práce

Tato podkategorie je již o něco zajímavější, zároveň sdružuje stejně velký počet pojmů jako předchozí podkategorie. Konkrétně se pak jedná o pojmy, které se týkaly kariérního růstu a znevýhodnění žen, obecně znevýhodnění při vstupu na trh práce, rozdíly mezi platy mužů a žen a segregace pracovního trhu dle pohlaví. Tyto pojmy se objevily v kontextu sladování ve 12 Zprávách, jedná se tedy o velmi častý pojem, objevující se napříč roky od roku 1998 až do roku 2015.

Více než poukazování na nutnost zapojení žen na trh práce jako v případě kategorie Trh práce bylo velmi často v první řadě argumentováno a poukazováno na znevýhodnění žen: „*Politiky sladování mohou pomoci zkombinovat práci s péčí o děti a jiné závislé osoby (...). Mohou tak pomoci odstranit bariéry, které brání ženám vstoupit na trh práce.*“ (SWD(2016) 54 final). V několika případech se mluvilo velmi obecně o rovném zastoupení na trhu práce, které by mělo být zajištěno právě politikami sladování, zpravidla tedy dané dále ve vztahu k nerovnoměrné neplacené práci žen v rodině (např. SWD(2012) 85 final).

Často se zde objevovalo poukazování na rozdíly v zaměstnanosti mezi pohlavími, vysvětlované ztíženými možnostmi pro ženy ve sladování rodinného a pracovního života (např. Dokument č. 41), velmi často argumentačně navázané na nerovné povinnosti žen v rodině: „*...ženy stále vykonávají většinu povinností okolo rodiny a domácnosti. Toto má za následek méně pracovních příležitostí (...), možnosti kariérního postupu, platu a*

starobních důchodů... (...) Z toho důvodu se zvyšuje důraz na politiky sladování jako součást politiky zaměstnanosti... “²⁴ (Dokument č. 72).

Problémy se sladováním se také často objevovaly vedle ostatních problémů na trhu práce, které postihují ženy. Několikrát bylo specificky poukazováno na odstraňování překážek pro ženy, které začínají podnikat: „*Ženy stále čelí ztíženému vstupu na pracovní trh, horšími podmínkami kariérního růstu a platového ohodnocení a omezenými možnostmi sladování rodinného a pracovního života. Z toho důvodu je nutné: (...) odstraňovat překážky, které brání ženám podnikat a zakládat nové firmy.*“²⁵ (Dokument č. 117). Jedná se tedy o kategorii argumentačně spadající jak do oblasti trhu práce, tak rovnosti pohlaví a rovné dělby práce v domácnosti, objevující se opakovaně v dokumentech napříč roky.

Podkategorie Stereotypy a diskriminace

Tato podkategorie se nejčastěji obsahově vázala na ženy čelící diskriminaci na pracovním trhu, spojené se stereotypy ohledně volby kariéry či předpokladu, že ženy budou méně pracovně výkonné z důvodu svých rodinných povinností. Vzhledem k tomu, že stereotypy ohledně budoucích pracovních a rodinných povinností se dotýkají obou pohlaví (tj. u mužů se tedy nepředpokládá jejich větší zapojení v domácnosti, ale plné

²⁴ Volný překlad autorky z originálu: „Women still do the majority work in the home and for the family. This has an impact on their work patterns and limits their opportunities to take up occupations that are comparable to the average occupations of men. Women’s interrupted patterns of employment, and the overrepresentation of women in part-time and most non-standard jobs can have negative effects on their career, wages and pensions. (...) There has been an increased focus on reconciliation as part of employment policy and improved parental leave arrangements.“

²⁵ Volný překlad autorky z originálu: Women still have particular problems in gaining access to the Employment market, in career advancement, in earnings and in reconciling professional and family life. It is therefore important, inter alia: to ensure that active labour market policies are made available for women in proportion to their share of unemployment; to reduce tax-benefit disincentives, wherever identified, because of their negative effects on the female labour supply; to give particular attention to obstacles which hinder women who wish to set up new businesses or become selfemployed; to ensure that women are able to benefit positively from flexible forms of work organisation.“

nasazení na trhu práce), byla tato podkategorie ponechána zvlášť a ne jako součást předešlé.

Tato podkategorie se ve Zprávách o rovných příležitostech objevuje ve spojení se sladčováním od roku 2002, posléze vcelku pravidelně, s celkem 7 zařazenými pojmy v 7 dokumentech. Politiky sladčování rodinného a pracovního života jsou v této kategorii předkládány jako možnost, která má potenciál tyto stereotypy ohledně rodinných rolí bořit či narušovat (např. SWD(2016) 54 final). Dalším typem argumentace pak bylo spojování omezených možností sladčování s přetrvávajícími stereotypy, kdy pak tyto dvě skutečnosti mají negativní vliv na kariéry žen (např. Dokument č. 51).

Jako příklad argumentace můžeme uvést citaci ze Zprávy z roku 2009: „*Genderové stereotypy a problémy se sladčováním rodinného a pracovního života také negativně ovlivňují ženy, které se snaží získat vedoucí pozice, společně se zřejmými i neviditelnými diskriminujícími praktikami a strukturami.*“²⁶ (Dokument č. 29). Žádný z těchto pojmů hovořící o stereotypch a diskriminaci explicitně nezmiňoval negativní důsledky pro muže, zaměřovaly se explicitně jen na ženy či obecně na stereotypy ohledně genderových rolí.

Podkategorie Pozice žen ve společnosti

Poslední podkategorie, která se objevila v celkem sedmi Zprávách, se týká odkazů k socioekonomické nezávislosti žen, účasti na rozhodování, případně pojmu individualizace práv. Celkem pět pojmů se objevilo do roku 2006 a od té doby jen ve zprávách z roku 2009 a 2010.

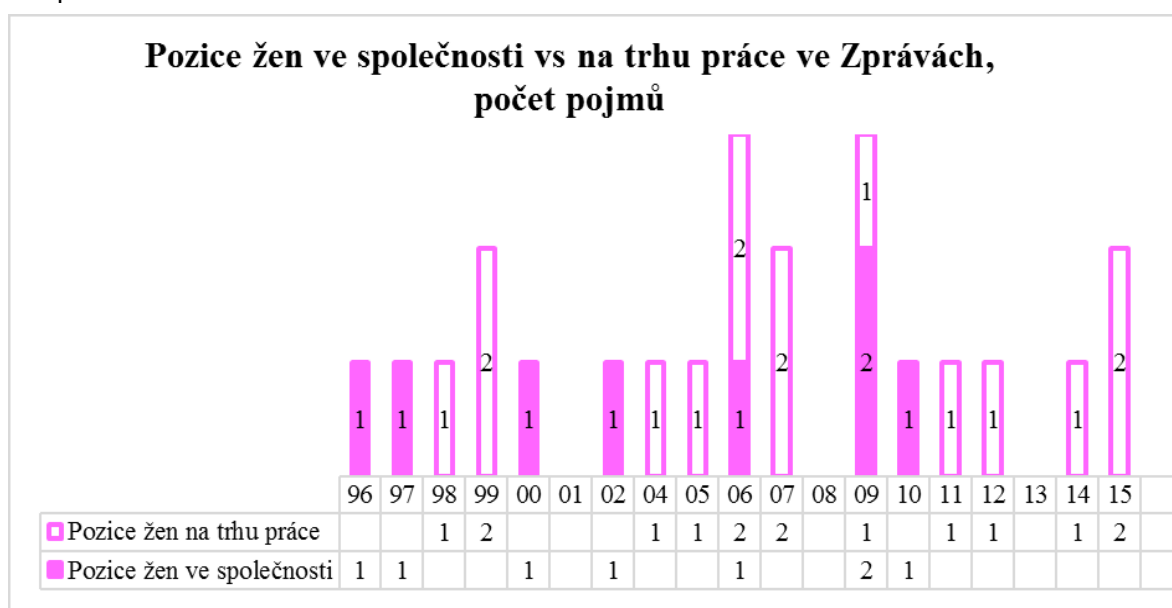
V poslední Zprávě z roku 2010 jsou spojovány rovné příležitosti a větší účast žen na rozhodování právě se snahou o rovnější rozdělení rodinných povinností, jež by mělo být řešeno politikami sladčování (Dokument č. 29). Většinou je tato snaha o celkovou

²⁶ Volný překlad autorky z originálu: „Gender stereotypes and difficulties in balancing work and family responsibilities also hamper women’s access to positions of responsibility and leadership, in addition to visible and invisible discriminatory practices and structures.“

emancipaci žen vyjmenována jako součást politiky rovných příležitostí, které jsou vyjadřovány právě politikami sladování. Poslední dva dokumenty také mluví o ekonomické nezávislosti žen, jež by měla být zajištěna možnostmi sladit pracovní a rodinné povinnosti (Dokument č. 29 a 32).

Zajímavé však je, že společenská a ekonomická nezávislost, společně s možnostmi žen být v rozhodovacích pozicích, nebyla častěji přímo spojována s konceptem sladování, a jednalo se v součtu spíše o okrajovou podkategorii. Na grafu 6 je vidět dominance témat pozice žen na trhu práce oproti pozici žen ve společnosti.

Graf 6 Podkategorie Pozice žen ve společnosti a Pozice žen na trhu práce ve Zprávách o rovných příležitostech

Zdroj: Autorka

6.2.1.6 Kategorie Práce v domácnosti a péče v rodině

Tato kategorie patřila mezi časově a četnostně stálé kategorie, kdy se až na dvě výjimky objevila v každé ze Zpráv. V součtu se jednalo o 30 zařazených pojmů, tj. jedná se po Rovných příležitostech o druhou nejširší kategorii. Obsahuje jednu dominantní podkategorii a podkategorii „Dvojitá zátěž“ s jedním zahrnutým pojmem odkazujícím na tzv. dvojitou směnu žen – jak v zaměstnání, tak i při plnění povinností v rodině. Tento pojem se objevil ve Zprávě o rovných příležitostech z roku 2014.

Podkategorie Práce v domácnosti a péče v rodině

S 29 pojmy se jedná o vůbec nejpočetnější podkategorii. Sdružuje pojmy, jako jsou rodinné závazky, práce okolo rodiny, péče o děti a další závislé osoby a ostatní práce v domácnosti. Podkategorie se objevuje v drtivé většině dokumentů, v 16 dokumentech.

Zpravidla šlo o poukázání na nerovné povinnosti v rodině mezi ženy a muži, které v průběhu času přetrvávají – na což bylo poukazováno stabilně v průběhu těchto 19 let. Politiky, které by tuto nerovnost měly změnit, byly právě politiky sladování, často cílené na muže, například otcovská dovolená: *„Za příhodnou je považována otcovská dovolená, jež umožňuje otcům podílet se více na domácích a rodinných povinnostech již od narození dítěte.“*²⁷ (Dokument č. 41). Jak se dočteme ve Zprávě z roku 2001, jedna z iniciativ mezi roky 2001-2005 pak byla nazvána „Navrátit otce do rodin“²⁸ (Dokument č. 92)

Větší zapojení mužů do rodinných povinností bylo spojováno jak s politikami sladování, tak i s cílem rovnosti mezi pohlavími (např. Dokument č. 99). Důležité je i spojení s participací žen na trhu práce, jež má být ovlivněna právě povinnostmi v domácnosti a v rodině: *„Ženy stále vykonávají většinu práce v domácnosti a rodině. Toto negativně ovlivňuje jejich pracovní život a limituje možnosti pracovních pozic a povolání, která mohou vykonávat.“*²⁹ Kromě možností žen v určitých segmentech trhu práce bylo toto spojováno s omezenou možností žen pracovat na plný úvazek. Když ženy stále vykonávají většinu prací v domácnosti, tak: *„...mají méně času na vykonávání placené práce.“*³⁰ (Dokument č. 58).

U tohoto tématu se tedy prolínají jak odkazy na rovnost mezi pohlavím, tak i nemožnost žen více se pohybovat v placeném zaměstnání.

²⁷ Volný překlad autorky z originálu: „It is opportune to promote paternity leave which makes it possible to involve fathers in domestic and family responsibilities from the day their children are born;“

²⁸ „Giving fathers back to family“.

²⁹ Volný překlad autorky z originálu: „Women still do the majority work in the home and for the family. This has an impact on their work patterns and limits their opportunities to take up occupations that are comparable to the average occupations of men“

³⁰ Volný překlad autorky z originálu: „Women perform the major part of the domestic work and consequently have more limited time for paid work.“

Závěrem této části o pojmech spojených se sladováním ve Zprávách o rovných příležitostech je pro přehlednost uvedena tabulka 7, která shrnuje výskyt podkategorií. Jak je vidět, zcela jistě nejvíce pojmů se vyskytuje v podkategorii Práce v domácnosti a péče v rodině, která sdružuje přes 20 % všech pojmů. Dále se objevuje kategorie, která referuje ke sladování jako k politikám rovných příležitostí, se stejným výskytem pojmů, jako má podkategorie Pozice žen na trhu práce. Další silné kategorie pak jsou Ekonomický potenciál žen a Demografické změny.

Tabulka 10 Výskyt podkategorií pojmů ve Zprávách o rovných příležitostech

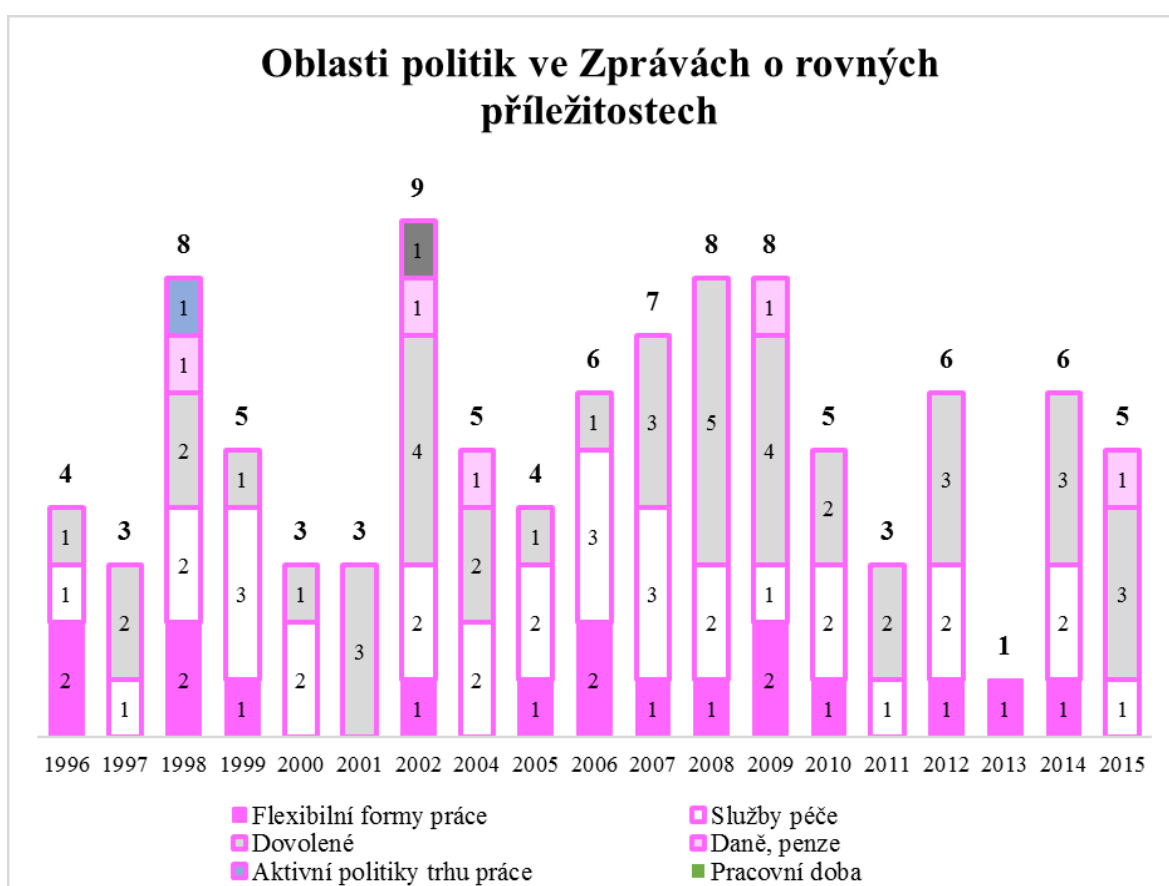
Podkategorie	Kategorie	Počet nalezených pojmů	Procento z celkového počtu pojmů
Práce v domácnosti a péče v rodině	Práce v domácnosti a péče v rodině	29	22,0 %
Pozice žen na trhu práce	Rovné příležitosti	17	12,9 %
Rovnost obecně	Rovné příležitosti	17	12,9 %
Ekonomický potenciál žen	Trh práce	13	9,8 %
Demografické změny	Demografické a společenské změny	13	9,8 %
Pozice žen ve společnosti	Rovné příležitosti	8	6,1 %
Stereotypy, diskriminace	Rovné příležitosti	7	5,3 %
Míra zaměstnanosti	Trh práce	7	5,3 %
Nové formy zaměstnávání a organizace práce	Trh práce	6	4,5 %
Změny v rodinách	Demografické a společenské změny	5	3,8 %
Ekonomický růst	Trh práce	2	1,5 %
Zájem dítěte	Zájem dítěte	2	1,5 %
Sociální ochrana	Zájem dítěte	2	1,5 %
Gender mainstreaming	Rovné příležitosti	2	1,5 %
Pracovní podmínky	Trh práce	1	0,8 %
Dvojitá zátěž	Práce v domácnosti a péče v rodině	1	0,8 %

Zdroj: Autorka

6.2.2 Politiky spojené se slad'ováním rodinného a pracovního života

U analyzovaných oblastí politik bylo vytvořeno šest kategorií, a u třech z nich pak i podkategorie. Tyto tři kategorie budou specificky probírány. Celkem bylo odkazů k politikám nalezeno 98, tedy průměrně pět odkazů k politikám v každé Zprávě, až na výjimky vcelku rovnoměrně rozmístěné v průběhu let. Výjimkou je devět oblastí politik ve Zprávě z roku 2002 a jedna v roce 2013, viz graf 7.

Graf 7 Oblasti politik ve Zprávách o rovných příležitostech

Zdroj: Autorka

Tyto kategorie jsou Flexibilní formy práce, Aktivní politiky trhu práce, Služby péče, Pracovní doba, Dovolené a Daně a penzijní systémy. Třem kategoriím, které byly dominantní, bude věnována specifická pozornost v podobě kapitol níže. Kategorie

Aktivní politiky trhu práce, Pracovní doba a Daně a penzijní systémy měly každá do pěti vyskytujících se oblastí politik, proto nebyly ani tvořeny jejich podkategorie.

Odkazování k oblasti politik aktivních politik trhu práce, které by měly být specificky nabídnuty ženám, vzhledem k jejich ztíženému vstupu na trh práce, se objevilo v dokumentu z roku 1998 (Dokument č. 117).

Tabulka 11 Kategorie a podkategorie oblastí politik ve Zprávách o rovných příležitostech

Typ	Název	Celkový počet pojmů	Procento z celkového počtu
Kategorie	Flexibilní formy práce	17	17 %
Podkategorie	Obecně	12	12 %
	Částečný úvazek	5	5 %
Kategorie	Dovolené	42	43 %
Podkategorie	Rodičovská	16	16 %
	Mateřská	11	11 %
	Otcovská	9	9 %
	Rodinné důvody obecně	4	4 %
	Dlouhodobá péče	1	1 %
	Přerušeni zaměstnání	2	2 %
Kategorie	Služby péče o	32	33 %
Podkategorie	děti	17	17 %
	seniory a další závislé osoby	15	15 %
Kategorie	Daně, penzijní systémy	5	5 %
Kategorie	Aktivní politiky trhu práce	1	1 %
Kategorie	Pracovní doba	1	1 %

Zdroj: Autorka

Kategorie pracovní doba se týkala takových odkazů k politikám, které řešily pracovní dobu a možnosti jejího omezení obecně, a to mimo téma flexibility či částečných úvazků. Toto se objevilo pouze v roce 2002, ve vztahu k rakouské politice týkající se práva na zkrácení pracovní doby z rodinných důvodů (Dokument č. 82). Slovo pracovní doba se jinak vyskytovalo při srovnávání času stráveného placenou prací mezi muži a ženami, nepočítáno do této kategorie. Obecně se zde tedy nevyskytovaly odkazy ke standardní pracovní době a např. návrhy na její snižování.

Třetí nejmenší kategorie se týkala odkazů k daňovým a penzijním systémům a politikám jejich nastavení. Těchto odkazů bylo pět a upozorňovaly na nevýhody

daňových nastavení a penzí pro ženy, často vzhledem k zapojení žen na trhu práce se zkrácenými úvazky (např. Dokument č. 117 a 72). Politiky sladování rodinného a pracovního života také byly brány jako možnost, jak umožnit participaci žen na trhu práce a snížit tak pozdější nevýhody v penzích (např. Dokument č. 82).

6.2.2.1 Kategorie Flexibilní formy práce

Tato kategorie se sestává převážně z obecných odkazů k flexibilitě práce, nejčastěji k vyjadřování nutnosti flexibility za účelem lepšího sladování rodinného a pracovního života. Pětkrát se specificky mluvilo o částečných úvazcích, ostatních 12 odkazů je obecných. Tato kategorie se objevuje v 12 dokumentech, je tedy hojně zastoupená. Stejně tak je rozložena v čase, objevující se jak v dokumentech z kraje sledovaného období, tak i ke konci.

Mezi nejobvyklejší kontext flexibility a sladování patřily podobné výroky: *„Flexibilní formy práce a úvazků umožňují zaměstnancům přizpůsobit jejich pracovní dobu vzhledem k rodinným a osobním povinnostem, tudíž zlepšují možnosti sladění práce a osobního života.“*³¹ (SWD/2014/0142 final).

Flexibilita se občas diskutovala společně s různými politikami dovolených, jako je například rodičovská dovolená (např. Dokument č. 29) a probírala se správná kombinace těchto politik, aby umožňovaly lepší sladování (např. SWD(2013) 171 final).

6.2.2.2 Kategorie Služby péče

Kategorie patří mezi druhou nejpočetnější mezi zmíněnými oblastmi politik, obsahující celkem 32 zmínek. Až na výjimky v roce 2001 a 2013 byla kategorie zmíněna ve všech Zprávách, jedná se tedy o velmi stabilní kategorii v průběhu času.

³¹ Volný překlad autorky z originálu: „Flexible working arrangements enable employees to vary their working hours and adapt them to their personal and family needs, which makes a better work-life balance possible.“

Tato kategorie byla rozdělena na dvě podkategorie, Služby péče o děti a Služby péče o seniory a další závislé osoby. Obě kategorie měly podobný počet zastoupení, ale Služby péče o děti byly se 17 výskyty zastoupeny pravidelněji v čase, kdežto Služby péče o seniory a další závislé osoby chyběl v sedmi Zprávách.

Co se týká kontextu, byla tato kategorie velmi jednoznačná ve svém spojení se sladčováním. Kvalitní možnosti péče o tyto skupiny měly zajistit možnost rodinám lépe skloubit své rodinné a pracovní povinnosti: „*Rozvoj dostupných a kvalitních služeb péče o děti je nezbytným předpokladem pro umožnění oběma rodičům sladit rodinný a pracovním život.*“³² (Dokument č. 29). V případě služeb péče o děti se často vyskytla reference na tzv. Barcelonské cíle, ujednané v této oblasti.

Často tyto reference zdůrazňovaly tyto služby ve vztahu k ženám a jejich dominantnímu postavení v péči o rodinu, které jim zabraňuje pracovat: „*Partecipace žen na trhu práce je negativně ovlivněna jejich výlučnou rolí v péči o děti a jiné závislé osoby, jako jsou senioři či osoby se zdravotním postižením.*“³³ (Dokument č. 41).

6.2.2.3 Kategorie Dovolené

Tato kategorie je bezkonkurenčně nejširší, a obsahuje téměř polovinu všech zaznamenaných pojmů spojených s politikami. Kromě dokumentu z roku 2013 byla v každé ze Zpráv přímo navázána na politiky sladčování rodinného a pracovního života.

Rozeznávalo se zde šest podkategorií – Rodičovská dovolená, Mateřská dovolená, Otcovská dovolená, Dovolená z důvodu dlouhodobé péče, Rodinné důvody obecně a Přerušeni zaměstnání. Nejvíce zastoupena a nejstabilnější v čase je pak Rodičovská dovolená s 16 pojmy a nevyskytující se jen ve 3 Zprávách.

³² Volný překlad autorky z originálu: „The development of affordable and quality childcare facilities is vital for enabling both parents to combine work and family life“

³³ Volný překlad autorky z originálu: „Women's participation to employment is affected by their predominant role in the care of children and other dependant persons, such as elderly or disabled persons“

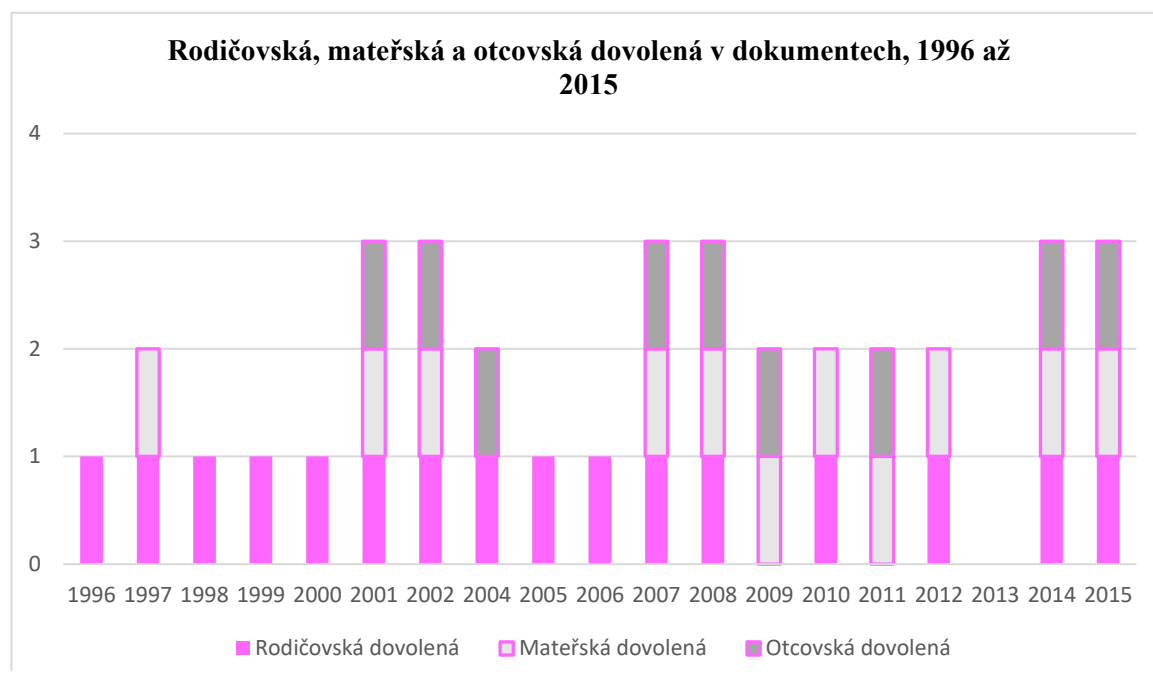
Tři podkategorie se vyskytly jen zřídka. Pojem přerušení zaměstnání („career breaks“) se vyskytl dvakrát, ve Zprávě z roku 1998 a 2009 (Dokumenty č. 117 a 29) ve smyslu politik, které by umožňovaly možnost na určitou dobu přerušit zaměstnání z osobních důvodů. Velmi podobné vyznění bylo v podkategorii Rodinné důvody obecně, jež se vyskytlo ve třech dokumentech, mluvících o možnostech dovolených z rodinných důvodů. Třetí nepočetnou skupinou pak byla možnost dovolené v případě nutnosti dlouhodobé péče o závislou osobu, vyskytující se v roce 2002 (Dokument č. 82).

Tři podskupiny pak byly dominantní – rodičovská dovolená, otcovská dovolená a mateřská dovolená, viz graf 8 níže. Jak už bylo řečeno, rodičovská dovolená se vyskytovala stabilně v průběhu celého období, až na tři výjimky. Zajímavější je výskyt mateřské dovolené, které do roku 2006 objevila jen třikrát, ale od té doby opět stabilněji se vyskytující ve Zprávách, toto souvisí s debatami nad změnou politiky týkající se délky mateřské. Časově podobné je to i s otcovskou dovolenou, jež se poprvé a posléze opakovaně objevuje až od roku 2001.

Otcovská dovolená byla spojována s cílem zahrnout muže více do péče o potomky: „*Opatření, jako je například otcovská dovolená, vybízí muže k péči o potomky a rodičovství tak, aby byly rovnoměrnější s povinnostmi žen.*“³⁴ (Dokument č. 29). Rodičovská dovolená byla zmiňována obecněji jako možnost, jak usnadnit sladování. U mateřské dovolené se i detailněji zmiňovala a diskutovala její délka (např. SWD(2013) 171 final) a kolem let 2007 a 2008 se diskutovaly konkrétní návrhy změn politik na její prodloužení (Dokumenty č. 41 a 33).

³⁴ Volný překlad autorky z originálu: „Measures such as paternity leave can encourage men to share parenting and other care responsibilities equally with women“

Graf 8 Rodičovská, mateřská a otcovská dovolená a jejich výskyt ve Zprávách o rovných příležitostech

Zdroj: Autorka

6.3 Analýza dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti

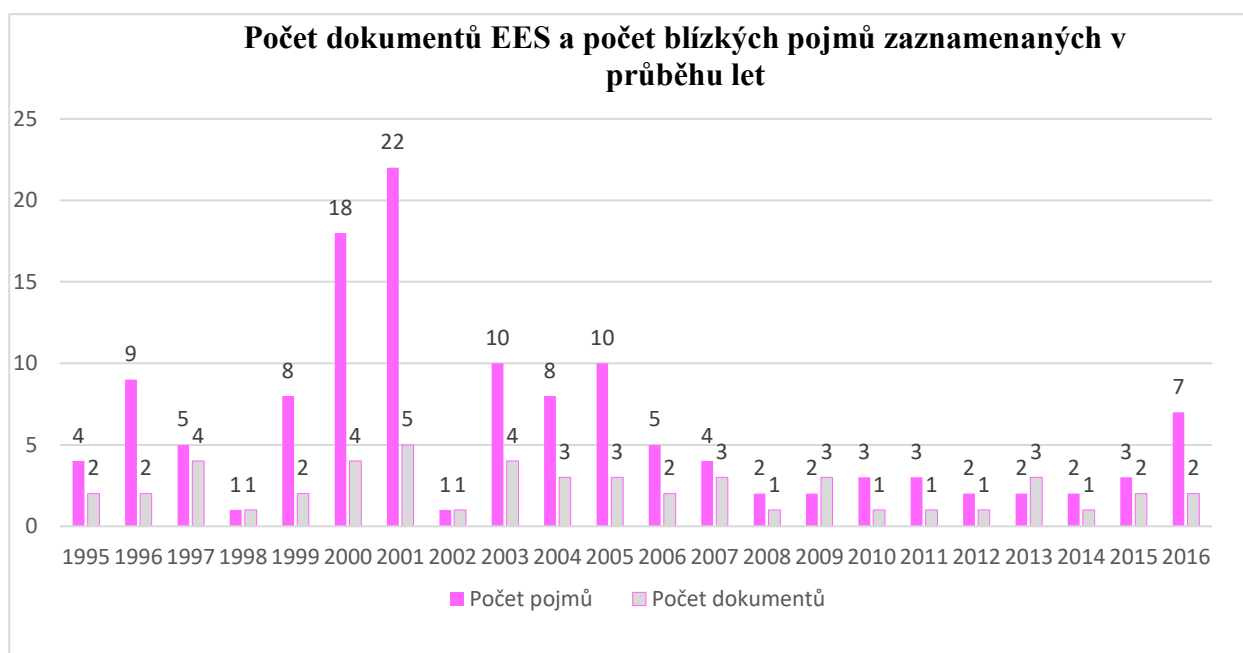
6.3.1 Počty a povaha dokumentů

Jak je vidět detailněji v kapitole 6.1, analyzováno bylo 51 dokumentů, u kterých byla také provedena obsahová a kategoričká analýza blízkých pojmů a oblastí politik. Co se týká nejzjevnějších rozdílů mezi těmito dokumenty a Zprávami o rovných příležitostech, je nutno poznamenat, že zde citace, které byly spojeny se sladčováním, byly znatelněji kratší. Toto se pak projevilo i v celkovém počtu zaznamenaných blízkých pojmů i politik. V 19 Zprávách o rovných příležitostech bylo téměř stejně pojmů jako v těchto 51 dokumentech, 133 versus 131 pojmů v dokumentech spojených s EES. Velmi podobně je toto i s politikami – 98 pojmů ve Zprávách versus 113 pojmů spojených s politikami v dokumentech EES.

Dalším rozdílem je pak rozložení těchto pojmů, jak v tematických oblastech, tak i v politikách napříč dokumenty. Dochází zde k velkým výkyvům, některé dokumenty neobsahují žádné tematicky spojené pojmy (např. Dokumenty č. 9, 11 či 54), jiné zase osm pojmů (např. Dokument č. 101 a 103). To samé platí i u pojmů spojených s oblastmi politik, kdy mnoho dokumentů neobsahuje žádnou oblast (např. Dokumenty č. 11, 14, 54 či 132), jiné zase šest a více (např. Dokumenty č. 27, 31, 101 či 118).

Graf 9 ukazuje počet zaznamenaných pojmů v průběhu let, společně s informací o počtu dokumentů, jelikož to především ovlivňovalo počet pojmů ten daný rok. Je zde viditelná i tendence ke snižování počtu dokumentů, ale i počtu pojmů, kdy dokumenty často zmínily politiky sladování rodinného a pracovního života jako obecnou výzvu a doporučení pro státy, ale dále se této tematice nevěnovaly.

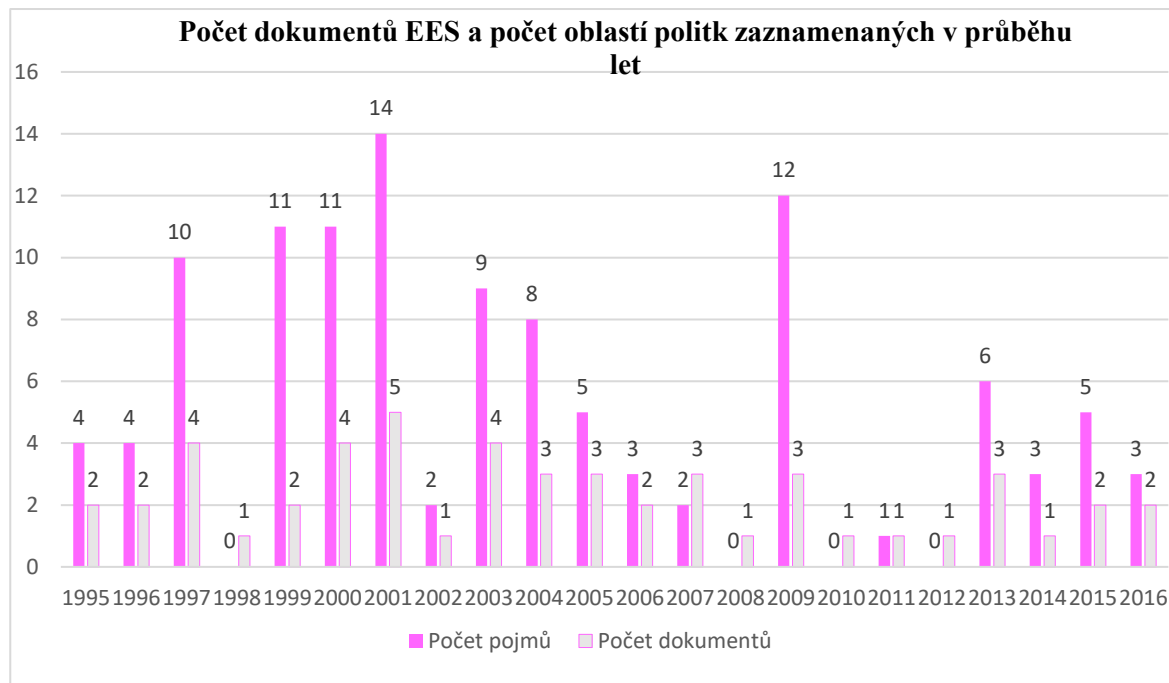
Graf 9 Počet dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti a počet pojmů v kontextu ke sladování v nich nalezených průběhu let

Zdroj: Autorka

S počtem oblastí politik byla situace ještě o něco komplikovanější, a docházelo zde k ještě větším výkyvům, viz graf 10.

Graf 10 Počet dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti a počet oblastí politik ke sladování v nich nazlezených průběhu let

Zdroj: Autorka

6.3.2 Pojmy spojené se sladováním rodinného a pracovního života

V dokumentech byly klasifikovány pojmy dle oblasti do kategorií a podkategorií stejných, jako v případě Zpráv o rovných příležitostech. Jak už bylo řečeno, jednalo se většinou o kratší texty, proto pojmů zaznamenaných bylo obecně méně a většinou ve zkratkovitějších souvislostech, nicméně v kontextech podobných, jako v případě Zpráv. Dvě kategorie – Zájem dítěte a Sociální ochrana se zde vůbec nevyskytly.

To nám zanechává čtyři kategorie – Trh práce, Demografické a společenské změny, Rovné příležitosti a Práce v domácnosti a rodině. Dvě z těchto kategorií byly okrajové, co se týká počtu pojmů. Demografické a společenské změny obsahovaly pouze šest pojmů, z nichž pouze jeden byl v podkategorii Změny v rodinách, ostatní se týkaly Demografických změn. Časově byly rozmístěny velmi náhodně, první v roce 2000

(Dokument č. 116), poslední v roce 2012 (Dokument č. 27). Počet pojmů, kategorie a podkategorie jsou zaznamenány v tabulce 12.

Tabulka 12 Kategorie a podkategorie pojmů spojených se sladčováním v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti

Typ	Název	Celkový počet pojmů	Procento z celkového počtu
Kategorie	Trh práce	48	37 %
Podkategorie	Míra zaměstnanosti	5	4 %
	Ekonomický potenciál žen	25	19 %
	Pracovní podmínky	11	8 %
	Nové formy zaměstnávání a organizace práce	5	4 %
	Ekonomický růst	2	2 %
Kategorie	Demografické a společenské změny	7	5 %
Podkategorie	Demografické změny	6	5 %
	Změny v rodinách	1	1 %
Kategorie	Rovné příležitosti	68	52 %
Podkategorie	Pozice žen ve společnosti	5	4 %
	Pozice žen na trhu práce	24	18 %
	Stereotypy, diskriminace	1	1 %
	Gender mainstreaming	15	12 %
	Rovnost obecně	23	18 %
Kategorie	Práce v domácnosti a péče v rodině	8	6 %
Podkategorie	Práce v domácnosti a péče v rodině obecně	8	6 %

Zdroj: Autorka

Pouhých osm pojmů se týkalo Práce v domácnosti a péče v rodině, což činí přibližně 6 % ze všech pojmů. Opět časově velmi nesourodě poskládané. Například ve Zprávě o zaměstnanosti 2004/2005 se dočteme: „*Sladování rodinného a pracovního života se dostává velké pozornosti, nicméně problém rovnějšího dělení povinností mezi muži a*

ženami je přehlíženo“³⁵ (Dokument č. 55). Nicméně tyto dvě kategorie patřily mezi okrajové.

Dvě kategorie tedy značně dominovaly. Nejvíce pak kategorie Rovné příležitosti, která obsahovala přes polovinu všech pojmů. Drtivá většina z nich pak byla z podkategorie Rovnost obecně, spojující slad'ování s tématem rovných příležitostí, bez dalšího hlubšího kontextu. Druhá významná byla podkategorie Pozice žen na trhu práce. V této podkategorii se nejčastěji jednalo o komentování segregace pracovního trhu na základě pohlaví a rozdílných platů mezi muži a ženami. Pouze jedinkrát se vyskytlo komentování stereotypů, které bylo spojeno s nevýhodami ženského postavení na trhu práce. Stejně tak pouze pět pojmů komentovalo pozici žen ve společnosti – a to většinou v návaznosti na pozici „*second earners*“, tj. druhého z páru, který také pracuje, ale většinou ne na plný úvazek. Zajímavé ovšem je, že koncept gender mainstreaming se zde objevoval mnohem častěji, než ve Zprávách o rovnosti. Vyskytl se zde celkem patnáctkrát, z toho do roku 2005 třináctkrát a již se neobjevil po roce 2010.

Druhou dominantní kategorií s 48 pojmy pak byl Trh práce. Nejvíce pak šlo o podkategorii Ekonomický potenciál žen, tedy kontext participace žen na trhu práce a potenciálu více zapojit ženy do placených povolání. Toto se vyskytovalo opakovaně v čase, bez nějakých zjevných výpadků či změn. Častěji než ve Zprávách o rovných příležitostech se zde objevovala podkategorie Pracovní podmínky, spojující slad'ování rodinného a pracovního života s kvalitou práce a spokojeností v zaměstnání. Zpráva z roku 2008 například říká: „*Možnost sladit rodinný a pracovní život, společně s pozitivními přechody mezi pracovními pozicemi a kariérním postupem, jsou z celoživotní perspektivy klíčovým rozměrem kvality práce.*“³⁶ (Dokument č. 39). Obdobné výroky se našly v 9 dokumentech.

³⁵ Volný překlad autorky z originálu: „The reconciliation of work and private life receives widespread attention but the equal sharing of responsibilities between women and men is overlooked.“

³⁶ Volný překlad autorky z originálu: „Taking a lifelong perspective, the possibility of reconciling work with private and family responsibilities, together with the probability of positive labour market transitions and career advancement, are also key dimensions of job quality.“

Okrajovými tématy byly podkategorie Míra zaměstnanosti (obecná, tedy nehovořící specificky o participaci žen), Nové formy zaměstnávání a organizace práce a Ekonomický růst, celkově obsahující jen 12 pojmů. V roce 2007 se objevil koncept flexicurity, zařazen mezi Nové formy zaměstnávání a organizace práce: „*Flexicurity je nástrojem rovných příležitostí, jelikož by měla umožňovat vstup do kvalitních zaměstnání pro muže i ženy a umožňovat jim sladování rodinného a pracovního života (...)*“³⁷ (Dokument č. 44). V čase se tyto pojmy vyskytovaly velmi náhodně.

6.3.3 Politiky spojené se sladováním rodinného a pracovního života

Oblasti politik byly opět rozdělené jako v případě Zpráv o rovných příležitostech. Nevyskytla se tu kategorie Pracovní doba, referující k myšlenkám obecně omezit standardní pracovní dobu, či komentující tuto standardní pracovní dobu ve spojení se sladováním. Ostatní kategorie, které byly ve Zprávách o rovných příležitostech, se tu pak vyskytly. Dominantní byla kategorie Služby péče, obsahující přibližně 40 % ze všech pojmů, dále kolem 20 % obsahovaly kategorie Flexibilní formy práce a Dovolené. V tabulce 13 můžeme vidět počty pojmů v jednotlivých kategoriích a podkategoriích.

³⁷ Volný překlad autorky z originálu: „Flexicurity should support gender equality by promoting equal access to quality employment for women and men, and by offering possibilities to reconcile work and family life as well as providing equal opportunities to migrants, young, disabled and older workers.“

Tabulka 13 Kategorie a podkategorie oblastí politik nalezených v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti

Typ	Název	Celkový počet pojmů	Procento z celkového počtu
Kategorie	Flexibilní formy práce	24	21 %
Podkategorie	Obecně	16	14 %
	Částečný úvazek	8	7 %
Kategorie	Dovolené	26	23 %
Podkategorie	Rodičovská	13	12 %
	Mateřská	3	3 %
	Otcovská	4	4 %
	Rodinné důvody obecně	1	1 %
	Přerušeni zaměstnání	5	4 %
Kategorie	Služby péče o	47	42 %
Podkategorie	děti	27	24 %
	seniory a další závislé osoby	20	18 %
Kategorie	Daně, penzijní systémy	10	9 %
Kategorie	Aktivní politiky trhu práce	6	5 %

Zdroj: Autorka

Nejméně početná kategorie byla Aktivní politiky trhu práce, ale stále obsahovala více pojmů než v případě Zpráv o rovných příležitostech. Podobná situace se pak týkala kategorie Daně a penzijní systémy, obsahující 10 pojmů, tedy dvakrát více než v případě Zpráv o rovných příležitostech. Často se odkazovalo k nutnosti vykompenzovat nevýhody žen týkající se daní a penzí, souvisejících s jejich povinnostmi s péčí v rodině. V Roční analýze růstu z roku 2015 se píše: „*Abychom umožnili skloubení rodinných a pracovních povinností v produktivním věku a snížili rozdíly v penzích mezi muži a ženami, penzijní systémy musí oceňovat povinnosti spojené s péčí, přičemž náležitě zohledňovat fiskální pozice a budoucí dopady na výdaje.*“³⁸ (Dokument č. 153).

Významná byla kategorie Dovolených, kdy značně převažovaly zmínky o rodičovské dovolené, mateřská i otcovská byly zmíněny jen v pěti dokumentech. Zmínky

³⁸ Volný překlad autorky z originálu: „To facilitate work-life balance in working age and help reduce the gender pension gap, pension systems could credit care duties, taking due account of fiscal positions and future expenditure implications.“

se objevují časově nesourodě, ale patří ke stálé kategorii, objevující se od roku 1997 až do roku 2015. Zmínky o tzv. career breaks se objevily pětkrát, ale poslední v roce 2001. Jak už bylo řečeno, jedná se o kratší úryvky, často zhodnocující situaci s těmito politikami napříč státy.

Podobně zastoupena byla i kategorie Flexibilní formy práce, opět jen velmi často zkratkovitě spojující nutnost flexibility z důvodu lepšího sladění práce a osobního života. Jedná se časově stálou kategorií, vyskytující se od roku 1995 až do roku 2015. Je nutno zdůraznit, že ne často, ale někdy docházelo i ke komentování negativních důsledků flexibility a konkrétně částečných úvazků: *„Na jednu stranu, částečné úvazky umožňují zejména ženám jednodušeji skloubit rodinné závazky s pracovními (...), zaměstnavatelům zase umožňují flexibilnější organizaci práce (...). Na druhou stranu, jedná se zpravidla o horší pracovní pozice s limitujícími možnostmi kariérního postupu, využívané jen těmi, kteří nemají jinou možnost.“* (Dokument č. 147). Častěji se ale vyzdvihovaly právě jako ideální možnost, především pro ženy, jak skloubit kariéru a rodinné povinnosti.

Dominující kategorií byly Služby péče, a to jak o děti, tak i o další závislé osoby a seniory. Tyto politiky byly přidružovány ke sladování nejčastěji a vyskytovaly se ve více než polovině z dokumentů. Tyto politiky jsou podobně jako ve Zprávách viděny jako možnost, jak nejen zvýšit možnosti sladění rodinného a pracovního života, ale především jak ženy více zapojit na trh práce: *„Přístup k finančně dostupným a kvalitním službám péče o děti, službám dlouhodobé péče, mimoškolní péči, flexibilním pracovním úvazkům a dostačujícím politikám souvisejících s dovolenými hrají zásadní roli v udržení žen v zaměstnání a usnadnění sladování rodinného a pracovního života pro muže i ženy“*³⁹ (Dokument č. 7). Jedná se o časově stálou kategorií a odkazy najdeme téměř napříč všemi roky.

³⁹ Volný překlad autorky z originálu: „Access to affordable and quality childcare services, long-term care services and out-of school care, flexible working arrangements as well as adequate leave policies continue to play a crucial role in sustaining women's employment and helping men and women to reconcile work and family life.“

Závěr: shrnutí a diskuze

Práce zjišťovala, jakým způsobem se proměňoval koncept sladování rodinného a pracovního života na úrovni Evropské unie v letech 1995 až 2016, a to z hlediska kontextů a významů, analyzovaných v klíčových dokumentech. K tomuto cíli byly vytyčeny čtyři hlavní výzkumné otázky, na které tato práce odpovídala:

1. V jakých typech a oblastech dokumentů Evropské unie se objevuje koncept sladování rodinného a pracovního života v průběhu sledovaných 22 let?
2. S jakými jinými koncepty je koncept sladování rodinného a pracovního života spojován v dokumentech Evropské unie, jak často a v jakém kontextu?
3. S jakými oblastmi politik je koncept sladování rodinného a pracovního života spojován v dokumentech Evropské unie, jak často a v jakém kontextu?
4. Jaké jsou konkrétní změny v chápání konceptu sladování rodinného a pracovního života v průběhu sledovaných 22 let na úrovni Evropské unie?

K odpovědi na první výzkumnou otázku bylo nutno zkoumat rozsáhlé množství materiálů, konkrétně pak vybranou skupinu dokumentů Evropské komise. Ze všech dokumentů prostudovaných ve sledovaném období 22 let tvoří dokumenty, které obsahují zkoumaný koncept sladování rodinného a pracovního života, pouhé jedno procento. Takových dokumentů bylo nalezeno 152, z nichž 142 bylo zařazeno do analýzy. I tak se dá říci, že jde o stabilně se vyskytující koncept v čase, objevující se opakovaně především v určitých typech dokumentů. Dokumenty mohly být rozčleněny do sedmi tematických oblastí: dokumenty spojené s Evropskou strategií zaměstnanosti, pracovní plány Komise, organizace práce, demografie, Strategie Evropa 2020, sociální politika a rovné příležitosti mezi muži a ženami.

To, že se zde časově stabilně objevuje koncept sladování rodinného a pracovního života, platí především u dokumentů sociální politiky, které tvoří polovinu z nalezených dokumentů, a u dokumentů politiky zaměstnanosti, které tvoří celou třetinu. Přestože

počty dokumentů přibližně od roku 2005 postupně klesají, nelze říci, že by zájem o sladování opadal. Snížení počtu souvisí spíše s tendencí sdružovat více dokumentů do jednoho, především pak u dokumentů spojených se zaměstnaností, a se změnou řazení u dokumentů spojených s rovnými příležitostmi. Koncept sladování rodinného a pracovního života je stále artikulován jako jedna z priorit sociální politik, viditelná i v dokumentech o politických prioritách Komise.

K tomu, abychom mohli odpovědět na druhou a třetí výzkumnou otázku, byla provedena kombinace kategorické a obsahové analýzy, založená na interpretativní metodologii dle Yanow (2007). Pokoušeli jsme se odpovědět na otázku, s jakými jinými koncepty a oblastmi politik je koncept sladování rodinného a pracovního života spojován, v jakém kontextu a jak často. Kategorická a obsahová analýza se zaměřila na dvě nejvýznamnější oblasti, v nichž se koncept sladování objevuje, a těmi byly Zprávy o rovných příležitostech mezi muži a ženami a dokumenty spojené s Evropskou strategií zaměstnanosti. Pravidelně vydávané dokumenty umožnily sledovat vývoj tohoto konceptu v čase. Napříč těmito dvěma druhy dokumentů byly identifikovány kategorie, které sestávaly z pojmů, s nimiž je sladování rodinného a pracovního života spojováno, společně s kontextem a zastoupením pojmů četnostně a v průběhu času. To nám umožňovalo vidět významy, které jsou v EU se sladováním rodinného a pracovního života spojovány. Tyto kategorie jsou (až na dvě okrajové kategorie nalezené ve Zprávách) zaznamenány v tabulce 14, viz níže.

Jako čtyři nejvýznamnější kategorie, jež sdružují koncepty spojované se sladováním rodinného a pracovního života, byly identifikovány: Trh práce, Demografické a společenské změny, Práce doma a péče v rodině, a Rovné příležitosti. Každá z kategorií je specifická tím, jakým způsobem je v nich vysvětlován a rámován koncept sladování a co nám tedy o jeho implicitní definici v dokumentech říká Evropské komise. Nejčastější kategorií v obou sledovaných skupinách dokumentů byly Rovné příležitosti, kdy pojmy z této kategorie se objevují opakovaně a stabilně v čase ve sledovaných 22 letech. Nejčastěji se jednalo o jednoduché proklamování toho, že téma sladování rodinného a pracovního života je tématem rovných příležitostí mezi muži a ženami. Poté četnostně následovaly argumentace, které sladování rámovaly jako cestu, jíž by se dala zlepšit pozice žen na trhu práce, především ve smyslu vyrovnání platových

rozdílů, možností kariérního růstu a obecně obtíží spojených se vstupem na trh práce. Již mnohem méně často se jako cíl sladování explicitně definovalo zlepšení pozice žen ve společnosti, tedy například větší účast na rozhodování, větší nezávislost a obecně emancipace.

Kategorie Práce v domácnosti a péče v rodině a pojmy v nich obsažené tuto emancipaci žen sledovaly, z pozice vyrovnávání rozdílů mezi tím, kolik času tráví ženy prací v domácnosti a okolo rodiny oproti času, který nad touto neplacenou činností tráví muži. Politiky sladování jsou z tohoto pohledu viděny jako něco, co může otcům a mužům umožnit strávit více času s rodinou a ženám umožnit strávit více času v placeném zaměstnání, když jim od této péče a práce v domácnosti bude uleveno. Tato kategorie byla velmi důležitá ve Zprávách, ale v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti patřila mezi okrajové.

Časově stálá a druhá nejdůležitější kategorie je Trh práce. Sladování rodinného a pracovního života je definováno jako nutnost z hlediska míry zaměstnanosti a ekonomického růstu. Sladováním docílíme využití ženského (ekonomického) potenciálu na trhu práce. Evropská strategie zaměstnanosti se na rozdíl od Zpráv také více zabývala tím, že umožnit sladování je také aspektem kvalitních pracovních podmínek a nových možností organizace práce.

Velmi zajímavou kategorií byly Demografické a společenské změny, která sdružovala pojmy jako je plodnost, porodnost, stárnutí populace či tlak na veřejné finance. Sladování je zde odpovědí na výzvy demografické krize a změn v uspořádání rodin (to ale v menším měřítku). Politiky sladování potřebujeme z důvodu nízké porodnosti a snižování počtu populace v produktivním věku, tedy potřebujeme jak zvýšit touhu a možnosti pro to mít více dětí, tak i počet pracujících lidí a jejich závazek na trhu práce. Tato linie argumentace se objevovala časově nestále a byla výraznější ve Zprávách.

Tabulka 14 Identifikované kategorie pojmů nalazených ve Zprávách a dokumentech EES, společně s kontextem a výskytem

Kategorie Trh práce		Kategorie Demografické a společenské změny	
Kontext	Sladování nutné z hlediska míry zaměstnanosti a ekonomického růstu; ženský potenciál na trhu práce; sladování jako součást moderní organizace práce	Kontext	Sladování jako řešení demografické krize a změn v rodinách; sladování jako odpověď na nízkou porodnost a snižování populace v produktivním věku
Spojení s jinou kategorií?	Demografické a spol. změny	Spojení s jinou kategorií?	Trh práce (ekonomický růst)
Zprávy o rovných příležitostech	Časově stabilní kategorie; pětina všech pojmů; především ekonomický potenciál žen a zaměstnanost	Zprávy o rovných příležitostech	Časově nestabilní; v polovině dokumentů; především demografické změny
Evropská strategie zaměstnanosti	Časově stálá kategorie; třetina všech pojmů; především ekonomický potenciál žen; občas pracovní podmínky	Evropská strategie zaměstnanosti	Časově nestabilní; okrajová kategorie
Kategorie Rovné příležitosti		Kategorie Práce v domácnosti a péče v rodině	
Kontext	Sladování jako součástí politiky rovnosti; sladování jako řešení znevýhodnění žen na trhu práce a ve společnosti	Kontext	Sladování jako řešení nerovného podílu práce v domácnosti a péče v rodině mezi pohlavími;
Spojení s jinou kategorií?	Trh práce (pozice žen na trhu práce) Práce v domácnosti a péče v rodině	Spojení s jinou kategorií?	Rovné příležitosti Trh práce (znevýhodnění žen)
Zprávy o rovných příležitostech	Časově stabilní; v každé Zprávě; nejpočetnější; především obecné rámování do rovných příležitostí a pozice žen na trhu práce	Zprávy o rovných příležitostech	Časově stabilní; v téměř každé Zprávě; pomoci otcům zpátky do rodin a ženám na trh práce
Evropská strategie zaměstnanosti	Časově stabilní; polovina pojmů; především obecné rámování do rovných příležitostí a pozice žen na trhu práce; občas gender mainstreaming	Evropská strategie zaměstnanosti	Časově nestabilní; okrajová kategorie

Zdroj: Autorka

Významy a kontext konceptu sladování rodinného a pracovního života jsou také spolutvořeny oblastmi politik a konkrétními opatřeními, s nimiž je spojován. V odpovědi na třetí výzkumnou otázku ohledně oblastí politik můžeme konstatovat, že různorodé politiky „dovolených“ a služby péče o děti a ostatní závislé osoby byly dvěma dominujícími kategoriemi, a to napříč oběma zkoumanými druhy dokumentů. Ve Zprávách to byly především politiky „dovolených“, nejčastěji a v čase nejstabilněji zmiňovaná rodičovská dovolená, kdežto mateřská a otcovská dovolená nabíraly na

důležitosti až v průběhu let. V dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti byly častěji zmiňované služby péče o děti a ostatní závislé osoby, kdy tato kategorie tvořila téměř polovinu ze všech nalezených oblastí politik, viz tabulka 15.

Tabulka 15 Identifikované oblasti politik nalezené ve Zprávách o rovných příležitostech a v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti

TYP DOKUMENTU	OBLASTI POLITIK				
	Flexibilní formy práce	Dovolené	Služby péče	Daně, penzijní systémy	Aktivní politiky zaměstnanosti
Zprávy o rovných příležitostech	Důležitá kategorie (15 %)	Dominantní kategorie (40 %); rodičovská stabilní v čase, ostatní nárůst v čase	Důležitá kategorie (30 %); péče o děti zmiňována pravidelněji	Okrajová kategorie (5 %)	Okrajová kategorie (1 %)
Evropská strategie zaměstnanosti	Důležitá kategorie (20 %)	Důležitá kategorie (20 %); hlavně rodičovská	Dominantní kategorie (40 %); péče o děti i ostatní závislé osoby	Okrajovější kategorie (10 %); souvislost s rovnými příležitostmi	Okrajová kategorie (5 %)

Zdroj: Autorka

Další důležitou kategorií v obou typech dokumentů pak byly odkazy na flexibilní formy práce, většinou dále nespecifikované, méně často s odkazem na částečné úvazky. Zajímavé je, že v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti byly několikrát vyjádřeny obavy nad znevýhodněním žen právě z toho důvodu, že jsou tlačeny do flexibilních úvazků, které velmi často nesou atributy sekundárního trhu práce. Toto se ve Zprávách téměř neobjevovalo. Častěji se také v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti objevovaly odkazy na daňové politiky a penzijní systémy s hodnocením, že jsou velmi často nastaveny tak, že znevýhodňují ženy. Poslední kategorií, okrajovou v obou typech dokumentů, pak tvořily aktivní politiky zaměstnanosti.

Závěrem nicméně je, že naprosto dominujícími kategoriemi jsou politiky „dovolených“ a politiky služeb péče, dohromady tvořící mezi 60 až 75 % všech odkazů k politikám napříč zkoumanými dokumenty.

Všechny tyto závěry a výsledky nám ale ukazují mnohem více, než jen počty a výskyty pojmů a spojených politických oblastí v průběhu let. Ukazují nám, jak Evropská unie formuje a formovala definici sladování rodinného a pracovního života, a jak tento koncept vymezovala mezi sledovanými roky 1995 a 2016. Poznáme zde, jaké rámce a významy vítězily a vítězí v procesu konstrukce, a jaká definice společného problému a jeho řešení byla vytvořena v rámci procesů a nástrojů Evropského sociálního modelu. To nám také pomáhá zodpovědět čtvrtou výzkumnou otázku, která zní: Jaké jsou konkrétní změny v pojmání konceptu sladování rodinného a pracovního života v průběhu sledovaných 22 let na úrovni Evropské unie?

Jak bylo argumentováno v teoretické části, sladování rodinného a pracovního života není neměnným konceptem, a jeho vágní definice umožňují tento koncept měnit a utvářet podle potřeb. V tomto případě podle potřeb zkoumaného aktéra, Evropské unie, která jednotnou konstrukcí vytváří pocit společně sdílených problémů mezi členskými státy, čímž apeluje i na jednotná řešení těchto problémů. Evropská unie se profiluje jako jednotný a silný aktér, aby odůvodnila společné politiky členských států, o to více v oblasti, v níž nemá tolik pravomocí. Někteří autoři toto přímo nazývají jako vytváření společných mýtů, podporovaných hlavně společnými politickými iniciativami (např. Macrae 2010: 157), budovaných v rámci Evropského sociálního modelu za účelem legitimizace zasahování do sociální dimenze a vytváření solidarity mezi členskými státy (Jepsen a Serrano Pascual 2006: 5-9). I sladování rodinného a pracovního života prochází tímto procesem, kdy je z konceptu vytvořen „evropský problém“, spojovaný s opakujícími se koncepty, politikami a významy mezi nimi. Jiné pojmy a významy se zase naopak v průběhu času vytrácí, v našem případě nalezené okrajové kategorie mluvící o zájmu dítěte, či o sociální ochraně, na kterou je nutno se soustředit v případě žen. Dále je zde vidět i nestálost jiných konceptů, například gender mainstreamingu, který se objevoval v určitém období, ale také ztrácí na své intenzitě.

Z vysledovaných významů se nejčastěji objevovala proklamace o tom, že sladování patří do politik rovných příležitostí a tak má být chápána. Avšak jiné pojmy a významy, s nimiž se sladování opakovaně spojovalo, ukazují na to, že rovné příležitosti mezi muži a ženami zdaleka nejsou cíl sám o sobě a už vůbec ne jediným. Rovné příležitosti jsou chápány velmi úzce, se zaměřením především na problémy, které pocítují

ženy v přístupu na trh práce. I taková kategorie významu, která slad'ování rámovala jako řešení nerovného podílu práce v domácnosti a v rodině mezi pohlavími, toto často neviděla jako konečný cíl, ale jako umožnění ženám více pracovat v placeném zaměstnání. Časově stabilně a často se vyskytující rámování slad'ování jako něčeho, co umožní využití ekonomického potenciálu žen ve prospěch ekonomického růstu a politiky zaměstnanosti, pak jen tento směr uvažování potvrzovala. Toto ukazuje velmi silné zakotvení politiky slad'ování rodinného a pracovního života v politikách zaměstnanosti a hospodářských obecně, o čemž hovoří autoři, na něž tato práce navazovala (např. Stratigaki 2004; Lombardo a Meier 2007). Na základě výše uvedeného se tedy spíše zdá, že politiky slad'ování jsou spojovány s politikami rovného zacházení spíše proklamativně, kdežto ekonomická dimenze a význam slad'ování jako nástroj hospodářské politiky silně dominuje. Zajímavé v tomto kontextu je i to, že navázání tématu zaměstnanosti na nějakou „vyšší hodnotu“, jako v případě odkazů na kvalitu práce a pracovních pozic, bylo častěji nalezeno v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti.

Slad'ování pak lze interpretovat jako koncept, do kterého se promítají různé zájmy i z jiných oblastí, a kde se mění významy i v průběhu času. Toto je například situace definování slad'ování jako řešení demografické krize, tedy jako řešení porodnosti a menšího podílu produktivní populace. O tomto rámování píší i ostatní zmiňovaní autoři (např. Lombardo a Meier 2007; Duncan 2002), nicméně se zdá, že přibližně kolem roku 2010 začalo toto rámování ubývat na intenzitě.

Problematizovat bychom ale neměli jen objevené pojmy a významy, ale také ty, které se zde naopak vůbec neobjevily, jak připomíná ve svých analýzách Carol Bacchi (2009: 32). Tedy, kromě toho, čím slad'ování v dokumentech Evropské unie „je“, je také dobré se ptát, čím „není“, tedy jaké významy a kontexty se naopak vůbec neobjevují. Kromě zmíněného vytraceného rámování týkající se zájmu dítěte je s podivem, že pouze jedinkrát se mezi zaznamenanými pojmy objevil pojem „well-being“, tedy spojování politik slad'ování s cílem zvýšit obecně spokojenost lidí. Jak bylo zmiňováno na začátku této práce, slad'ování dlouhou dobu bylo a stále je předmětem zájmu výzkumníků z důvodu, že s konfliktem mezi prací a osobním životem jsou spojovány negativní důsledky na život jednotlivců, jako je stres a konflikty v rodině (např. Lane a Bäck-Wiklund 2011). Tato dimenze problému a rámování slad'ování jako politik, které toto

řeší, nebylo zaznamenáno. Obdobně se zde neobjevuje rámování slad'ování jako negativního důsledku intenzifikace povinností na trhu práce, jak je často debatováno ve výzkumné sféře (např. Chung 2012), ale naopak jsou nové formy a organizace trhu práce viděny jako něco, co může umožnit zcela nové možnosti slad'ování rodinného a pracovního života. Zdá se, že tyto dimenze nejsou považovány za něco, čím by se politiky slad'ování měly zabývat, či minimálně obecná spokojenost rodin a jednotlivců není explicitně zmiňováno jako konečný cíl ve zkoumaných dokumentech. Pokud se objevovalo rámování politik slad'ování jako něčeho, co může pomoci udržet rodiny pohromadě, bylo to spíše z pohledu zachování rodinných uspořádání a stability. Slad'ování jako koncept se také v 70. a 80. letech objevilo s ambicí spravedlivější dělby práce v domácnosti, vedle pojmů jako je dvojitá zátěž (Stratigaki 2004: 36). Téma nerovné dělby práce v domácnosti rezonuje Zprávami o rovnosti a je stabilní, ale v dokumentech Ekonomické strategie zaměstnanosti se již jedná o okajové a vytrácející se téma. Opět jako i s jinými podkategoriemi se navíc jeví, že samotný cíl nerovné dělby práce v domácnosti je velmi často mezicílem k většímu zapojení žen na trh práce.

Jedno ze zjištění Stratigaki je to, že došlo k zúžení cíle zvyšování kvality života a rovného zacházení ve všech sférách k mnohem užšímu, vyjádřenému i politikami, které se více soustředí na služby péče o děti a rozšiřování rodičovských dovolených, tedy hlavně nástroje zaměřené na pracující matky (2004: 41). To tento výzkum potvrzuje, jelikož tyto oblasti politik jsou dominantními oblastmi, na které se pozornost Evropské unie zaměřuje. Nárůst zájmu ale vidíme i u politik zaměřených na muže, tedy zde hlavně otcovská dovolená. Opět je ale zajímavé se ptát, jaké oblasti se zde vůbec neobjevují. Ačkoliv slad'ování se zpočátku objevovalo v kontextu úvah o snižování standardní pracovní doby, jak připomíná Naithani (2010: 149), taková oblast zde zaznamenána nebyla. Ani nároky trhu práce na jednotlivce a možná politická řešení, jak již bylo zmíněno, nejsou předmětem zájmu. Kvalita práce jako pojem se zde objevovala v omezené míře a většinou v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti.

Slad'ování rodinného a pracovního života se tak jeví být konceptem, který se v průběhu proměňuje vedle oblastí, s nimiž je spojován, toto ale platí především v kontextu politik trhu práce. Neartikulované cíle, jako je obecné zvyšování spokojenosti jednotlivců a rodin a zájem o děti, případně menší zájem o rovnost pohlaví v jiných

oblastech než je trh práce, dávají za pravdu pesimistickým zjištěním o zužování a proměně konceptu sladování rodinného a pracovního života. Tato práce se snažila tato dílčí zjištění autorů a ne zcela jasně metodologicky ukotvené poznatky v této oblasti doplnit, a to jasně vytyčeným výzkumným designem, který by tyto proměny odhalil.

Summary

The aim of this thesis is to analyse how the concept of work-life balance (and reconciliation policies in general) is constructed and defined at the European Union level. In order to analyse these often implicit definitions, the European Commission's working documents from 1995 to 2016 are gathered and subjected to category and content analysis. The first research question „In which areas and types of the European Union's documents can the concept of work-life balance be found?“ is answered in the first part of this research. The concept is widely present in the area of social policy and in documents connected to the European Employment Strategy. Work-life balance is a stable concept, being present in 152 documents during the analysed 22-year period. Annual Reports on gender equality and documents connected to the European Employment Strategy are seen as the most distinguished and important documents of all the documents gathered during the first phase of research. These documents are chosen as a sample using which the category and content analysis was conducted. All quotations about work-life balance which were found are then analysed in order to answer two research questions: „With which other concepts is the concept of work-life balance associated, in what context and how often?“ and „With which policies and policy areas is the concept of work-life balance associated, in what context and how often?“. As the most represented categories of concepts, Labour market, Demographic and social challenges, Division of domestic and family responsibilities and Equality between men and women are identified. However, most of these categories are embedded in the labour market argumentation with women's participation in the labour market as the ultimate goal. The most represented policy areas are leave policies, mainly parental leave, and services for childcare and other dependants, usually connected to the same goal – bringing more women into the labour market. Even though the “reconciliation policies are part of equality policies” argumentation is often stressed, the expressed goals are usually connected to the goals of employment policies and economic policies, with economic growth being behind this argumentation.

Použitá literatura

AIDUKAITE, Jolanta, 2009. The Estonian model of the welfare state: tradition and changes. In: GOLINOWSKA, Stanisława, Peter HENGSTENBERG a Maciej ŻUKOWSKI. *Diversity and Commonality in European Social Policies: The Forging of a European Social Mode*. Warsaw: Friedrich Ebert Stiftung, s. 110-140. ISBN 978-83-7383-347-0.

BACCHI, Carol Lee., 2009. *Analysing policy: what's the problem represented to be?*. Frenchs Forest, N.S.W.: Pearson. ISBN 978-073-3985-751.

BARANI, Luca, 2006. Hard and Soft Law in the European Union: The Case of Social Policy and the Open Method of Coordination. *Webpapers on Constitutionalism and Governance beyond the State* [online]. (2), 1-31 [cit. 2017-05-19]. ISSN 1756-7556. Dostupné z: <https://www.wiso.uni-hamburg.de/fachbereich-sowi/professuren/wiener/dokumente/conwebpaperspdfs/2006/conweb-2-2006.pdf>

BROUGHTON, Andrea, 2011. EU Level: Reconciliation of work, private and family life in the European Union. In: *Eurofound* [online]. [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/quality-of-life/eu-level-reconciliation-of-work-private-and-family-life-in-the-european-union>

CARACCILO DI TORELLA, Eugenia a Annick MASSELOT, 2010. *Reconciling work and family life in EU law and policy*. New York, NY: Palgrave Macmillan. ISBN 978-023-0543-058.

CROMPTON, Rosemary a Clare LYONETTE, 2005. Work-life 'balance' in Europe. *GeNet Working Paper No. 10* [online]. 1-32 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/file.PostFileLoader.html?id=551d4412d767a6d1238b4575&assetKey=AS%3A273748547047428%401442278147614>

DALY, Mary, 2005. Changing family life in Europe: Significance for state and society. *European Societies*. 7(3), 379-398. DOI: 10.1080/14616690500194001. ISSN 1461-6696. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14616690500194001>

DE BAERE, Geert, 2009. Constitutional Principles of EU External Relations. *Constitutional Principles of EU External Relations*. Oxford University Press. ISBN 9780199546688.

DUNCAN, Simon, 2002. Policy Discourses on 'Reconciling Work and Life' in the EU. *Social Policy and Society* [online]. 1(04), 305-315 [cit. 2017-05-19]. DOI:

10.1017/S1474746402004050. ISSN 1474-7464. Dostupné z:
<https://is.muni.cz/el/1423/jaro2005/SOC118/um/313785/Duncan.pdf>

EVROPSKÁ KOMISE, 2005. *Reconciliation of work and private life: a comparative review of thirty European countries*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-790-0053-5.

EVROPSKÁ UNIE, 2012. *The European Union explained: how the European Union works : your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-79-25553-3.

FALKNER, Gerda, 2006. Forms of Governance in European Union Social Policy: Continuity and/or Change? *International Social Security Review*. **59**(2), 77-103. DOI: 10.1111/j.1468-246X.2006.00240.x. ISSN 0020-871x. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-246X.2006.00240.x>

FIKSENBAUM, Lisa Michelle, 2013. Supportive work–family environments: implications for work–family conflict and well-being. *The International Journal of Human Resource Management*. **25**(5), 653-672. DOI: 10.1080/09585192.2013.796314. ISSN 0958-5192. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585192.2013.796314>

GOETSCHY, Janine, 2006. Taking stock of social Europe: Is there such a thing as a community social model? In: JEPSEN, Maria a Amparo SERRANO PASCUAL. *Unwrapping the European Social Model*. Bristol: Policy Press, s. 47-72. ISBN 18-613-4798-7.

GOLINOWSKA, Stanisława, Peter HENGSTENBERG a Maciej ŻUKOWSKI, ed., 2009. *Diversity and commonality in European social policies: the forging of a European Social Model*. Warsaw: Wydawnictwo Naukowe "Scholar". ISBN 978-837-3833-470.

GOLINOWSKA, Stanisława a Maciej ŻUKOWSKI, 2009. European social policy (supranational). In: GOLINOWSKA, Stanisława, Peter HENGSTENBERG a Maciej ŻUKOWSKI. *Diversity and Commonality in European Social Policies: The Forging of a European Social Model*. Warsaw: Friedrich-Ebert-Stiftung, s. 295-319. ISBN 978-83-7383-347-0.

GUEST, David E., 2002. Perspectives on the Study of Work-life Balance. *Social Science Information*. **41**(2), 255-279. DOI: 10.1177/0539018402041002005. ISSN 0539-0184. Dostupné také z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0539018402041002005>

HABERMAS, Jürgen, 2013. Democracy, Solidarity And the European Crisis. GROZELIER, Anne-Marie, Björn HACKER, Wolfgang KOWALSKY, Jan MACHNIG, Henning MEYER a Brigitte UNGER. *Roadmap to a Social Europe: Social Europe Report* [online]. Social Europe, s. 4-14 [cit. 2017-04-16]. ISBN 978-0-9926537-1-2. Dostupné z: <https://www.socialeurope.eu/wp-content/uploads/2013/10/eBook.pdf>

HACKER, Björn, 2013. Stop The Emergence Of A Liberal European Social Model!. GROZELIER, Anne-Marie, Björn HACKER, Wolfgang KOWALSKY, Jan MACHNIG, Henning MEYER a Brigitte UNGER. *Roadmap to a Social Europe: Social Europe Report* [online]. Social Europe, s. 98-101 [cit. 2017-04-16]. ISBN 978-0-9926537-1-2. Dostupné z: <https://www.socialeurope.eu/wp-content/uploads/2013/10/eBook.pdf>

HERMANN, Christoph a Birgit MAHNKOPF, EVANS, Trevor, Eckhard HEIN, Hansjörg HERR a Martin KRONAUER, ed., 2010. *The Past and Future of the European Social Model: Working Paper, No. 05/2010* [online]. Berlin: Institute for International Political Economy [cit. 2017-04-17]. ISSN 1869-6406. Dostupné z: http://www.ipe-berlin.org/fileadmin/downloads/working_paper/ipe_working_paper_05.pdf

CHANG, Artemis, Paula MCDONALD a Pauline BURTON, 2010. Methodological choices in work-life balance research 1987 to 2006: a critical review. *The International Journal of Human Resource Management*. **21**(13), 2381-2413. DOI: 10.1080/09585192.2010.516592. ISSN 0958-5192. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585192.2010.516592>

CHUNG, Heejung, 2012. Explaining work-life conflict of men and women across Europe: disentangling the impact of social policy. *Working paper for the 2012 ESPAnet conference* [online]. Edinburg, 1-34 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: http://www.citsee.ed.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0005/88979/Chung_-_Stream_12.pdf

JEPSEN, Maria a Amparo SERRANO PASCUAL, 2006. The Concept of the ESM and supranational legitimacy-building. In: JEPSEN, Maria a Amparo SERRANO PASCUAL. *Unwrapping the European Social Model*. Bristol: Policy Press, s. 1-46. ISBN 18-613-4798-7.

JEPSEN, Maria a Amparo SERRANO PASCUAL, 2005. The European Social Model: an exercise in deconstruction. *Journal of European Social Policy*. **15**(3), 231-245. DOI: 10.1177/0958928705054087. ISSN 0958-9287. Dostupné také z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0958928705054087>

LANE, Linda, 2008. Gender and Well-Being: Interactions between Work, Family and Public Policies. *Fourth Symposium: Gender and Well-Being*. Madrid, Spain, **1**(1), 1-24.

LANE, Linda a Margareta BÄCK-WIKLUND, 2011. Perceived work-life conflict among Swedish women in dual-earner families. In: ADDIS, Elisabetta, Paloma DE VILLOTA, Florence DEGAVRE a John ERIKSEN. *Gender and Well-Being: The Role of Institutions*. London: Ashgate, s. 221-240. ISBN 9781409407058.

LEWIS, Jane, 2006-4-1. Work/family reconciliation, equal opportunities and social policies: the interpretation of policy trajectories at the EU level and the meaning of gender equality. *Journal of European Public Policy*. **13**(3), 420-437. DOI: 10.1080/13501760600560490. ISSN 1350-1763. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760600560490>

LEWIS, Suzan, Richenda GAMBLES a Rhona RAPOPORT, 2007. The constraints of a 'work-life balance' approach: an international perspective. *The International Journal of Human Resource Management*. **18**(3), 360-373. DOI: 10.1080/09585190601165577. ISSN 0958-5192. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09585190601165577>

LEWIS, Suzan, PITT-CATSOUPHES, Marcie, ed., 1997. *European Perspectives of Work and Family Issues: Work-Family Policy Paper Series* [online]. Boston: The Center for Work and Family [cit. 2017-04-17].

LITTIG, Beate, 2008. Work Life Balance – catchword or catalyst for sustainable work? *Institute for Advanced Studies, Vienna* [online]. Wien, 1-18 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/21614>

LOMBARDO, Emanuela a Petra MEIER, 2008. Framing Gender Equality in the European Union Political Discourse. *Social Politics: International Studies in Gender, State*. **15**(1), 101-129. DOI: 10.1093/sp/jxn001. ISSN 1072-4745. Dostupné také z: <https://academic.oup.com/sp/article-lookup/doi/10.1093/sp/jxn001>

LOMBARDO, Emanuela a Petra MEIER, 2007. European Union Gender Policy Since Beijing: Shifting Concepts and Agendas. In: VERLOO, Mieke. *Multiple Meanings of Gender Equality: A Critical Frame Analysis of Gender Policies in Europe*. Budapest: Central European University, s. 51-74. ISBN 978-963-9776-08-1.

MACRAE, Heather, 2010. The EU as a Gender Equal Polity: Myths and Realities. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. **48**(1), 155-174. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2009.02046.x. ISSN 00219886. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2009.02046.x>

MAHON, Rianne, 2005. *The OECD and the reconciliation agenda competing blueprints*. Toronto, Ont: Childcare Resource. ISBN 18-960-5129-4.

MORGAN, Kimberly J, 2009. Caring Time Policies in Western Europe: Trends and Implications. *Comparative European Politics*. **7**(1), 37-55. DOI: 10.1057/cep.2008.40. ISSN 1472-4790. Dostupné také z: <http://link.springer.com/10.1057/cep.2008.40>

MÓSESDÓTTIR, Lilja, 2006. The European Social Model and gender equality. In: JEPSEN, Maria a Amparo SERRANO PASCUAL. *Unwrapping the European Social Model*. Bristol: Policy Press, s. 145-166. ISBN 18-613-4798-7.

NAITHANI, Pranav, 2010. Overview of Work-Life Balance Discourse and Its Relevance in Current Economic Scenario. *Asian Social Science* [online]. **6**(6), 148-155 [cit. 2017-05-17]. DOI: 10.5539/ass.v6n6p148. ISSN 1911-2025. Dostupné z: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/6256>

OVERY, Patrick, 2016. European Union – A Guide to Tracing Working Documents. *Hauser Global Law School Program* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.nyulawglobal.org/globalex/European_Union_Travaux_Preparatoires1.html

PATRICK, Overy a Jitka HRADILOVÁ, 2008. *Elektronický průvodce informacemi z Evropské unie: Informace pro knihovníky a informační pracovníky, část 2*. [online]. Evropská informační asociace, 1-63 [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/hradil.pdf>

PLANTENGA, Janneke a Chantal REMERY, 2005. *Reconciliation of work and private life: a comparative review of thirty European countries*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-790-0053-5.

POELMANS, Steven A. Y., 2005. *Work and family: an international research perspective*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates. ISBN 08-058-4881-9.

POTŮČEK, Martin, 2009. The Czech national model of the welfare state. Tradition and changes. In: GOLINOWSKA, Stanisława, Peter HENGSTENBERG a Maciej ŻUKOWSKI. *Diversity and*

Commonality in European Social Policies: The Forging of a European Social Model. Warsaw: Friedrich-Ebert-Stiftung, s. 33-70. ISBN 978-83-7383-347-0.

REDMOND, Jennifer, Maryann VALIULIS a Eileen DREW, 2006. *Literature review of issues related to work-life balance, workplace culture and maternity/childcare issues*. Dublin: Crisis Pregnancy Agency. ISBN 19-051-9907-4.

ROCHEFORT, David A. a Kevin P. DONNELLY, 2012. Agenda-setting and political discourse. In: *Routledge Handbook of Public Policy*. Routledge. DOI: 10.4324/9780203097571.ch15. ISBN 9780203097571. Dostupné také z: <http://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203097571.ch15>

SCHARPF, Fritz W., 2002. The European Social Model: Coping with the challenges of diversity. *MPIfG working paper, No. 02/8* [online]. 1-22 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/44265/1/644399538.pdf>

SCHNEIDER, Anne a Mara SIDNEY, 2009. What Is Next for Policy Design and Social Construction Theory? 1. *Policy Studies Journal*. **37**(1), 103-119. DOI: 10.1111/j.1541-0072.2008.00298.x. ISSN 0190292x. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1541-0072.2008.00298.x>

STARZEC, Christophe, 2009. France's national model of the welfare state: tradition and changes. In: GOLINOWSKA, Stanisława, Peter HENGSTENBERG a Maciej ŻUKOWSKI. *Diversity and Commonality in European Social Policies: The Forging of a European Social Model*. Warsaw: Friedrich-Ebert-Stiftung, s. 140-181. ISBN 978-83-7383-347-0.

STRATIGAKI, M., 2004. The Cooptation of Gender Concepts in EU Policies: The Case of "Reconciliation of Work and Family". *Social Politics: International Studies in Gender, State*. **11**(1), 30-56. DOI: 10.1093/sp/jxh025. ISSN 1072-4745. Dostupné také z: <https://academic.oup.com/sp/article-lookup/doi/10.1093/sp/jxh025>

TERPAN, Fabien, 2015. Soft Law in the European Union-The Changing Nature of EU Law. *European Law Journal*. **21**(1), 68-96. DOI: 10.1111/eulj.12090. ISSN 13515993. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/eulj.12090>

TRUBEK, David M. a Louise G. TRUBEK, 2005. Hard and Soft Law in the Construction of Social Europe: the Role of the Open Method of Co-ordination. *European Law Journal*. **11**(3),

343-364. DOI: 10.1111/j.1468-0386.2005.00263.x. ISSN 1351-5993. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-0386.2005.00263.x>

VAUGHAN-WHITEHEAD, Daniel, 2015. Is Europe Losing Its Soul?: The European Social Model in Times of Crisis. In: VAUGHAN-WHITEHEAD, Daniel. *The European Social Model in Crisis. Is Europe Losing Its Soul?*. Brussels: Edward Elgar Publishing, s. 9-54. ISBN 9781783476558. Dostupné také z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-brussels/documents/publication/wcms_236717.pdf

WALBY, S., 2004. The European Union and Gender Equality: Emergent Varieties of Gender Regime. *Social Politics: International Studies in Gender, State* [online]. **11**(1), 4-29 [cit. 2017-04-17]. DOI: 10.1093/sp/jxh024. ISSN 1072-4745. Dostupné z: <https://academic.oup.com/sp/article-lookup/doi/10.1093/sp/jxh024>

WANG, Shuo a Yuhui GAO, 2016-01-1. What do we know about corporate social responsibility research? a content analysis. *The Irish Journal of Management*. **35**(1), 1-16. DOI: 10.1515/ijm-2016-0001. ISSN 2451-2834. Dostupné také z: <https://www.degruyter.com/view/j/ijm.2016.35.issue-1/ijm-2016-0001/ijm-2016-0001.xml>

WICKHAM, James, 2002. The End of the European Social Model: Before it Began? *National Forum on Europe*. Dublin, 1-11.

YANOW, Dvora, 2000. Symbolic Language. In: *Conducting Interpretive Policy Analysis*. California, United States of America: SAGE Publications, s. 42-62. DOI: 10.4135/9781412983747. ISBN 9780761908272.

YANOW, Dvora, 2007. Qualitative-Interpretive Methods in Policy Research. In: FISCHER, Frank, Gerald J. MILLER a Mara S. SIDNEY. *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods*. London: CRC Press. Taylor & Francis Group, s. 405-415. DOI: 10.1201/9781420017007.pt8. ISBN 978-1-57444-561-9. Dostupné také z: <http://www.crcnetbase.com/doi/10.1201/9781420017007.pt8>

Internetové zdroje

BLAHUŠIAK, 2017. Instituce EU. In: *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/76/sekce/instituce-eu/>

EUR-LEX, 2017. Frequently Asked Questions. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/content/help/faq/intro.html#help5>

EURACTIV, 2005. EU debates European social model. In: *Euractiv* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/news/eu-debates-european-social-model/>

EUROPEAN LARGE FAMILIES CONFEDERATION, 2015. New Demographic Report from European Commission. In: *Elfac.org* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://www.elfac.org/news/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=177&cHash=e794714f5b017cdea69792c330b417d2

EUROSKOP, 2017. Listina základních práv EU. In: *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>

EVROPSKÁ KOMISE, 2017c. Evropská strategie zaměstnanosti: Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=cs>

EVROPSKÁ KOMISE, 2016. European Commission work programme: Policies, information and services. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/node/8366>

EVROPSKÁ KOMISE, 2017b. Setting the priorities. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/european-semester-timeline/setting-priorities_en

EVROPSKÁ KOMISE, 2011. Third Demography Report: population is becoming older and more diverse. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-209_en.htm?locale=en

EVROPSKÁ KOMISE, 2017. Nařízení, směrnice a další právní akty: Právo EU. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_cs

EVROPSKÁ KOMISE, 2016b. Strategie Evropa 2020 – stručné shrnutí. In: *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE, 2015. Právní akty Evropské unie. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Aai0032>

EVROPSKÁ UNIE, 2010. Social policy: Summaries of EU legislation. In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/ALL/?uri=uriserv:ai0023>

EVROPSKÁ UNIE, 2017b. Open method of coordination. In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/open_method_coordination.html

EVROPSKÁ UNIE, 2017. Community and intergovernmental methods. In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/community_intergovernmental_methods.html

EVROPSKÁ UNIE, 2017c. Broad economic policy guidelines (BEPG). In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/broad_ec_pol_guidelines.html?locale=en

SPIRA, Herbert John, 2017. Constitution: Politics and Law. In: *Encyclopaedia Britannica* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/constitution-politics-and-law>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. Sekundární právo: Legislativní helpdesk. In: *Legislativní helpdesk o/dok* [online]. [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: <https://help.odok.cz/vykladovy-slovník/-/wiki/V%C3%BDkladov%C3%BD%20slovn%C3%ADk/Sekund%C3%A1rn%C3%AD%20pr%C3%A1vo>

WIKIPEDIA, 2017. European Commission. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2017-05-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Commission

Zákony Evropské unie

Článek 157 Smlouvy o Evropské unii (bývalý článek 141 Smlouvy o Evropském společenství), ve znění Lisabonské smlouvy. Dostupné také z:
http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

Článek 13 Smlouvy o Evropské unii, ve znění Lisabonské smlouvy. Dostupné také z:
http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

Článek 33 Listiny základních práv Evropské Unie. Dostupné také z:
http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf

Seznam grafů a obrázků

Graf 1 Počet zahrnutých dokumentů mezi roky 1995 až 2016.....	41
Graf 2 Počty zařazených dokumentů po pětiletých obdobích (s výjimkou posledního období).....	42
Graf 3 Dokumenty dle tematických oblastí v pětiletých obdobích (s výjimkou posledního období 2 let).....	45
Graf 4 Kategorie Ekonomický potenciál a žen a Nové formy zaměstnávání ve Zprávách o rovných příležitostech.....	59
Graf 5 Kategorie Demografické a společenské změny ve Zprávách o rovných příležitostech.....	61
Graf 6 Podkategorie Pozice žen ve společnosti a Pozice žen na trhu práce ve Zprávách o rovných příležitostech.....	67
Graf 7 Oblasti politik ve Zprávách o rovných příležitostech.....	70
Graf 8 Rodičovská, mateřská a otcovská dovolená a jejich výskyt ve Zprávách o rovných příležitostech.....	75
Graf 9 Počet dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti a počet pojmů v kontextu ke sladování v nich nalezených průběhu let.....	76
Graf 10 Počet dokumentů Evropské strategie zaměstnanosti a počet oblastí politik ke sladování v nich nalezených průběhu let.....	77
Obrázek 1 Výňatek z dokumentu o rovném zacházení z roku 1975.....	28
Obrázek 2 Vyhledávání dokumentů na EUR-Lex	30

Seznam tabulek

Tabulka 1 Části přípravy dat na analýzu s konkrétními počty	34
Tabulka 2 Období Komisí a jejích předsedů	42
Tabulka 3 Tematické oblasti zařazených dokumentů a konkrétní typy dokumentů s jejich počty v závorce.....	43
Tabulka 4 Procentuální zastoupení tematických skupin dokumentů k celkovému počtu zařazených dokumentů ve sledovaných 5-letých obdobích	45
Tabulka 5 Počty a typy dokumentů souvisejících s Evropskou strategií zaměstnanosti	46
Tabulka 6 Počty dokumentů kategorie Sociální politika ve sledovaných obdobích.....	50
Tabulka 7 Počty dokumentů kategorie Rovných příležitostí ve sledovaných obdobích.	51
Tabulka 8 Roční Zprávy o rovných příležitostech – přehled nalezených a dostahovávaných na analýzu	52
Tabulka 9 Hlavní kategorie a podkategorie pojmů spojovaných se slad'ováním rodinného a pracovního života ve Zprávách o rovných příležitostech s počty zařazených pojmů ..	55
Tabulka 10 Výskyt podkategorií pojmů ve Zprávách o rovných příležitostech	69
Tabulka 11 Kategorie a podkategorie oblastí politik ve Zprávách o rovných příležitostech	71
Tabulka 12 Kategorie a podkategorie pojmů spojených se slad'ováním v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti.....	78
Tabulka 13 Kategorie a podkategorie oblastí politik nalezených v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti.....	81
Tabulka 14 Identifikované kategorie pojmů nalazených ve Zprávách a dokumentech EES, společně s kontextem a výskytem	86
Tabulka 15 Identifikované oblasti politik nalezené ve Zprávách o rovných příležitostech a v dokumentech Evropské strategie zaměstnanosti	87

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet zahrnutých dokumentů versus všechny COM dokumenty vydávané ten daný rok (tabulka)

Příloha č. 2: COM dokumenty nalezené (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Počet zahrnutých dokumentů versus všechny COM dokumenty vydávané ten daný rok

Rok	Zahrnutých dokumentů	COM dokumentů	Procento z počtu COM dokumentů
1995	9	842	1,10%
1996	6	820	0,70%
1997	8	813	1,00%
1998	6	930	0,60%
1999	3	752	0,40%
2000	10	895	1,10%
2001	12	876	1,40%
2002	3	824	0,40%
2003	13	906	1,40%
2004	9	918	1,00%
2005	10	822	1,20%
2006	5	941	0,50%
2007	9	957	0,90%
2008			
2009	6	764	0,80%
2010	6	824	0,70%
2011	5	951	0,50%
2012	2	800	0,30%
2013	5	920	0,50%
2014	1	755	0,10%
2015	3	640	0,50%
2016	2	802	0,20%
Celkem	141	18644	0,70%

Příloha č. 2 COM dokumenty nalezené (tabulka)

Rok	Pořadové číslo	Celý název dokumentu
2016	152	DRAFT JOINT EMPLOYMENT REPORT FROM THE COMMISSION AND THE COUNCIL accompanying the Communication from the Commission on the Annual Growth Survey 2017
2016	153	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, THE COMMITTEE OF THE REGIONS AND THE EUROPEAN INVESTMENT BANK Annual Growth Survey 2017
2016	154	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Launching a consultation on a European Pillar of Social Rights + příloha
2015	2	ANNEX - Integrated guidelines - to the Proposal for a COUNCIL DECISION on guidelines for the Employment policies of the Member States
2015	3	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Commission Work Programme 2016 No time for business as usual + příloha (4)
2015	5	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, THE COMMITTEE OF THE REGIONS AND THE EUROPEAN INVESTMENT BANK. Annual Growth Survey 2016 Strengthening the recovery and fostering convergence
2014	7	DRAFT JOINT EMPLOYMENT REPORT FROM THE COMMISSION AND THE COUNCIL accompanying the Communication from the Commission on the Annual Growth Survey (8 příloha-vyřazena)
2013	9	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS ENTREPRENEURSHIP 2020 ACTION PLAN Reigniting the entrepreneurial spirit in Europe

2013	10	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014-2020
2013	11	Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Council Regulation (EC) No 577/98 on the Organisation of a labour force sample survey in the Community
2013	12	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Barcelona objectives The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth
2013	13	DRAFT JOINT EMPLOYMENT REPORT accompanying the Communication from the Commission on Annual Growth Survey 2014
2012	14	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Towards a job-rich recovery
2012	15	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Gender balance in business leadership: a contribution to smart, sustainable and inclusive growth
2011	16	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION. Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow
2011	17	Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the European Social Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1081/2006
2011	18	Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a European Union Programme for Social Change and Innovation
2011	19	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Commission Work Programme 2012

2011	20	ANNEX DRAFT JOINT EMPLOYMENT REPORT to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS. Annual Growth Survey 2012
2010	21	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth
2010	22	A Strengthened Commitment to Equality between Women and Men A Women's Charter. Declaration by the European Commission on the occasion of the 2010 International Women's Day in commemoration of the 15th anniversary of the adoption of a Declaration and Platform for Action at the Beijing UN World Conference on Women and of the 30th anniversary of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
2010	23	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strategy for equality between women and men 2010-2015
2010	24	<i>ANNEXES to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS</i> Commission Work Programme 2011
2010	25	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS An Agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment
2010	26	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion
2009	27	COMPANION DOCUMENT Implementation of the Lisbon Strategy Structural Reforms in the context of the European Economic Recovery Plan – a more detailed overview of progress across the EU in the specific macro- and micro-economic as well as the employment areas
2009	28	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Proposal for the Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2009

2009	29	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Equality between women and men — 2009
2009	30	Proposal for a DECISION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Decision No 1672/2006/EC of the European Parliament and of the Council establishing a Community Programme for Employment and Social Solidarity - Progress
2009	31	DRAFT REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL Draft Joint Employment Report (JER) 2009/2010
2009	32	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Equality between women and men — 2010
2008	33	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Equality between women and men — 2008
2008	34	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Proposal for the Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2008
2008	35	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Renewed social agenda: Opportunities, access and solidarity in 21st century Europe
2008	36	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Final evaluation report on the Community framework strategy and Community action programme relating to the Community strategy on gender equality (2001-2006)
2008	37	Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Council Directive 92/85 /EEC on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding

2008	38	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Commission Legislative and Work Programme 2009 Acting now for a better Europe VOLUME 1
2008	39	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Key messages from the Employment in Europe 2008 Report
2008	40	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Mid-term progress report on the roadmap for equality between women and men (2006-2010)
2007	41	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on equality between women and men – 2007
2007	42	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Policy Achievements in 2006
2007	43	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. PROMOTING SOLIDARITY BETWEEN THE GENERATIONS
2007	44	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Towards Common Principles of Flexicurity: More and better jobs through flexibility and security
2007	45	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Tackling the pay gap between women and men
2007	46	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Commission Legislative and Work Programme 2008

2007	47	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Opportunities, access and solidarity: towards a new social vision for 21st century Europe
2007	48	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Key messages from the Employment in Europe 2007 Report
2007	49	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE SPRING EUROPEAN COUNCIL INTEGRATED GUIDELINES FOR GROWTH AND JOBS (2008-2010) including a COMMISSION RECOMMENDATION on the broad guidelines for the economic policies of the Member States and the Community (under Article 99 of the EC Treaty) and a Proposal for a COUNCIL DECISION on guidelines for the employment policies of the Member States (under Article 128 of the EC Treaty) (presented by the Commission)
2006	50	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE SPRING EUROPEAN COUNCIL TIME TO MOVE UP A GEAR The new partnership for growth and jobs + 2 přílohy
2006	51	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on equality between women and men - 2006
2006	52	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A Roadmap for equality between women and men 2006-2010
2006	53	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT pursuant to the second subparagraph of Article 251(2) of the EC Treaty concerning the common position of the Council on the adoption of a Directive of the European Parliament and of the Council on the implementation of the principle of equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast version)
2006	54	Green Paper. Modernising labour law to meet the challenges of the 21st century
2005	55	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL Draft Joint Employment Report 2004/2005
2005	56	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. Draft joint Report on Social Protection and Social Inclusion

2005	57	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION on the Social Agenda
2005	58	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on equality between women and men, 2005
2005	59	Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a European Institute for Gender Equality (Text with EEA relevance)
2005	60	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION. Green Paper “Confronting demographic change: a new solidarity between the generations”
2005	61	Proposal for a COUNCIL DECISION on guidelines for the employment policies of the Member States (under Article 128 of the EC Treaty)
2005	62	Amended proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 003/88/EC concerning certain aspects of the organisation of working time
2005	63	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Cohesion Policy in Support of Growth and Jobs: Community Strategic Guidelines, 2007-2013
2005	64	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL PROGRESS REPORT ON THE COMMISSION REFORM BEYOND THE REFORM MANDATE
2004	65	<i>COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS and the social partners at Community level concerning the re-exam of Directive 93/104/EC concerning certain aspects of the organization of working time. VYŘAZENO</i>
2004	66	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION ON THE IMPLEMENTATION OF THE 2003-05 BROAD ECONOMIC POLICY GUIDELINES
2004	67	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL Draft Joint Employment Report 2003/2004
2004	69	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT pursuant to the second subparagraph of Article 251 (2) of the EC Treaty concerning the common position of the Council on the adoption of a decision of the European Parliament and the Council

		establishing a Community action programme to promote organisations active at European level in the field of equality for men and women
2004	70	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION COMPLETING THE REFORM MANDATE: PROGRESS REPORT AND MEASURES TO BE IMPLEMENTED IN 2004
2004	71	COMMISSION COMMUNICATION Third progress report on economic and social cohesion
2004	72	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Report on equality between women and men , 2004
2004	73	Recommendation for a Council Recommendation on the implementation of Member States' employment policies
2004	75	Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the European Social Fund
2004	76	Proposal for a DECISION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Council Decision 2001/51/EC establishing a Programme relating to the Community framework strategy on gender equality and Decision No 848/2004/EC of the European Parliament and of the Council establishing a Community action programme to promote organisations active at European level in the field of equality between men and women
2004	77	<i>Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2003/88/EC concerning certain aspects of the organisation of working time.</i> <i>VYŘAZENO</i>
2003	78	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The future of the European Employment Strategy (EES) "A strategy for full employment and better jobs for all"
2003	79	Green Paper Entrepreneurship in Europe
2003	80	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION Progress Review of Reform
2003	81	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS SCOREBOARD ON IMPLEMENTING THE SOCIAL POLICY AGENDA

2003	82	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Annual Report on Equal Opportunities for Women and Men in the European Union 2002
2003	83	COUNCIL RECOMMENDATION ON THE IMPLEMENTATION OF MEMBER STATES' EMPLOYMENT POLICIES
2003	84	Proposal for a COUNCIL DECISION ON GUIDELINES FOR THE EMPLOYMENT POLICIES OF THE MEMBER STATES
2003	85	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strengthening the social dimension of the Lisbon strategy: Streamlining open coordination in the field of social protection
2003	86	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS MID-TERM REVIEW OF THE SOCIAL POLICY AGENDA
2003	87	<i>Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE implementing the principle of equal treatment between women and men in the access to and supply of goods and services. VYŘAZENO</i>
2003	88	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Improving quality in work: a review of recent progress
2003	89	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Modernising Social Protection for More and Better Jobs a comprehensive approach contributing to making work pay
2003	90	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS and the social partners at Community level concerning the re-exam of Directive 93/104/EC concerning certain aspects of the organization of working time
2002	91	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS SCOREBOARD ON IMPLEMENTING THE SOCIAL POLICY AGENDA

2002	92	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Annual Report on Equal Opportunities for Women and Men in the European Union 2001
2002	93	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Implementation of gender mainstreaming in the Structural Funds programming documents 2000-2006
2001	94	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE ON EUROPEAN SOCIAL FUND SUPPORT FOR THE EUROPEAN EMPLOYMENT STRATEGY
2001	95	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS SECOND REPORT ON ECONOMIC AND SOCIAL COHESION
2001	96	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS SCOREBOARD ON IMPLEMENTING THE SOCIAL POLICY AGENDA
2001	97	Framework Strategy on Gender Equality Work Programme for 2001
2001	98	REPORT FROM THE COMMISSION on the implementation of the 2000 Broad Economic Policy Guidelines
2001	99	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Annual Report on Equal Opportunities For Women and Men in the European Union 2000
2001	100	Amended proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directive 76/207/EEC on the implementation of the principle of equal treatment for men and women as regards access to employment, vocational training and promotion, and working conditions
2001	101	Proposal for a Council Decision on Guidelines for Member States' employment policies for the year 2002
2001	102	COUNCIL RECOMMENDATION ON THE IMPLEMENTATION OF MEMBER STATES' EMPLOYMENT POLICIES

2001	103	Draft Joint Employment Report 2001
2001	104	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Draft Joint Report on Social Inclusion
2001	105	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strengthening the local dimension of the European Employment Strategy
2000	107	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION SOCIAL TRENDS: PROSPECTS AND CHALLENGES
2000	108	Reforming the Commission A White Paper
2000	109	Reforming the Commission A White Paper Part II Action plan
2000	110	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Equal Opportunities for Women and Men in the European Union – 1999 –
2000	111	REPORT ON SOCIAL PROTECTION IN EUROPE 1999
2000	112	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Social Policy Agenda
2000	113	Joint employment report 2000 Part I: the European Union Part II: the Member States
2000	114	Proposal for a Council Decision on Guidelines for Member States' employment policies for the year 2001
2000	115	Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION ON THE IMPLEMENTATION OF MEMBER STATES' EMPLOYMENT POLICIES
2000	116	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT THE CONTRIBUTION OF PUBLIC FINANCES TO GROWTH AND EMPLOYMENT: IMPROVING QUALITY AND SUSTAINABILITY
1999	117	ANNUAL REPORT FROM THE COMMISSION Equal Opportunities for Women and Men in the European Union – 1998 -

1999	118	Proposal for Guidelines for Member States' Employment Policies 2000 (presented by the Commission)
1999	120	COMMISSION RECOMMENDATION FOR COUNCIL recommendations ON THE IMPLEMENTATION OF MEMBER STATES' EMPLOYMENT POLICIES
1998	122	Communication from the EC. GROWTH AND EMPLOYMENT IN THE STABILITY-ORIENTED FRAMEWORK OF EMU Economic policy reflections in view of the forthcoming 1998 Broad Guidelines
1998	123	Progress report from the Commission on the follow-up of the Communication: "Incorporating equal opportunities for women and men into all Community policies and activities"
1998	124	SOCIAL ACTION PROGRAMME 1998-2000
1998	125	Equal Opportunities for Women and Men in the European Union Annual Report 1997
1998	126	Modernising the organisation of work - A positive approach to change
1998	127	Interim report of the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of the medium-term Community action Programme on equal opportunities for men and women (1996 to 2000)
1997	128	ANNUAL REPORT FROM THE COMMISSION Equal Opportunities for Women and Men in the European Union - 1996 -
1997	129	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION MODERNISING AND IMPROVING SOCIAL PROTECTION IN THE EUROPEAN UNION
1997	130	Demographic Report 1997
1997	131	Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE CONCERNING THE FRAMEWORK AGREEMENT ON PART-TIME WORK CONCLUDED BY UNICE, CEEP AND THE ETUC
1997	132	REPORT FROM THE COMMISSION Employment in EUROPE 1997
1997	133	Commission Communication Proposal for Guidelines for Member States Employment Policies 1998
1997	134	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF

		THE REGIONS. The New Regional programmes 1997-1999 under Objective 2 of the Community's Structural Policies -focusing on job-creation
1997	135	Draft Resolution of the Council on The 1998 Employment Guidelines
1996	136	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION. INCORPORATING EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN INTO ALL COMMUNITY POLICIES AND ACTIVITIES"
1996	137	REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT The demographic situation in the European Union
1996	138	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION COMMUNITY STRUCTURAL ASSISTANCE AND EMPLOYMENT
1996	139	Amended proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on the balanced participation of women and men in decision-making
1996	140	GREEN PAPER LIVING AND WORKING IN THE INFORMATION SOCIETY: PEOPLE FIRST
1996	141	REPORT FROM THE COMMISSION Employment in EUROPE 1996
1995	142	COMMISSION'S WORK PROGRAMME FOR 1995
1995	143	MEDIUM TERM SOCIAL ACTION PROGRAMME 1995 - 1997
1995	144	COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL A NEW PARTNERSHIP BETWEEN WOMEN AND MEN: EQUAL SHARING AND PARTICIPATION THE EUROPEAN COMMUNITY'S PRIORITIES FOR THE FOURTH UN WORLD CONFERENCE ON WOMEN. Beijing, September 1995
1995	145	REPORT FROM THE COMMISSION EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN THIRD COMMUNITY ACTION PROGRAMME 1991 - 1995 MID-TERM REPORT
1995	146	Proposal for a COUNCIL DECISION on the fourth medium-term Community action programme on equal opportunities for women and men (1996-2000)
1995	147	Employment in EUROPE 1995

1995	148	THE EUROPEAN EMPLOYMENT STRATEGY: RECENT PROGRESS AND PROSPECTS FOR THE FUTURE COMMUNICATION FROM THE COMMISSION ON TRENDS AND DEVELOPMENTS IN EMPLOYMENT SYSTEMS IN THE EUROPEAN UNION
1995	149	REPORT FROM THE COMMISSION SOCIAL PROTECTION IN EUROPE 1995
1995	150	THE COMMISSION'S WORK PROGRAMME FOR 1996
1995	151	<i>Amended proposal for a COUNCIL DECISION on the Fourth Medium-Term Community Action Programme on Equal Opportunities for Women and Men(1996-2000) VYŘAZENO</i>
2011	SWD	Report on Progress on equality between women and men SWD(2012) 85 final
2012	SWD	Report on Progress on equality between women and men SWD(2013) 171 final
2013	SWD	Report on Progress on equality between women and men SWD/2014/0142 final
2014		Report on equality between women and men (bez označení)
2015	SWD	SWD(2016) 54 final: Report on equality between women and men